4

YDIN

2012 www.ydinlehti.fi 9 euroa

AINA VAIN KASVAVA KIINA

Kohti ensiaskeleita maailman talousjohtajana

Timo Miettinen: Euroopan epäpoliittinen talous

Tarja Halonen: Vielä katsaus Rioon

Lauri Holappa: Vasemmisto budjettikurin pauloissa

Hanki rauhanlahjat asemalta

– tuet samalla rauhantyötä

Rauhanasema toivottaa **levollista joulunaikaa & hyvää uutta vuotta 2013**

Sadankomitean muistikirja

Nyt joululahjaksi musta tekonahkakantinen laukkuun mahtuva ja kestävä muistikirja. Kannessa pieni hopeanvärinen rauhanmerkki.

15 €

Nyt joululahjaksi Pasifistin taskukirja ja muistikirja yhteishintaan

20 €

Hanna Kaisa Hellsten, Kalle Kallio ja Mikko Metsämäki (toim.)

Uusi Pasifistin taskukirja

15 €

Heijastinpinssit

Saatavilla myös muita pinssejä.

5 €

Toimistolta voit hakea tuotteita arkisin klo 10–16 välillä (21.12 asti), tai tilata netin kautta

www.rauhanasema.fi/kauppa

☐ **VUOSITILAUS 35 €** ☐ **KESTOTILAUS 28 €** ☐ **ALENNETTU 20 €**
Opiskelijat, työttömät

TILAAJA

NIMI

OSOITE

POSTINUMERO **POSTITOIMIPAIKKA**

PUHELIN/SÄHKÖPOSTI

LAHJAN SAAJA

OSOITE

POSTINUMERO **POSTITOIMIPAIKKA**

TILAA lahjaksi!

Ydin-lehti maksaa postimaksun

YDIN

Tunnus 5006002
00003 VASTAUSLÄHETYS

Arja Alho

Kirjoittaja on Ytimen päätoimittaja.

14 termospulloa ja joka kodin iPad – KIINALAINEN TARINA

[**MAAILMANTALOUS** on moninapaistunut nousevien talouksien myötä samalla kun Yhdysvallat ja Eurooppa ovat jatkuvissa talousvaikeuksissa. Viimeisimmät arviot ennustavat pitkittyvää taloustaantumaa, joka vaikuttaa kaikkiin.

Poliittista uskallusta ei näytä syntyvän riittävälle kokonaiskysynnän turvaamiselle. Ei edes meillä Suomessa. Silti juuri se voisi olla vaihtoehto menoleikkauksille ja veronkorotuksille, joiden välttämättömyyttä pedataan kaikin tavoin.

Lauri Holappa osoittaa terävästi, kuinka kyse on ajattelutavasta ja sen johdonmukaisuudesta. Ihmiselle ja ympäristölle hyvä markkinatalous odottaa vielä tekijöitään. Poliittinen kannatus sillä taitaa jo olla. Vahvistakoon tätä epätieteellistä intuitiotani taannoinen pikku-uutinen, kuinka **Björn Wahlroos,** Tieto-Finlandia-ehdokas, alkaa olla Nordealle imagohaitta.

Mutta myös nousevien talousmahtien yhteiskunnat ovat järkyttävän jakautuneita. Kaikissa niissä on pystytty nostamaan satoja miljoonia ihmisiä absoluuttisesta köyhyydestä, mutta samalla varallisuus on kasautunut harvoille. Kestävän kehityksen lujittamisen suhteen ollaan myös hakusessa, kuten presidentti **Tarja Halonen** arvioi.

[**MAAILMANJÄRJESTYS** on muuttumassa myös muutoin. Yhdysvalloissa amerikkalainen erityisyyden oppi (American Exceptionalism) on saamassa Obaman uudelleenvalinnan vahvistamana uutta painotusta. Tätä **Charly Salonius-Pasternak** kuvaa lehdessämme ”ensimmäisenä vertaistensa joukossa” -oppina. Yhdysvallat aikoo olla läsnä, mutta ei välttämättä pyri olemaan päällepäsmäri. Obamalle avautuu nyt mahdollisuus osoittaa olevansa rauhanpalkinnon arvoinen.

Hyvä niin, sillä Yhdysvaltojen rooli maailmapoliisina on vahvistanut uskonnoille perustuvaa jakoa meihin ja heihin, hyvään ja pahaan. Vetäytyminen niin Irakista kuin Afganistanistakin ovat osoittaneet, että taisteluita on voitettu, muttei sotia.

Mielenkiintoista on myös, etteivät uskonnot ole menettänet merkitystään tieteen ja teknologian huikeiden saavutusten tai online-julkisuuden myötä. Uskonnot eivät ole taipuneet maallistumisen ja markkinoiden jyllätessä. Mutta metsään mennään, kun idälle ja lännelle yritetään antaa vastakkaista olemusta ikään kuin länsi edustaisi edistystä, sivistystä ja demokratiaa, itä taantumusta, eksotiikkaa ja yksinvaltaa. Kristityn vastakohta ei ole muslimi.

> Metsään mennään, kun idälle ja lännelle yritetään antaa vastakkaista olemusta.

[**SUNZIN** *Sodankäynnin taito* monituhatvuotisine viisauksineen alleviivaa erilaisuuden maailman universaalia yhteisyyttä. Kirjallisuuden Nobel-palkinnon voittaja on tänä vuonna kiinalainen **Mo Yan,** jota palkintokomitea vertaa **William Faulkneriin** ja **Gabriel Garcia Marqueziin. Chopinin** musiikkia rakastavalle pianisti **Fou Ts’ong** on puolestaan suuri.

Suomikin katsoo itään, tosin häveliäästi Venäjän yli. Me olemme rynnänneet Kiinaan. Kiinalaiset puolestaan investoivat erityisesti Afrikkaan. He arvioivat, että siellä on eniten potentiaalia. On kuitenkin harhaluulo, ettei Kiinalla olisi ehtoja. Se edellyttää lainoittamiltaan tahoilta yhden Kiinan politiikkaa ja vähintään 50 prosentin hankintoja Kiinasta. Ydinhenkilömme **Matti Nojonen** arvelee, että Kiinankin on tarvittaessa oltava valmis puolustamaan investointejaan maailmalla – ja sekin muuttaa maailmanjärjestystä.

Kiinan kommunistisen puolueen puoluekokouksessa oli paitsi mustiin pukeutuneita miehiä, myös miljonäärejä. Kun kiinalainen professori lahjoitti alkuperäisen Sunzin teoksen Matti Nojoselle parikymmentä vuotta sitten, hän oli saanut häälahjaksi 14 termospulloa ja tusinan huopia – kun muuta ei ollut. Nyt keskiluokkainen kaupunkilaisperhe hankkii sulhasen puolelta nuorelle parille asunnon ja morsiamen perhe auton. Kaupunkilaisperheillä on enemmän kodin vempaimia ja iPadeja kuin meillä.

Kehitys on ollut käsittämätöntä, mutta samalla se on luonut arvotyhjiön. Yksipuoluevalta voi kestää tai se voi romahtaa yhtä odottamatta kuin entisessä Neuvostoliitossa.

Ihmiset kaikkialla tunnistavat kuitenkin tuhatvuotisen rakkauden kaipuun. *Tummat, tummat ovat pilvet, ukkonen jyrisee jyrisee. Valvon enkä saa unta; kaipaan ja ikävöin sinua.* Tämän **Kuo fengin** runon käännös on **Pertti Niemisen.**

Levollista joulun aikaa Ydin-lehden lukijoille. Kiitokset kuluneesta vuodesta ja matkastamme maailman ympäri neljässä numerossamme.

Sisältö

YDIN-LEHTI I NUMERO 4 I 2012

FRANK KOVALCHEK

3 Pääkirjoitus

6 – 8 Ytimekkäästi

9 *Ydinhenkilö*
Matti Nojonen

10 – 11 Sivustaseuraajat
YDIN-LEHDEN TOIMITUS

Joukossa tyhmyys tiivistyy
ARJA ALHO

12 *Me = Suomessa*
Muslimiperheen arkea
PIA JARDI, ABDESSALAM JARDI JA LAPSET

13 *Media*
Sananvapautta vai jumalanpilkkaa?
SEPPO RISSANEN

14 – 15 Vastuuttomasta vapaudesta fanatismiin
ARI KERKKÄNEN

16 – 17 Vatikaanisen absoluuttisen monarkian kriisi
LIISA LIIMATAINEN

18 – 21 Taivas varjele, mitä Kiinasta vielä tulee!
PEKKA MYKKÄNEN

22 – 23 Naisten asema Kiinassa muuttuu, mutta mihin suuntaan?
EERO SUORANTA

25 – 26 Kiinan ja Japanin suhteiden uusin aallonpohja
JYRKI KALLIO

27 – 28 Kiinan nousu ja Tyynenmeren vuosisata
JUHA SAARINEN

29 – 30 Ihmishakukone jäljittää väärintekijöitä Kiinan verkossa
EERO SUORANTA

31 – 32 Jadesoturiin kätketty sisu
ARJA ALHO

33 *Ydintä etsimässä*
Ei-kiinalaiset kiinalaiset
HANNU REIME

34 Nepalin vaalit
JOHANNES MIKKONEN

35 – 36 Thaimaan sananvapauden tila muistuttaa Pohjois-Koreaa
SUSANNA JUSSILA

37 – 38 Vielä katsaus Rioon: pari askelta oikeaan suuntaan
TARJA HALONEN

VERA JEAN-CHRISTOPHE

YDIN-LEHTI Rauhanasema, Veturitori 3, 00520 Helsinki
p. 044 575 7763, ydin@ydinlehti.fi, www.ydinlehti.fi

PÄÄTOIMITTAJA Arja Alho, p. 040 709 3770, arja.alho@ydinlehti.fi

TOIMITUSSIHTEERI Kirsi Koivuporras-Masuka, kirsi.koivuporras@gmail.com

HALLITUKSEN PJ Kalevi Suomela, kalevi.suomela@gmail.com

TÄMÄN NUMERON TOIMITUSKUNTA
Aino Haavio, Kristiina Koivunen, Riitta Oittinen, Hannu Reime, Eero Suoranta, Nils Torvalds

ULKOASU Teppo Jäntti ja Leila Oksa

TAITTO Teppo Jäntti

KANNEN KUVA Somethingway/iStock

TILAUKSET ydin@ydinlehti.fi, www.ydinlehti.fi
Danske Bank FI 42 8000 1301 5099 24
Ydin ilmestyy 4 kertaa vuodessa.

TILAUSHINNAT
35 € vuositilaus, sis. alv 10%
28 € kestotilaus, sis. alv 10 %
20 € alennettu (opiskelijat, työttömät), sis. alv 10%

39 – 40 Anastettu maa
KIRSI KOIVUPORRAS-MASUKA

41 – 43 Euroopan epäpoliittinen talous
TIMO MIETTINEN

44 – 45 Vasemmisto budjettikurin pauloissa
LAURI HOLAPPA

46 – 47 Thoreaun haaste
TIMO VIRTALA

48 – 50 God bless America – Obaman toinen kausi
ARJA ALHO

Uskonto ja presidentinvaalit 2012
ARJA ALHO

51 *Politiikan ytimestä*
Kansallinen hätätila
RITA DAHL

52 – 54 Elämä poliisivaltiossa verottaa venäläisten voimia
JARMO KOPONEN

55 Puhetta Venäjästä
PERTTI JOENNIEMI

56 – 57 Miehitys ja vaiettu vallankumous Länsi-Saharassa
KARIM MAICHE

58 – 59 Robin Hahnel kävi täällä
KALEVI SUOMELA

60 – 61 Totaalinen kontrolli
KIRSI KOIVUPORRAS-MASUKA

62 – 64 Kirja- ja levy-arviot, kulttuuri

65 Tapahtumat

66 *Rauhan ytimestä*
Kohteena Teheran
TARJA CRONBERG

Toimitussihteeriltä

Lumoava, haastava Kiina

Pastellinsävyiset, huomattavan lyhyet kesämekot, huolella laitetut hiukset. Käsipuolessa pillifarkkuihin sonnustautunut komistus, joka kantaa pastellinsävyisiä ostoskasseja. Mies maksaa laskun, nainen hymyilee.

Katselen nuoria kiinalaispareja Pekingin lentokentällä ja totean, että kesän trendit avautuvat näyteikkunassa edessäni. Kauppojen ja ravintoloiden säihke häikäisee Sambiasta lentänyttä.

Olen Kiinassa, mutta en ole. Vaihdan ainoastaan konetta Pekingissä, mutta koneenvaihdon venyessä pariksi päiväksi lentokentällä ehdin tarkkailla ympäristöäni kotvan tovin.

Ihmiset ovat ystävällisiä, kohteliaita, vaikka kommunikointi englanniksi tuottaa vaikeuksia. Tästä huolimatta tunnen olevani vähän hukassa. En tiedä, miten tässä kulttuurissa toimitaan.

Kentällä on ilmainen langaton verkko, mutta Facebookiin tai blogia päivittämään ei pääse. Ylpeydestä pakahtuvat isovanhemmat tulevat näyttämään pikkupojalle lentokoneita.

Lentokenttäbussissa nuoriso istuu ja vanha pariskunta seisoo. Luulin, että vanhempien kunnioittaminen on Kiinassa erityisen tärkeää. Mietin, olisiko kulttuuri muuttumassa, vai teenkö liian nopeita tulkintoja? Kukaan ei halua asettua oman tehtävänsä tai roolinsa rajojen yli: porttivirkailija vastaa vain portteja koskeviin kysymyksiin.

Näitä irrallisia havaintoja ryhdyin jälleen miettimään lukiessani Kiina-teeman artikkeleita. Tämänkertainen Ydin perehtyy Kiinaan etenkin maan talouden, sisäpolitiikan ja ulkosuhteiden näkökulmasta, mutta raottaa myös kiinalaista kulttuuria.

Pekka Mykkäsen vauhdikas Kiina-katsaus keskittyy Kiinan valtavaan talouskasvuun. Kiinan kansainvälispoliittista roolia taas luotaavat **Juha Saarinen** ja **Jyrki Kallio.** Kiinnostavan näkökulman Kiinaan tarjoilee **Eero Suorannan** juttu *ihmishakukoneesta.*

Tämänkertainen Ydin keskustelee laajasti myös uskonnoista. Uskontojen välisen dialogin ja vastuullisen sananvapauden innoittamana julkaistaan kolme islamia käsittelevää artikkelia, jotka ovat **Ari Kerkkäsen, Seppo Rissasen** ja **Pia Jardin** kynästä.

Lisäksi **Liisa Liimataisen** ansiokas katolista kirkkoa käsittelevä artikkeli valottaa Vatikaanin pimeää puolta. Artikkelin toinen osa paljastaa hovimestaritapauksen taustat ja ilmestyy verkossa.

Itsenäisyyspäivän ja tulevien juhlapyhien hyville lukuajoille voisi vielä vinkata **Timo Miettisen** kiinnostavaa puheenvuoroa Euroopan epäpoliittisesta taloudesta.

Joulua ja uudenvuoden lupauksia kohden on hyvä kulkea *Thoreaun haasteen* kera. Onnellista joulua.

Kirsi Koivuporras-Masuka

Kiina-seuran jäsenet saavat Ydin-lehden tutustumista varten Kiina-seuran suostumuksella (osoitetiedot Suomi-Kiina-seura ry).

ILMOITUSKOOT JA -HINNAT
(hintoihin lisätään alv 24 %)
Takakansi 214 x 254 mm 1 500 €
1/1 sivua 196 x 255 mm 1 000 €
1/2 sivua 196 x 125 mm 500 € tai
96 x 255 mm 500 €
1/3 sivua 196 x 82 mm 400 €
1/4 sivua 96 x 125 mm 300 €
1/6 sivua 196 x 39 mm 200 euroa
1/8 sivua 96 x 60 mm 150 euroa

JULKAISIJA Ydin-julkaisut ry.
46. vuosikerta
(Rauhaa kohti -lehden 85. vuosikerta)

PAINOPAIKKA Miktor Oy

ISSN 0356-357X

YDIN on Kultti ry:n jäsenlehti. Lehti pidättää itsellään oikeuden käsitellä sille toimitettua materiaalia. Lehden vastuu ilmoituksen poisjäämisestä tai julkaisussa sattuneesta virheestä rajoittuu ilmoituksesta maksetun määrän palauttamiseen. Huomautukset 14 päivän kuluessa.

IRTONUMEROITA: Akateeminen kirjakauppa (Helsinki keskusta, Iso Omena, Itäkeskus, Tapiola, Oulu, Turku, Tampere), Rosebud (Helsinki) ja Stockmann (Helsinki).

Ydin-lehti on vuonna 2012 saanut ulkoasiainministeriön kehityspoliittista tiedotustukea tätä aihepiiriä käsittelevien artikkeleiden julkaisemiseen.

SUOMEN RAUHANPUOLUSTAJAT / TOIVO KOIVISTO.

Helsingissä noin 500 ihmistä osoitti solidaarisuuttaan ja mieltään Gazan pommituksia vastaan.

Ihmiset lähtivät kadulle vastustamaan Gazan iskuja

Helsingissä osoitettiin mieltä Gazan iskuja vastaan tiistaina 20.11. Mielenosoituksessa marssittiin palestiinalaisten ihmisoikeuksien puolesta, ja muistutettiin, että kaikkien osapuolten siviilejä vastaan tehdyt iskut ovat kansainvälisen oikeuden vastaisia ja tuomittavia.

Mielenosoituksessa vaadittiin myös, että Suomi jäädyttää etenkin asekaupalliset suhteensa Israeliin kunnes Gazan saarto on lopetettu ja muistutettiin, että vuosia jatkunut Gazan saarto on aiheuttanut humanitaarisen katastrofin. Mielenosoituksen järjesti Suomen Palestiinalaisten Siirtokuntayhdistys yhdessä muiden kansalaisjärjestötoimijoiden kanssa. Mielenosoitukseen osallistui noin 500 ihmistä. YD

Neuvottelut asekauppasopimuksesta jatkuvat

Kesällä umpikujan päättyneet neuvottelut YK:n maailmanlaajuisesta asekauppasopimuksesta saavat jatkoa. Heinäkuussa 2012 neuvottelut tyssäsivät erityisesti Yhdysvaltojen vastustuksen takia, mutta marraskuussa järjestetty YK:n yleiskokous hyväksyi päätöslauselman neuvottelujen jatkamisesta.

Yhteisymmärryksen hakemista jatketaan uudessa neuvottelukokouksessa, joka järjestetään maaliskuussa 2013. Heinäkuun neuvotteluihin osallistunut Sadankomitean pääsihteeri **Eekku Aromaa** arvioi, että heinäkuun asekauppasopimusluonnos oli jo kohtuullisen hyvä olosuhteisiin nähden. Sopimuksen avulla olisi mahdollista rajoittaa ongelmallisinta asevientiä.

Ulkoministeri **Erkki Tuomioja** toteaa, että neuvotteluiden jatkoa puoltavan päätöslauselman saama tuki yli sadan kanssasuosittajan ja selvän äänten enemmistön muodossa antaa hyvät edellytykset sopimuksen aikaansaamiseksi. Yhteensä 157 maata äänesti sopimuksen puolesta, eikä kukaan äänestänyt vastaan.

Tuomioja varoittaa kuitenkin, ettei maaliskuussa järjestettävä konferenssi ole läpihuutoasia. Tuomioja on silti toiveikas sen suhteen, että vuonna 2013 on saatu aikaan kansainvälisen asekaupan kattava vahva sopimus, johon mahdollisimman monet maat liittyvät. Hänen mukaansa Suomen tulisi olla ensimmäisten ratifioijien joukossa.

JEYS66

Syyriassa tarvitaan turvallisuusneuvoston tahtoa

YK:n Syyrian valvontaoperaatiosta vastanneen kenraalimajuri **Robert Moodin** mukaan Syyrian ulkopuolella ei ole riittävästi ymmärretty, että **Bashar al Aassadin** korostetusti sekulaaria hallintoa ovat tukeneet kaikki Syyrian uskonnolliset ja kulttuuriset ryhmät. Mood vieraili 9.11. Helsingissä järjestetyssä rauhanvälityksen asiantuntijapaneelissa, joka oli osa Ahtisaaripäivän tilaisuuksia.

Mood totesi, että Syyria on epäilemättä sotilasdiktatuuri, mutta puuttuvat kansalaisoikeudet on tähän asti korvannut järjestelmän taloudellinen toimivuus ja tasapuolisuus. Syyrialaisessa kulttuurissa väkivalta on viesti pysymisestä rivissä samalla, kun hallinto huolehtii yhteiskunnan vakaudesta.

Mood oli presidentti **Martti Ahtisaaren** kanssa samaa mieltä siitä, että YK:n turvallisuusneuvoston pysyvien jäsenten halu saada väkivalta loppumaan on Syyrian konfliktin ratkaisun avain. Molemmat miehet olivat yksimielisiä myös siitä, että aseellisen toiminnan loputtua tarvitaan todennäköisesti pitkä kansainvälinen rauhanturvaprojekti.

Gaza taas testikohteena

SaferGlobe Finland on julkaissut **Johannes Lehtisen, Jarmo Pykälän** ja **Petter Nissisen** täysin uudistetun painoksen *Muuttuva asekauppa,* joka havainnollistaa Suomeen ja Israeliin keskittyvän tapaustutkimuksen avulla asekauppaan liittyviä laajempia ilmiöitä.

Salamyhkäisessä asekaupassa liikkuu yleensä paljon rahaa niin virallisesti kuin korruption muodossakin. Julkaisun taulukot tuovat hyvin ilmi asekaupan keskinäiset ja ketjutetut kytkennät Israelin ja Suomen välillä.

Verovaroilla tehtäviä asehankintoja kuorrutetaan usein vastaostoilla, jolloin voidaan puolustaa suomalaisen teollisuuden tarpeita asehankinnan sijaan. Näin oli esimerkiksi Suomen ja Israelin välisessä Spike-ohjuskaupassa.

Tuoreita asekauppoja, kuten esimerkiksi taistelujohto- ja maalinpaikannusjärjestelmän hankinta maavoimille, on tehty kuluvan vuoden aikana. Israelista tehtävien hankintojen etuna on, että järjestelmät on yleensä testattu taistelutilanteissa. Gazan moukaroinnille löytyy siis paitsi poliittisia syitä, myös käytännöllisiä aseteollisuuden edistämistarpeita.

Reilulla mineraalikaupalla Kongon sotaa vastaan

– Viime vuosina kansainvälinen yhteisö on alkanut tiedostaa mineraalikaupan yhteyden Kongon konflikteihin, tutkija **Louise Arimatsu** brittiläisestä Chatham House -instituutista arvioi.

Kongon demokraattisessa tasavallassa louhitaan muun muassa koltaania ja kasseriittia. Näistä malmeista elektroniikkateollisuus jalostaa komponentteja kännyköihin, tietokoneisiin ja MP3-soittimiin.

Merkittävä osa Kongon itäisten maakuntien mineraalituloista päätyy sissiryhmittymille ja omavaltaisille armeijan yksiköille. Ne verottavat ja ryöstävät kaivostyöläisiä ja taltuttavat heidät kuuliaisiksi esimerkiksi raiskaamalla paikallisia naisia.

Pian kaksi vuosikymmentä jatkuneiden konfliktien alkuperäiset motiivit ovat väljähtyneet, ja Itä-Kongon tilanne muistuttaa yhä enemmän niin sanottua resurssisotaa, jossa sotiminen on ryhmittymille taloudellisesti rauhaa kannattavampaa.

– Mikäli mineraalien laiton kauppa kuitenkin tyrehtyy, sotaherrojen lompakko ohenee ja ainakin osa konflikteista saattaa kuivua kokoon, Arimatsu kiteyttää viime vuosina laajasti hyväksytyn näkemyksen.

Pieniä merkkejä väkivallan laantumisesta onkin näkyvissä:

– Vaikka tilanne on edelleen kriittinen, mineraalien ostajien ja Kongon hallituksen eettinen terästäytyminen näyttää kantaneen hedelmää ainakin paikallisesti, tilannetta pitkäjänteisesti seurannut **Sophia Pickles** Global Witness -järjestöstä sanoo.

Picklesin mukaan niin järjestöt, hallitukset, yritykset kuin kansalaisetkin eri puolilla maailmaa ovat aktivoituneet:

– OECD on laatinut seikkaperäisen ohjeistuksen siitä, millä tavoin teollisuus voi varmistua tuotantoketjujensa laillisuudesta. Kongossa ja Yhdysvalloissa ohjeistus on muuntunut sitovaksi lainsäädännöksi. Myös EU:ssa harkitaan vastaavaa askelta.

Lisäksi monet suuryritykset ovat alkaneet soveltaa OECD:n ohjeistusta vapaaehtoisesti. Globaali vastuunkanto vaikuttaa brändien menestykseen. Mineraalikohun silmässä kärvistellyt Nokiakin on vankentanut otettaan. Enough-järjestön luokituksessa Nokia sijoittuu tuotantoketjujen läpinäkyvyyden osalta ”vihreiden” yhtiöiden joukkoon – siitä huolimatta, ettei se edelleenkään avoimesti nimeä alihankkijoitaan.

– Olisi tärkeää, etteivät yritykset kuitenkaan välttelisi Kongon laillista mineraalintuotantoa. Tämä koituisi siviiliväestön tappioksi, Louise Arimatsu muistuttaa. YD

Darskille vankilatuomio uskonnollisten tunteiden loukkaamisesta?

Puolalaista **Adam ”Nergal” Darskia** uhkaa kahden vuoden vankeustuomio ”uskonnollisten tunteiden loukkaamisesta”. Tapaus sai alkunsa vuonna 2007, jolloin Behemoth-yhtyeen laulaja Darski repi Raamatun osana kotikeikkansa lavashow’ta ja nimitti katolista kirkkoa rikolliseksi lahkoksi.

Puolan rikoslain artiklan 196 mukaan ”uskonnollisten tunteiden loukkaaminen” on rikos. Kantelijoita täytyy kuitenkin olla vähintään kaksi. Ensimmäiset kanteet Darskista tehtiin vasta varsin pitkän ajan kuluttua konsertin jälkeen, sillä oikeuteen mies päätyi ensimmäisen kerran vuonna 2010.

Ensimmäinen tuomio oli vapauttava. Oikeus totesi, että syyyhteyttä esityksen ja loukkaantumisen välillä ei voitu todeta. Toinenkin oikeudenkäynti vuonna 2011 päättyi vapauttavaan tuomioon. Syyttäjä valitti tuomiosta korkeimpaan oikeuteen, joka päätti tämän vuoden lokakuussa, että juttu palautetaan takaisin alempaan oikeusasteeseen.

Korkein oikeus ei hyväksynyt puolustuksen argumenttia siitä, ettei Darskilla ollut aikomusta suoraan loukata kenenkään uskonnollisia tunteita. Puolustuksen mukaan Darski oli ainoastaan pyrkinyt arvostelemaan katolista kirkkoa ja uskontoa, johon yhtyeen jäsenet on kotimaassaan kasvatettu.

Mikäli Darski todetaan uudessa käsittelyssä syylliseksi, hän voi saada korkeintaan kahden vuoden vankilatuomion. Ehdoton tuomio on käytännössä harvinainen.

Puolassa on viime vuosikymmeninä tehty kohtalaisen paljon rikosilmoituksia uskonnollisten tunteiden loukkaamisesta. Osassa tapauksista on annettu langettava tuomio, mutta niin syytekuin rikoskynnyskin on vaihdellut. YD

Etsiikö Syyrian armeija kapinallisia suomalaisilla välineillä?

Suomalaiset firmat saivat vuonna 2009 kymmenen lupaa niin kutsutun kaksoiskäyttöteknologian vientiin Syyriaan. Kyse on siviilikäyttöön tehdyistä tuotteista, joita voidaan muokata joukkotuhoaseiden tai ohjusjärjestelmien kehittämiseen. Vuonna 2010 myönnettiin lupa esitellä Syyrian armeijalle kahta suomalaista teleskooppimastoa.

Nämä tiedot kaivoi esiin nuorten vaikuttamisverkosto Changemaker. Sen mukaan suomalaiset asefirmat ovat onnistuneet viemään Israeliin panssarointi- ja suojavarusteita sekä kaksoiskäyttöteknologiaa. Suomi käy kyseenalaista kauppaa myös Iranin ja Meksikon kanssa. YD

Lue lisää:
www.ydinlehti.fi

JYMÄYTTÄMISEN TAITO – KUIN LOIMILANKA

Matti Nojonen

Japanilaisten kamppailulajien harrastus ja kiinnostus niitä kohtaan avasi sattumalta minulle mahdollisuuden opiskella Kiinassa. Sinologiksi, kiinan kielen ja kulttuurin tuntijaksi, valmistuin Tukholman yliopistosta. Luin siellä myös klassista kiinaa.

Kiinassa minua kiehtoo yhteiskunnan nopea kehitys ja siihen liittyvä käsin kosketeltava energia, kiinalaiset itse kaikkine eri kommervenkkeineen ja kiinalainen filosofia. Alun helppouden jälkeen kielen opiskelu tulee haastavammaksi. Kokonaisvaltainen kielen oppiminen vaatii myös merkkien ymmärtämisen lisäksi niiden äänneasun ja kirjoittamisen opettelun. Kirjoitusmerkit eivät välttämättä kerro miten merkki tarkalleen äännetään. Strategiakirjallisuuden kääntämisestä aloin haaveilla ihan alusta pitäen.

Sunzin *Sodankäynnin taito* on klassikko. Siinä on universaalia ihmisenä olemisen filosofiaa. Mutta tietysti se on myös sodankäynnin ja valtion johtamisen oppikirja. Elämäntilanteiden mukaan lukija löytää siitä aina uusia asioita ja tasoja. Joku löytää vehkeilyä, joku toinen vahvan moraalisen viestin vastustajan kunnioittamisesta: pienellä ja heikollakin on mahdollisuutensa selvitä.

Vietnamin sodan aikana se tarjosi rauhanliikkeelle välineen kyseenalaistaa länsimainen, tuhoa kylvävä sotastrategia. Sunzille ylevin päämäärä on voittaa vastustaja taistelutta, hävittää vastustajan sotasuunnitelmat ennen taistelua, tuhota taistelutahto tai napata voiton edellytykset jo ennen taistelua. Jos taisteluun kuitenkin ajaudutaan, niin voittoon pyritään mahdollisimman nopeasti ja joukkoja kuluttamatta.

Jymäyttämisen taidoissa oli suorastaan hauskaa koota eri tekstejä ja huomata, kuinka puhuttelevia ne nykyihmiselle edelleen ovat. Television saippuasarjoissakin on samoja aineksia imarteluineen ja harhauttamisineen, kun halutaan valtaa, vaikuttamista tai seksiä. Ihminen on muuttunut kovin vähän kahden tuhannen vuoden aikana.

Tuoreeseen Kiinan armeijan strategian määrittelyyn sisältyy olennaisena myös jymäyttämisen ulottuvuus – se on kuin loimilanka, joka pitää yhdessä strategisen ajattelun kudelmaa. Poliittisessa retoriikassa Kiina korostaa, ettei se ole koskaan ollut sodanhaluinen. Tosiasia Kiinankin kohdalla on, että mitä enemmän se sijoittaa maailmalle, sitä suuremmaksi kasvaa tarve suojella omia kansallisia etuja ulkomailla. Tulevaisuus näyttää tuleeko Kiina käyttäytymään kuten kaikki suurvallat ovat käyttäytyneet kautta historian – paine kasvaa siihen suuntaan.

Surullinen olen kvartaalitalouden tuottamasta menestyskirjallisuuden teollisuudesta, jossa mekin olemme osaltamme yliopistona mukana. Menestystä ei voi kopioida ja ei ole sattumaa, että tämä viisaus on säilynyt tuhansia vuosia kiinalaisissa teksteissä. Sunzin *Jymäyttämisen taidon* yksi keskeinen viesti on, ettei menestyksekkäitä strategioita voi toistaa. Tilanteet ovat ainutlaatuisia, ihmiset ja resurssit ovat muuttuvia. Onnellisuus ja menestys syntyvät toisin. YD

Matti Nojonen on Aalto-yliopiston tutkijatohtori ja Tongji-yliopiston professori Shangaissa. Hän on kääntänyt muun muassaSunzin *Sodankäynnin taito* ja *Jymäyttämisen taito* (Gaudeamus).

Kuva: Topi Laiti

SIVUSTA-SEURAAJAT

Kunnallisvaalien 2012 shokkiuutinen ei ollut jytky eikä puolijytky, vaan äänestysinnon painuminen lähelle 2000-luvun pohjalukemia. Osallisuus on syrjäytymisen vastavoima. Tämän vuoksi Ydin-lehti luki erilaisia arvioita äänestämättömyydestä ja jäi pohtimaan voisiko osallisuuden lisäämiseksi tehdä jotain?

Kunnallisvaalien äänestysprosentin rävähtäminen tv-ruuduille mykisti – 58,2 prosenttia. Mutta ei mykistänyt ensimmäistä kertaa. Äänestysaktiivisuuden romahtaminen syksyn 1996 kunnallisvaaleissa jo säikäytti puhumattakaan vuodesta 2000, jolloin äänestysinto oli ennätyksellisen alhainen, 55,8 prosenttia.

Myös keväisissä presidentinvaaleissa koettiin valtava äänestämättömyys, vaikka ainakin aiemmin äänestysinnon on oletettu olevan suorassa presidentinvaalissa korkeamman kuin eduskunta- ja kunnallisvaaleissa.

Äänestäjät jallittavat jopa ennustajia. Ennen vaaleja tehdyissä mittauksissa ihmiset ovat toistuvasti arvelleet äänestävänsä varmasti tai melko varmasti enemmän kuin mitä todellisuudessa on tapahtunut. Jos arvelu muuttuisi äänestämiseksi, äänestysaktiivisuus olisi pohjoismaista keskiarvoa.

Samaan aikaan, huolimatta vaalijärjestelmän erilaisuudesta, on Ruotsin äänestysaktiivisuus tasaisesti noussut ja se näyttää toipuneen hyvin sitä uhanneesta äänestysinnon hiipumisesta. Tosin luvut Ruotsissa ovat olleet pitkään toista maata: vuoden 2010 eduskunta-, kunnallis- ja maakäräjävaaleissa äänestysprosentti oli 81,6, mikä on paljon enemmän kuin meillä eduskuntavaaleissa tai presidentinvaaleissa.

Myös maahanmuuttajat ovat Ruotsissa aktiivisempia äänestäjiä, siis paremmin kotoutuneita. Vuoden 2010 vaaleissa reilu kolmannes maahanmuuttajista käytti äänioikeuttaan, kun edellisissä kuntavaaleissa meillä vajaa viidennes.

Politiikan tutkija **Heikki Paloheimo** arveli jo vuosia sitten, etteivät nuoremmat suomalaiset pidä äänestämistä kansalaisvelvollisuutena samalla tavoin kuin vanhemmat sukupolvet. Tämä muutos selittänee senkin, etteivät erilaiset aktivointikampanjat näytä purevan. Jos äänestämistä ei koeta velvollisuudeksi, voisiko se olla kiinnostava oikeus ja vaikuttamisen mahdollisuus?

Kotikuntaan samaistuminen

Kutakuinkin faktalta tuntuu väite, jonka mukaan muuttoliike vieraannuttaa. Jos ei tunne ketään, on varmasti vaikeampi saada otetta oman kunnan asioihin ja päättäjiin. Vaalikeskusteluissa puolueita edustivat puoluejohtajat, eivät paikalliset päättäjät.

Toimiva paikallisdemokratia tarvitsee tuekseen vahvan paikallisen median. Kuntarakenneuudistus ja hämäräksi jäänyt sote-väittely olivat enemmän keskustelua hallinnollisesta käyttöjärjestelmästä kuin yhteisistä palveluista ja siitä, millaisia ne parhaimmillaan voisivat olla. Asiantuntijat keskustelivat asiantuntijoiden kanssa.

Faktaa on myös, että kuntavaalien äänestysinto laski lähes kaksi kertaa jyrkemmin liitoskunnissa kuin muualla. Voimakasta laskua tapahtui sekä uusien kuntien reuna-alueilla että keskuksissa. Pienissä kunnissa päästiin selvästi maan keskiarvoa korkeampiin äänestysprosentteihin.

Professori, aluetutkija **Hannu Katajamäki**

tulkitsi valtakunnan päälehdessä tulosta vakavana paikallisdemokratian kriisinä. Hän näki kaksi mahdollisuutta: joko isojen kuntien sisäistä demokratiaa pitää vahvistaa tai kehittää maakuntamallia ja itsenäisten kuntien yhteistyötä.

Luultavasti pitäisi tehdä molempia. Oikeusministeriö selvittääkin suurkuntien vaalipiirijakoa. Se auttaisi kuntien eri osia turvaamaan edustuksensa valtuustoissa, mutta ei olisi vielä paikallista demokratiaa vahvistava toimenpide sinänsä.

Kuntaliiton viime vuonna julkistamassa tutkimuksessa puolestaan selvitettiin kuntalaisten samaistumista erilaisiin alueellisiin kokonaisuuksiin. Yli kolme neljästä kyselyyn vastanneesta koki melko tai erittäin suurta yhteenkuuluvuutta Suomeen. Mutta vain runsaat puolet kuntalaisista koki tuntevansa yhteenkuuluvuutta omaan kotikuntaansa ja miltei viidennes (16 prosenttia) samastui siihen vain vähän. Tämä on selvästi vähemmän kuin esimerkiksi Norjassa. Silti yhteenkuuluvuuden tunne on lisääntynyt eniten suhteessa asuinalueeseen ja maakuntaan. Tämä on hyvä uutinen.

Yksilöominaisuudet selittävät myös samaistumista ja sen vahvuutta: hyvä koulutus, ammattiasema, hyvät nettotulot ja ikä selittävät eniten. Silti monet tutkijat arvelevat luokka-asemaan ja puolueisiin samaistumisen heikentymisen olevan syynä äänestysinnon laskuun. Mutta entäpä jos syynä onkin luokkayhteiskunnan vahvistuminen, jota poliittiset puolueet eivät tunnista eivätkä osaa käsitellä?

Osallisuus ja osallistuminen

Erilaiset tutkimukset kertovat ihmisten halusta osallistua. Vaaliosallistumisen paradoksi on, että äänestysaktiivisuus on koko ajan laskenut, vaikka suomalaiset ovat yhtä kiinnostuneita politiikasta kuin aikaisemminkin, tosin lyhytjänniteisimmin.

Ilman osallisuutta osallistumiselta puuttuu perusta. Ilman osallisuutta puuttuu äänestämällä vaikuttamisen kokemus. Kun äänestäjät eivät löydä tapoja osallistua, onko vika ihmisissä vai osallistumisen instituutioissa? Kenties puolueissa, joiden asemaa eivät mitkään yhden asian liikkeet ole horjuttaneet?

Osallisuutta on montaa eri lajia, esimerkiksi tieto-, suunnittelu-, päätöksenteko- ja toiminta-osallisuutta. Kyse on vuoropuhelusta ja siitä, miten se toimii kunnissa. Vuoropuhelua voivat tukea erilaiset aluejaostot tai johtokunnat, mutta hallinto ei ole pääasia.

Samasta on kyse myös puolueissa. Puolueiden jäsenmäärät ovat laskeneet ja siksi niiden kosketus kansalaisiin on haurastunut. Ote on korvautunut markkinoinnilla, kun sen pitäisi korvautua osallisuuden eri muodoilla.

Joukossa tyhmyys tiivistyy

Vasemmistoliiton puoluesihteeri **Sirpa Puhakan** pamfletti *Perin suomalainen jytky* (Intokustannus, 2012) on hyvin koottu ja notkeasti etenevä tarina populismin rantautumisesta Suomeen ja maahanmuuttokriittisyyden loiskeista. Puhakan tarkkanäköinen havainnointi löytää myös säröjä ja lohkeamia perussuomalaisten puheenjohtajan **Timo Soinin** voitontiellä.

Puhakan puheenvuoro alustaa erinomaisesti jatkokeskustelun ja -tutkimuksen tarvetta. Perussuomalaiset jäivät oman populistisen politiikkansa vangiksi, eivätkä huolineet kannettavakseen vallan tuomaa vastuuta. Se muuttaa poliittista järjestelmää, mutta myös haastaa demokratiaa. Olisiko tälläkin yhteyttä äänestysaktiivisuuden alhaisuuteen kuntavaaleissa?

Puhakka osoittaa myös, ettei populististen liikkeiden nostamien teemojen patoaminen niin mediassa kuin poliittisissa puolueissakaan auta. Mutta ei auta myöskään mukaan meneminen. ”Suoraan puhujatkin” tietävät, että voidakseen vaikuttaa, täytyy ajatella ja toimia fiksummin. Joukossa tyhmyys tiivistyy – paradoksi, joka on hyvä muistaa.

Arja Alho

Demokratiassa kansa hallitsee?

Millaiset puolueet, sellaiset päättäjät. Tilastokeskuksen uunituore aineisto kertoo ehdokkaiden ja valittujen taustat (www.tilastokeskus.fi/til/kvaa/2012). Valituissa päättäjissä on enemmän miehiä kuin naisia ja edustajat ovat äänestäjiään vanhempia ja paremmin koulutettuja.

Ulkomaalaistaustaisia oli ehdokkaina vähän ja vielä vähemmän tuli valituksi. Merkittävät erot liittyvät kuitenkin työllisyyteen ja tulotasoon. Kun sekä ehdokkaiden että valittujen koulutus ja työllisyys ovat äänestäjiä paremmat, on myös heidän tulotasonsa äänestäjiä suurempi.

Kokoomuksen valituista edustajista noin 45 prosenttia ja RKP:n valituista lähes 40 prosenttia kuului ylimpään tulokymmenykseen, eli yli 48 396 euroa vuodessa ansaitseviin. Perussuomalaisten valituista vain 15 prosenttia kuului ylimpään ryhmään.

Eniten pienituloisia oli SKP:n, vihreiden ja perussuomalaisten ehdokkaissa. Johtopäätös ei ole se, että pienituloisia pitää valita enemmän vaan se, että päättävä eliitti on erkaantunut monin eri tavoin äänestäjistään, heidän elämäntilanteestaan ja tavastaan puhua yhteisistä asioista. Siksi niin monet jäävät sivustaseuraajiksi, ehkä. Ei ole kanssa olemisen tunnetta eikä osallisuutta.

Ydin-lehden toimitus

Pia Jardi, Abdessalam Jardi ja lapset

KOLUMNI

Muslimiperheen ARKEA

[NORMAALI arkiaamu. Herätys kello 6.30, aamutoimet kotona ja sitten matkaan: yksi lapsi päiväkotiin ja kaksi lasta kouluun. Ensin on toisen lapsen arviointikeskustelu ja sieltä töihin. Mies jää vielä kotiin, mutta on menossa tapaamiseen kello 12.00, jossa pohditaan musliminuorten tulevaisuutta.

Normaalin työpäivän jälkeen haetaan lapset päiväkodista ja koulusta, seuraavana etappina tyttöjen ja äidin taekwondotreenit ja sen jälkeen pojan treenit. Kello onkin jo melkein puoli yhdeksän ennen kuin pääsemme kotiin. Teen nopeasti lapsille jotain syötävää, sitten saunaan ja nukkumaan.

Jokainen päivä on erilainen, mutta yleensä perheemme arki koostuu työstä, harrastuksista sekä yhdistyksissä tehtävästä vapaaehtoistyöstä.

Joskus huomaan, että minun odotetaan olevan aivan muuta kuin mitä olen. Yksinkertaiset asiat, kuten työssäkäynti, ei kaikkien ajatuksissa kuulu musliminaisille. Joskus myös tuntuu, että monet ajattelevat aivojen puuttuvan huivin alta. Yleensä asioita ei sanota suoraan, mutta sanojen merkitys kertoo kaiken.

Miksi näin ajatellaan? Monien mielissä uskovainen musliminainen on kotona hellan ja nyrkin välissä ilman päätäntävaltaa omasta elämästään. Miten sitten yhteiskunta suhtautuu muslimeihin? Yleensä hyvin, kunhan uskonnollisuus ei näy henkilön elämässä. Uskonnollisuus koetaan jotenkin hyökkäävänä yhteiskuntaa tai jopa yksittäistä henkilöä kohtaan. Varsinkin, kun uskonto on ”väärä”.

> Olen kyllä nainen, mutta en sopivanlainen, on mulla huivi päässä, muttei aivot jäässä.

[HENKILÖKOHTAISESTI olen kokenut joskus jopa ahdistavana, kun joudun selittelemään omaa olomuotoani tai tekemisiäni, etenkin poliittisissa tai järjestöpiireissä. Useimmin kysytty kysymys koskee huiviani: miksi pidän sitä? Kun vastaan, että se kuuluu uskontooni, alkaa uusi kyselytulva. Vastaus ei ole riittävä.

Usein minulle selitetään, kuinka joku toinen, joka on myös muslimi, ei käytä huivia. Miksi sinun pitää sitä käyttää? Eikö se toinen nainen ole muslimi? Ja eikö olisi parempi, kun kerran Suomessa ollaan, ettet sinäkään käyttäisi huivia, varmaan olisi helpompaa.

Mielenkiintoiseksi tämän tekee se, että Suomessa uskonto on yleisesti yksityisasia. Tuskin monelta kristityltä kysytään ristin käyttämisestä tai rukoilemisesta, koska ei haluta tunkeutua toisen yksityisalueelle. Mutta muslimeilta näitä kysymyksiä voi kyllä kysyä vapaastikin. En tiedä, mutta osittain tämä johtuu ehkä siitä, että muslimit ovat tuoneet uskonnon julkiseksi asiaksi näkymällä arjessa uskovaisina.

Entä sitten poliittisena vaikuttajana toimiminen huivipäisenä musliminaisena? Siinä koen ehkä suurimman haasteen. Tänä päivänä politiikkaan halutaan mukaan nuoria ja maahanmuuttajia, hinnalla millä hyvänsä. Aina ei ole tärkeää, edustaako henkilön poliittinen kanta juuri sitä puoluetta, missä toimii. Tärkeämpää ovat maahanmuuttajuus ja nuoruus.

Itse en ole maahanmuuttaja, vaan kantasuomalainen musliminainen. Jotenkin tuntuu, että en oikein löydä minulle sopivaa kategoriaa politiikan kiintiöistä. *Olen kyllä nainen, mutta en sopivanlainen, on mulla huivi päässä, muttei aivot jäässä.*

[VALITETTAVASTI moni ajattelee minua edelleen naisena, joka on alistunut miehen tahtoon. En mitenkään voi olla sopiva naisasianaiseksi. Uskonnollinen taustani saa taas monet ajattelemaan, että en mitenkään voi ajaa normaaleja asioita, vaan pyrin tuomaan sharian, islamilaisen lain Suomeen.

Entä muslimimiehet: oletetut vaimon alistajat, hakkaajat ja terroristit? Yritä siinä kotoutua, kun sitä ei edes odoteta. Paitsi, jos maallistut, piilotat uskosi ja elät suomalaisen miehen elämää – mitä vähemmän uskovainen, sen parempi muslimi.

Suurimmalle osalle muslimeita tärkeintä on mahdollisuus oman uskonnon harjoittamiseen siinä muodossa, kun he itse kokevat tärkeäksi. Tärkeintä etenkin nuorille ja lapsille on tuntea kuuluvansa tähän yhteiskuntaan täysipainoisina jäseninä ja oman uskonnollisen identiteettinsä säilyttäen.

Tässä on haastetta kaikille muslimiperheille kasvattaa hyvän itsetunnon omaavia lapsia, jotka myös pystyvät toimimaan yhteiskunnassa rakentavasti ja tuottavasti. Siihen tarvitaan myös kantaväestön ennakkoluulottomuutta ja erilaisten tapojen ja uskontojen hyväksymistä tasaveroisina.

Perheenä toivomme, että Suomessa pystytään todelliseen ja positiiviseen vuoropuheluun erilaisten ihmisten kesken.

Seppo Rissanen

KOLUMNI

Kirjoittaja on Suomen Lähetysseuran toiminnanjohtaja ja teologian tohtori

Sananvapautta vai JUMALANPILKKAA?

[MEDIAN vaikutusvalta on jatkuvassa kasvussa tiedonvälityksen tehostuessa tiedostusvälineiden ja -menetelmien kehittymisen myötä. Samalla mukaan on tullut entistä enemmän julkisuuteen tietoa tuottavia ihmisiä ja yhteisöjä.

Julkinen viestintä on myös muuttunut vuorovaikutteiseksi. Kukaan ei voi enää tuottaa julkisuuteen väitteitä ajatellen, ettei häntä voida tarvittaessa jäljittää. Elämme yhtäkkiä maailmassa, jossa joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta, mitään ei voida tehdä ilman, että se tulisi julki.

Media ainakin näyttää lisäävän demokratiaa ja ihmisten vapauksia. Inhimillisen kehityksen kannalta on myös tärkeää, että tietoa on kaikkien saatavilla. Toisaalta, kaikessa elämisessä vapauksien rinnalla on kohdattava myös niihin liittyvät vastuut.

Ihmiskunta on tullut yllättäen tilanteeseen, jossa julkisuudessa esitetty tieto – oikea tai väärä – tai mielipide, voi aiheuttaa jossakin päin maailmaa väkivaltaisia reaktioita. Ensimmäinen maailmansota alkoi yhdestä luodista, vastaava tilanne saattaa nyt syntyä yhdestä harkitsemattomasta twitter-lauseesta.

[1900 -luvun sotia synnyttivät kansalliset intressit ja ylemmyydentunteet. Oman aikamme latautuneet väittelyt ja väkivalta ovat liittyneet perinteiden erilaisuuteen. Globalisaation myötä Lähi-itä omine uskonnollisine arvoineen ja perinteineen on joutunut kohtaamaan uudella tavalla länsimaailman. Monet asiat ovat joutuneet kiihkeään muutostilaan Lähi-idän uskonnollisten väestöryhmien keskuudessa.

> Ajatellaan, että sananvapauden olemukseen kuuluu, seurauksista välittämättä, kaikenlaisten väitteiden tuottaminen julkisuuteen.

Tietoisina siitä, että uskonnollisten arvojen loukkaaminen aiheuttaa voimakkaita reaktioita, jotkut pyrkivät jopa tietoisesti provosoimaan tällaisia tilanteita voidakseen vaikuttaa kehitykseen. Ajatellaan, että sananvapauden olemukseen kuuluu, seurauksista välittämättä, kaikenlaisten väitteiden tuottaminen julkisuuteen.

On ilmeistä, että mikään ei voi enää estää näin tapahtumasta. Silti kukaan yksittäinen ihminen tai tietoa tuottava ja julkaiseva yhteisö ei voi väistää sille kuuluvaa vastuuta seurauksista. Sananvapautta tavalla tai toisella käyttävä ihminen joutuu aina toisista ihmisistä viestiessään kohtaamaan eettiset periaatteet.

Tieto liittyy keskeisesti oikean ja väärän erottamiseen. Siksi viestintä on niin tärkeää, mutta sitä ei voida irrottaa sen pohtimisesta, halutaanko viestillä edistää hyvän toteutumisesta vai vain vahingoittaa toisia tekemällä pahaa.

[USKONNOLLISUUS liittyy ihmisten mielissä elämän peruskysymyksiin. Mitä ajattelen elämän tarkoituksesta? Kenelle olen vastuussa elämästäni? Mitä ovat elämän keskeiset arvot? Uskonnot oppeineen, symboleineen ja uskonnollisine perinteineen antavat ihmisille vastauksia näihin kysymyksiin.

Monet elämän tärkeät ratkaisut ovat sidoksissa siihen, millaisen elämänkatsomuksen ne välittävät. Krusifiksi, turbaani tai huivi ei merkitse kaikille ihmisille suuria asioita, mutta monille ne ovat symboleja, jotka ilmaisevat identiteettiä ja viestivät niistä perusarvoista, joihin niiden kantaja on sitoutunut. Raamattu ja Koraani kirjoina ovat myös tällaisia.

Uskontoihin sitoutuneet ihmiset tietävät, etteivät kaikki jaa heidän opillisia käsityksiään. Jotkut saattavat jopa pitää heidän ajatuksiaan lapsellisina – sekin tiedetään. Silti halveksunnan osoittaminen julkisesti jotakin uskonnollista ihmisryhmää kohtaan mielletään koko yhteisön torjumisena.

Uskonnot eivät silti voi olla sellaisessa suojatussa tilassa, ettei niiden piirissä tapahtuvia ihmisoikeuksien loukkauksia voisi arvostella. Sananvapauden tulee olla tärkeä arvo myös uskontojen keskuudessa, niiden piirissä tapahtuvan vallankäytön valvojana. Mikään uskonto ei saa olla poikkeus tässä.

Toinen asia on kuitenkin ihmisen identiteetille tärkeiden perustekijöiden pilkkaaminen. Vankilatuomiot sananvapauden väärinkäytöstä ovat silti kohtuuttoman voimakasta vallankäyttöä. Surulliset esimerkit muun muassa Pakistanista ovat esimerkkejä tästä.

Toisen ihmisen kunnioittamiseen hänen arvojensa pilkkaaminen ei kuulu, vaikka itse ei voisi niitä jakaa. Pahaa tekemällä ei voi saada hyvää aikaan. YD

Vastuuttomasta vapaudesta FANATISMIIN

Islamilaisen maailman ja lännen kireät suhteet pitävät sisällään ymmärtämättömyyttä ja provosointia. Sananvapauden selän taakse piiloutumalla on jo useasti heitetty tulta fanatismin ruutitynnyriin. Ymmärtämisen ja dialogin tarve on moninkeskinen ja vapauden rinnalle tarvitaan vastuuta.

New Yorkin kaksoistorni-iskujen vuosipäivänä 9. syyskuuta 2012 Libyan Benghazissa murhatulla Yhdysvaltojen suurlähettiläs **J. Christopher Stevensillä** oli kokemusta arabimaailmasta ja tyydyttävä arabian kielen taito. Hänet tunnettiin myös ihmisenä, joka välitti ihmisistä ympärillään ja halusi aidosti auttaa Libyaa.

Stevensiä käsittelevät kirjoitukset kuvaavat häntä islamilaista maailmaa arvostavaksi ja kulttuuriseen vuoropuheluun kykeneväksi diplomaatiksi. Stevens oli länsimainen diplomaatti, jonka kaltaisia Lähi-idässä tarvitaan.

Traagisesta ja turhasta murhasta tulee vielä traagisempi, kun se yhdistetään murhaa edeltävänä päivänä egyptiläisen, uskonnollisen TV-kanavan julkaisemaan muutaman minuutin Muhammedia ja islamia halventavaan ja häpäisevään videopätkään.

Sananvapauden katsotaan antavan mahdollisuuden tämänkaltaisiin elokuviin. Sanan- ja ilmaisunvapauden kanssa tällä elokuvalla on vähän tekemistä, sillä se pyrkii selvästi kiihottamaan kansanryhmää ja uskontoa vastaan, siis tekoon, joka on Suomessakin rikoslain mukainen rikos.

Stevensin murha ei välttämättä johtunut Muhammed-elokuvasta, mutta elokuvan herättämää raivoa ja tunnekuohua islamilaisessa maailmassa ei voida ohittaa olkapäitä kohauttamalla. Murha, riippumatta sen yhteydestä itse elokuvaan tai sen esittämiseen, liittyy samaan viitekehykseen lännen ja islamilaisen maailman keskinäisestä ymmärtämättömyydestä, joka purkautuu erilaisina fanatismin muotoina.

Vihan provosointia

Egyptiläisen televisiokanavan valitsema esittämispäivä 9/11-vuosipäivän aattona oli ilmeisen tarkasti harkittu. Siinä, missä elokuvan tekijät pyrkivät tietoisesti ja tarkoitusperäisesti häpäisemään ja halventamaan islamin pyhiä arvoja, televisiokanava pyrki tietoisesti välineellistämään elokuvan. Tarkoituksena oli vihan nostattaminen ennen kaikkea Yhdysvaltoja kohtaan.

Fanatismilla on uskontoja vanhempi historia, kuten **Amos Oz** osoittaa kirjasessaan *How to Cure a Fanatic.* Lähi-idän lähihistoria on kuitenkin valanut lisää öljyä fanatismin liekkeihin. Vastuuton massarikos, raukkamainen terrori-isku New Yorkiin, yhtenä fanatismin ilmentymänä, kostettiin yhtälailla fanatismia edustavalla sotilaallisella Afganistanin ja Irakin miehityksellä.

Nämä tapahtumat ovat kärjistäneet islamilaisen maailman ja lännen suhteita. Ne heijastuvat myös siinä, mitä Muhammedin häpäisyvideolla nyt, tai aikaisemmin tanskalaisen *Jyllands Postenin* Muhammed-pilakuvilla tai amerikkalaisten fundamentalistikristittyjen suorittamilla Koraanien polttamisella pyritään saavuttamaan. Tarkoituksena on tietoisesti provosoida niitä, joille islamin pyhät arvot ovat tosia. Tarkoituksena on synnyttää vihaa, joka ruokkii fanatismia.

Provosoijat tietävät hyvin, että Koraani kieltää kuvainpalvonnan ja se rinnastetaan epäjumalien palvelukseen. Tästä syystä erityisesti sunnamuslimit eivät hyväksy Muhammedia esittäviä kuvia ja vielä konservatiivisemmat, salafilaista wahhabismia edustavat sunnamuslimit eivät hyväksy mitään kuvallista ilmaisua.

Muhammedin häpäisy, halveksunta tai pilkka on yksi vakavimmista rikoksista islamilaisessa maailmassa. Tämä on täyttä totta suurelle osalle muslimeista ja näiden pyhien arvojen lokaaminen johtaa vastareaktioihin.

Amerikka-kielteisyyden tausta

Lähihistorian kulku ei ole mitenkään edistänyt fanatismin lieventymistä, sovittelua tai dialogia erilaisiin maailmankuviin ja käsityksiin uskovien välillä. Jo ristiretket aikanaan kylvivät islamilaiseen maailmaan epäluuloa ulkopuolisia kohtaan. Lisäksi **George W. Bush** käytti Irakin sodan kuluessa ristiretkiin liittyvä retoriikkaa, mikä vahvisti muslimien käsitystä sodan uskonnollisesta ulottuvuudesta.

Afganistan, Irak, retoriikka Irania vastaan, YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien vastaisen Israelin miehityspolitiikan vahva tukeminen, myötäily, jopa puolustaminen ja yleinen välinpitämättömyys YK:n peruskirjaa kohtaan lisäävät epäluuloa ja turhautuneisuutta.

USA:n politiikka suuressa osassa islamilais-

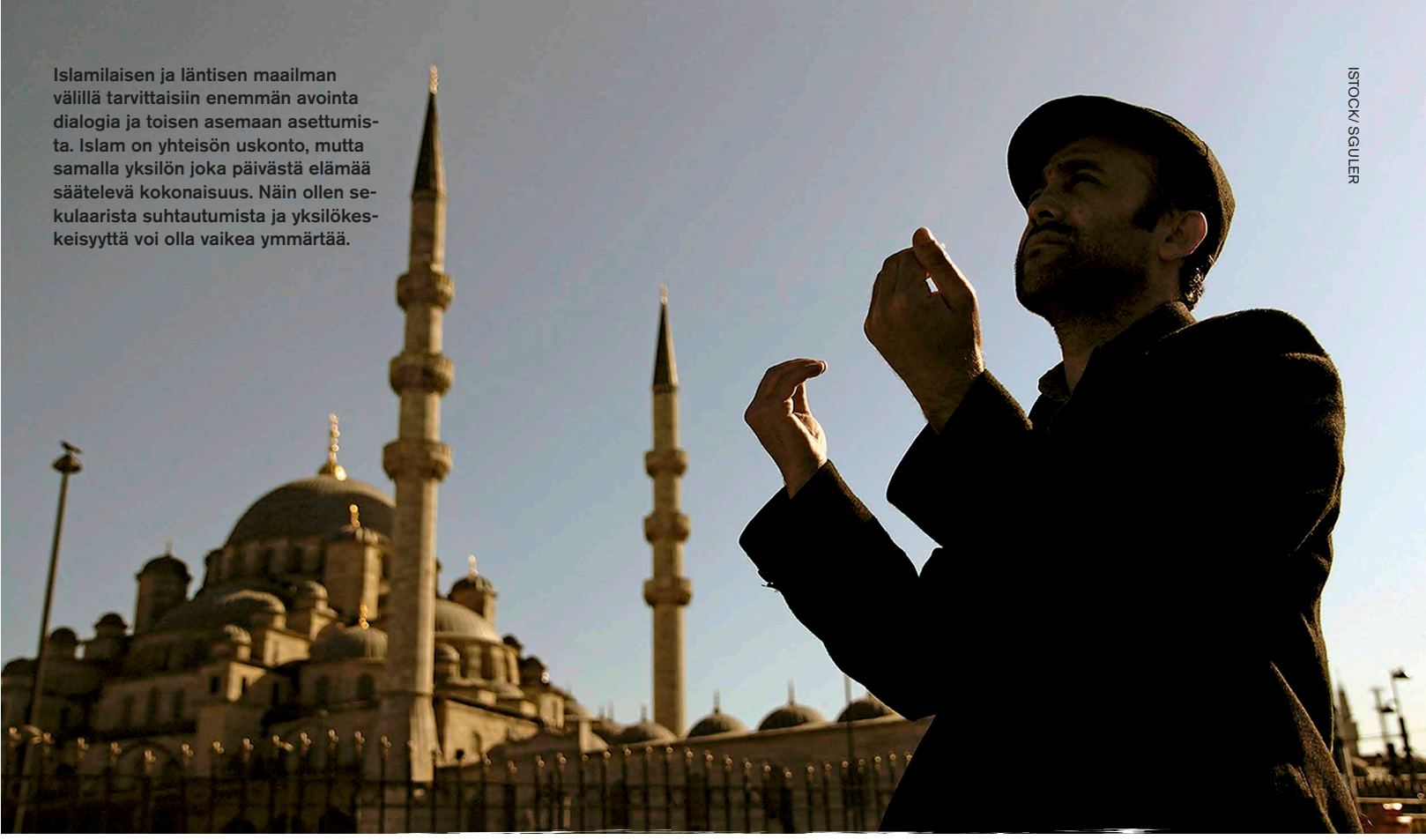

Islamilaisen ja läntisen maailman välillä tarvittaisiin enemmän avointa dialogia ja toisen asemaan asettumista. Islam on yhteisön uskonto, mutta samalla yksilön joka päivästä elämää säätelevä kokonaisuus. Näin ollen sekulaarista suhtautumista ja yksilökeskeisyyttä voi olla vaikea ymmärtää.

ISTOCK/ SGULER

ta maailmaa on hallinnan politiikkaa taloudellisten ja strategisten tavoitteiden mukaisesti. Tämän **Noam Chomsky** toi erinomaisesti esille 23. lokakuuta 2012 Kairon amerikkalaisessa yliopistossa pitämässään esitelmässä. Kuvattu pyrkimys hallintaan on islamilaisen maailman näkökulmasta katsottuna uuskolonialismia.

Inhimillinen turvattomuus, massiivinen nuorisotyöttömyys ja köyhyys luovat olosuhteet fanatismille Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa. Sopivan sytykkeen saatuaan, olipa kyse sitten halventavista pilakuvista, elokuvasta tai pyhien kirjoitusten polttamisesta, fanatismilla on kaikki edellytykset leimahtaa tappavaan liekkiin.

Sananvapaudesta vastuuseen

Muhammed-pilakuvien tekemistä ja esittämistä perusteltiin ilmaisun- ja sananvapaudella. Joissakin medioissa on vallalla uhmakkuutta tapaa: “Kyllä mekin uskallamme julkaista”. Kysyä sopii, kuinka älykästä, viisasta ja sopivaa se on, ja mitä provosoinnilla sananvapauteen vedoten toivotaan voitettavan?

Kysymyksessä on monimutkaisempi asia kuin juridistekninen sananvapaus. Kysymys on sanan- tai ilmaisunvapauden lisäksi vastuusta, erilaisuuden ja toiseuden hyväksymisestä sekä sopivasta käyttäytymisestä. Kaikki, mikä ei ole juridisesti ottaen laitonta, ei välttämättä ole hyväksi ihmisille.

Vastuuttoman vapauden harjoittaminen tuhoaa lopulta itse vapauden. Tätä logiikkaa voi kuvata ympäristönsuojeluun liittyvillä esimerkeillä. Ympäristöä tuhoavaa tuotantoa voi harjoittaa laillisesti, vaikka lopputuloksena on ilmastonmuutoksen aiheuttamat valtavat kärsimykset.

Miksi pitää tietoisesti pilkata ja halventaa arvoja, jotka joillekin ovat täysin tosia, vaikka niihin ei itse uskoisikaan? Sekulaarille ihmiselle saattaa olla vaikeaa ymmärtää, että uskontoon liittyvät arvot ovat tosia miljoonille ihmisille ympäri maailmaa. Sananvapauden välineellistäminen ilman vastuuta voi lietsoa väkivaltaista fanatismia.

Ymmärrys tukahduttaa fanatismia

Ymmärtämisen tarve on monenkeskinen. Islamilaisen maailman on ymmärrettävä, että fanatismiin sortuminen ja sitä seuraava väkivalta ruokkii kieroutta ja lisää vihaa. Sitä ei voi hyväksyä yhtään enempää kuin väkivaltaan ruokkivaa provosointia.

Islam on yhteisön uskonto, mutta samalla myös henkilökohtainen, jokaista arkipäivää yksilön elämässä säätelevä kokonaisuus. Tästä näkökulmasta voi olla vaikea käsittää länsimaisen maailman yksilökeskeisyyttä. Islamilaisen maailman on puolestaan ymmärrettävä, että vastuuttomat yksilömielipiteet eivät edusta kaikkien ajatuksia ja käsityksiä.

Dialogia tarvitaan entistä enemmän. Tanskan pilakuvakohun aikainen pääministeri, nykyinen Naton pääsihteeri **Anders Rasmussen,** ei ollut valmis dialogiin kieltäytyessään tapaamasta Tanskan imaameja ja 11 muslimimaan suurlähettilästä kohun jälkimainingeissa.

Dialogi voi parhaimmillaan auttaa toisen asemaan asettumisessa Amos Ozia mukaillen. Miten näen toisen, kun olen muslimi, kristitty, juutalainen tai vaikkapa agnostikko? Mielikuvaharjoitukset ovat avartavia ja auttavat ymmärtämään paremmin sitä maailmaa, jossa toinen elää, ja joka on toiselle tosi ja jonka osa minä olen.

Fanatismi ilmenee tietysti myös kulttuurien sisällä eikä kyse ole aina kulttuurieroista lännen ja islamilaisen maailman välillä. Pakistanilaisen 14-vuotiaan koulutytön **Malala Yousafzain** joutuminen murhayrityksen kohteeksi Swatin laaksossa Pakistanin luoteisosassa on ilmentymä tästä samasta fanatismista.

Fanatismissa on pohjimmiltaan kyse toisen pelosta, luottamuksen puutteesta ja ymmärtämättömyydestä.

Meissä kaikissa itää fanaatikon siemen. Fanatismin tunnistaminen meissä itsessämme on myös askel siitä parantumiseen. Sen parantamiseen tarvitaan ozilaista samastumista ja asettumista toisen asemaan. Vapauden rinnalle tarvitaan vastuuta oikeudenmukaisuuden perustaksi.

Ari Kerkkänen on Suomen Lähi-idän instituutin johtaja ja vierailevaerikoistutkija Tampereen rauhan- ja konfliktintutkimuslaitoksella

Vatikaanin absoluuttisen MONARKIAN KRIISI

Vatikaanin valtapiirit pelaavat Italian politiikassa likaista peliä. Katolisen kirkon rappiota vastaan on kuitenkin noussut edistyksellisten katolisten ryhmä, joka haluaa muutosta.

GNUCKX/FLICKR

Vatikaanin monarkia alkaa hiljalleen rappeutua katolisen maailman jakaantuessa konservatiiveihin ja edistyksellisiin.

Italian senaatin varapuheenjohtajan, entisen EU-komissaari **Emma Boninon** mielestä monet Italian ongelmat johtuvat Vatikaanin läheisyydestä. Se on estänyt Italiaa saamasta muiden Länsi-Euroopan maiden tapaista, selkeää lainsäädäntöä muun muassa kantasolujen käyttöön liittyvissä kysymyksissä.

Toisaalta myös Italian likainen politiikka on vaikuttanut kirkkovaltion elämään. Vatikaanin valtapiirit ovat usein liittoutuneet Italian politiikan ryvettyneimpien miesten kuten **Silvio Berlusconin** kanssa.

Entisen pääministerin hyvin ”vapaamielistä” elämää Italian kirkko ja Vatikaani sietivät hyvin pitkään. Näin tapahtui ilmeisesti siksi, että katolisena esiintyvä pääministeri takasi kirkolle monenlaisia taloudellisia etuja. Esimerkiksi katoliset sairaalat ja nunnien pitämät erilaiset majoitusliikkeet eivät ole tähän saakka maksaneet arvonlisäveroa, vaikka ne harjoittavat selvää liiketoimintaa. EU on äskettäin puuttunut asiaan.

Katolisten näkyvä eliitti

Sandro Magisterin, katoliseen kirkkoon erikoistuneen, *L'Espresso*-viikkolehden toimittajan mukaan Italiassa on neljänlaisia katolisia:

Ensimmäisen ryhmän edustajat löytyvät katolisista puolueista. Aikaisemmin kristillisdemokraattinen puolue oli tärkein katolinen puolue, mutta se romahti 1990-luvun korruptio-oikeudenkäynteihin. Puolueen toimintaa jatkaa pieni Keskustan liitto, mutta nykyisin katolisia löytyy myös demokraattisesta puolueesta, johon kuuluu ennen kaikkea entisen kommunistipuolueen enemmistösiipeä ja edistyksellisiä katolisia.

Toisen ryhmän niin sanotut aikuiset katoliset ovat kotoisin usein kristillisdemokraattisesta puolueesta, mutta he eivät salli katolisen kirkon holhoavan omaa poliittista toimintaansa. Ryhmään kuuluu **Romano Prodi** ja Demokraattisen puolueen puheenjohtaja **Rosi Bindi.** Vuonna 2005 tämä ryhmä äänesti kirkon ohjeiden vastaisesti hedelmöityshoitolakia koskevassa äänestyksessä.

Kolmas ryhmä koostuu erilailla politiikkaan osallistuvista ryhmistä, liikkeistä ja kansalaisjärjestöistä. Niihin kuuluu katolisia työläisten järjestöjä, vapaaehtoista avustustyötä tekevä järjestöjä, joista tunnetuin on Caritas, mutta myös Sant'Egidion yhteisön tapaisia, kansainvälisesti-

kin tunnettuja järjestöjä, joiden toiminta ulottuu uskontojen dialogista rauhanvälitykseen.

Ryhmään lasketaan mukaan myös Espanjassa syntynyt, aikanaan hyvin konservatiivinen Opus Dei sekä italialainen Communione e Liberazione, joka on ollut pitkään vallassa muun muassa Milanon maakunnassa, Lombardiassa.

Juuri edellä kuvattuihin kolmeen katolisten ryhmään kuuluvat henkilöt muodostavat sen eliitin, joka hoitaa Italiassa katolisena tunnettua politiikkaa. He edustavat kuitenkin vain katolisten murto-osaa eivätkä pysty organisoimaan poliittisesti merkittävää katolisten osaa.

> Kirkko on väsynyt hyvinvoinnin Euroopassa ja Amerikassa. Kirkkomme ovat suuria, kirkon rakennukset tyhjiä. Kirkon hallinto paisuu ja meidän riittimme ja asumme ovat korskeita.
>
> ”

Oikeistolle tukea järjestäytymättömiltä

Neljäs ryhmää edustaa laajaa katolista massaa, johon kuuluu kymmeniä miljoonia italialaisia. Tämän ryhmän katoliset eivät kuulu mihinkään katoliseen järjestöön eivätkä usein edes käy messussa. Tästä huolimatta katolisten enemmistö haluaa lapsilleen katolista uskonnonopetusta ja maksaa mielellään 8 promillea veroa katoliselle kirkolle – veroilmoituksessa italialaiset voivat myös suunnata saman määrän valtiolle, kulttuuritoiminnalle tai muille uskonnoille.

Nämä ihmiset käyttävät ehkäisypillereitä, jopa eroavat puolisostaan ja menevät uusiin naimisiin. Heillä saattaa olla kirkkoavioliitosta huolimatta syrjähyppyjä ja yhteisasumisia ilman kirkon siunausta. Vaikka he omaksuvat vain osan kirkon säännöistä, he haluavat, että paavi ja piispat puhuvat säännöistä, joita italialaisten enemmistö ei noudata.

Kolmeen ensimmäiseen ryhmään kuuluvat ovat yleensä vasemmiston tai keskustan tai oikeiston maltillista osaa, kun taas oikeisto kalastaa tuloksellisesti kannattajia neljännestä ryhmästä. Kaikki järjestäytymättömät katoliset eivät kuulu oikeistoon. Kuitenkin juuri Berlusconin oikeistohallitukset ovat vastanneet parhaiten kirkon ylimmän johdon odotuksiin ja tähän saakka katolisten suuri massa on hyväksynyt sen.

Juuri haaremiseikkailuistaan kuuluisa Berlusconi on tukenut kirkkoa, kun se on suojellut ”elämää hedelmöityksestä kuolemaan saakka”. Tuon lauseen mukaan jokainen hedelmöitetty solu on jo ihminen. Tämä käsitys rajoittaa suuresti sekä hedelmöityshoitoa että kantasolujen pakastamista tieteellistä tutkimusta ja sairauksien hoitoa varten.

Neljännen ryhmän katolisia Italian hallitukset ja julkishallinto ovat täynnä. On selvää, että Vatikaania ja Italian kirkon johtoa kiinnostaa tuo miljoonista koostuva neljännen ryhmän katolisuus, koska sillä on enemmistö.

Portit auki nykymaailmalle

Katolisella kirkolla on myös selvästi edistyksellinen osansa, vaikka se sijoittuu pääosin valtakirkon ulkopuolelle. Edistykselliset katoliset viittaavat koko ajan 1960-luvun alussa Roomassa pidettyyn Vatikaanin kirkolliskokoukseen: heille Vatikaani II oli avaus nykymaailmaan.

Valitettavasti 1960-luvulla avatut portit pamautettiin kiinni, kun puolalainen, monien läntisten katolisten mielestä menneisyyden kirkkoa edustanut **Johannes Paavali II** tuli valtaan vuonna 1978. Hän entisöi paavin absoluuttisen monarkian ja vaiensi eriävät äänet.

Juuri syyskuun 15. päivänä 2012 eli 50 vuotta sen jälkeen, kun Vatikaanin II alkoi vuonna 1962, kokoontui tuhat Italian edistyksellistä kirkkoa ja 104 katolista järjestöä edustavaa henkilöä kokoukseen Roomassa.

Tilaisuuden päätöspuheessa Italian edistyksellisiä katolisia edustava veteraani **Raniero La Valle** totesi, että 1962 Vatikaanissa pidetty kirkolliskokous oli tarkoitettu nimenomaan kirkon ruohonjuuritason edustajille, uskollisille oppilapsille.

Se oli *il Concilio pastorale,* uskovaisten ongelmiin keskittyvä, paimenkirkolliskokous. Tuossa kokouksessa oli tarkoitus tutkia, mitä usko tarkoittaa nykymaailmassa, tämän aikakauden ihmisten kokemuksiin perustuvina.

La Vallen mielestä nykymaailmassa kirkon pitäisi olla järkyttynyt siitä, että köyhien määrä lisääntyy kaikkialla maailmassa, mutta markkinat eivät ole kiinnostuneet heistä, vaikka ilman ostajia markkinatkin kärsivät. Kaikkialla maailmassa valtavat rikkaudet kasaantuvat harvojen käsiin, finanssimaailma on niskan päällä ja tuotantotalous kuihtuu.

Politiikka ja parlamentit elävät nöyryytyksen tilassa, vaikka niiden pitäisi olla viimeisiä, rahan yleismaailmallisen vallan patoja. Politiikkaa tarvitaan, vaikka sille ei ole onnistuttu antamaan uutta muotoa. Nämä asiat ovat kaikkien ihmisten yhteisiä ongelmia riippumatta siitä, mihin kukin uskoo.

La Valle muistuttaa myös, että Vatikaani II päätti, että jokainen uskovainen voi kommunikoida omalla kiellellään eikä enää vain pappien latinan välityksellä. Kokous aloitti myös ihmisten rakkauden ja seksuaalisuuden uudelleenarvioinnin. Se oli monin tavoin yritys avata portit nykymaailmalle, jota nykypäivän katolisten pitäisi jatkaa, vaikka suuntaus virallisessa kirkossa on päinvastainen.

Edistykselliset haluavat muutosta

Virallisen kirkon sisällä on miehiä – ja naisia – jotka edustavat toisenlaista ajattelua. Heistä tunnetuin oli milanolainen kardinaali **Carlo Maria Martini,** joka kuoli elokuun lopussa 2012.

– Kirkko on väsynyt hyvinvoinnin Euroopassa ja Amerikassa. Meidän kulttuurimme on vanhentunutta. Kirkkomme ovat suuria, kirkon rakennukset tyhjiä. Kirkon hallinto paisuu ja meidän riittimme ja asumme ovat korskeita, Martini sanoi viimeisessä haastattelussaan elokuun alussa.

Hän kehotti kirkkoa miettimään uudelleen seksuaalisuutta ja avioliittoa, erityisesti valtavan pappien pedofilia-skandaalin taustatekijöitä. Hän kehotti etsimään malleja tavallisten ihmisten jokapäiväisestä elämästä ja heidän kyvystään löytää uusia teitä.

Edistykselliset katoliset ovat valmiita arvioimaan uudelleen avioliittoa, seksuaalisuutta (monet heistä hyväksyvät täysin homoseksuaalisuuden), naisten asemaa yleensä ja naispappeutta kirkossa.

He haluavat nykyistä demokraattisempaa kirkkoa, jossa kirkon porrastettu johto ei vie kaikkea tilaa, vaan myös tavallisilla uskovaisilla on valtaa. Katolisten edistyksellisen osan mielestä kirkon pitää asettua yhteiskunnan huonoosaisten puolelle valtakirkkoa ja sen korruptoituneisuutta vastaan.

Juuri Vatikaanin vuonna 1962 pidetyn kirkolliskokouksen 50-vuotispäivänä muun muassa Italiassa, Saksassa ja Latinalaisessa Amerikassa järjestetyt tilaisuudet kertovat, että Vatikaanin absoluuttista monarkiaa vastustavilla katolisille on yhteinen peruslähtökohta, Vatikaanin kirkolliskokous haluaa olla osa tätä maailmaa ja vastata sen ongelmiin. YD

Liisa Liimatainen on pitkään YLE:n kautta Italiasta raportoinut toimittaja, suomalaisen journalismin ainoa vatikanisti eli Pyhän Istuimen lehdistötoimistoon akkreditoitunut toimittaja.

Lue artikkelin toinen osa verkosta

Taivas varjele, mitä KIINASTA vielä tulee!

Kiinan menestystarinaan kuuluu oppimiskykyisiä johtajia, uuttera, kansa, onnenpotkuja ja väkivaltaa.

Molepolole. Mole-po-lole. Mo-le-po-lo-le.

Eikös vain ole veijarimaisen kuuloinen nimi kaupungilla! Se sijaitsee Kalaharin autiomaan reunamilla Botswanassa, eteläisessä Afrikassa.

Veikkaan, että harva suomalainen on eläissään eksynyt Molepololeen. Mutta moni kiinalainen on. Kun kävin Molepololessa vuonna 2005, sain nähdä sinne nousevan mahtavan 60 000 neliömetrin sairaalan. Sitä pystytti Kiinan suurin rakennusyhtiö, valtion omistama China State Construction Engineering Corp. Ja pystytti rivakasti, kuten kiinalaisilla on tapana.

Afrikan manner on nykyään täynnä veikeältä kuulostavia tai vaikeasti lausuttavia paikannimiä, joissa kiinalaiset ovat kuin kotonaan. He ovat menneet etsimään maanosasta energiaa, mineraaleja, sijoituskohteita, kauppakumppanuuksia ja lisää valtaa maailmanpolitiikassa.

Kiinalaisten rynnistys Afrikkaan – joka alkaa olla jo kaikkien tiedossa – kiihtyi sillä samalla hullulla vuosikymmenellä, kun Yhdysvaltain terrorisminvastainen sota vei amerikkalaisten päähuomion kansainvälisistä tapahtumista.

Kuin varkain ja salassa länsimaiden katseilta Kiina levitti vaikutusvaltaansa Afrikan lisäksi myös Kaakkois-Aasiasta Latinalaiseen Amerikkaan ja Lähi-idästä entisen Neuvostoliiton takapihan staneihin.

Koko ajan lisää kasvua

Mieleni tekee lainata jääkiekkoselostaja **Antero Mertarantaa,** kun mietin Kiinan rymistystä viime vuosina: ”Taivas varjele mitä sieltä tulee!”

Olen usein joutunut nipistelemään itseäni, että olenko oikeasti hereillä, kun olen Kiinan kehitystarinaan tutustunut. Annan pari omasta mielestäni vavahduttavaa tilastotietoa.

Aloitin Kiinassa *Helsingin Sanomien* kirjeenvaihtajana lokakuussa 1998. Tuolloin maassa oli 22 miljoonaa kännykkäliittymää, siis sellainen ”alle kahden prosentin penetraatio”, kuten Nokian silloinen johtaja **Jorma Ollila** kertoi.

Kun muutin pois Kiinasta kesällä 2003, kännykän käyttäjiä oli 230 miljoonaa.

Tänään kännykkään puhuu miljardi kiinalaista. Siis kolme kansalaista neljästä. Siis maassa, joka lakkasi saamasta Maailman ruokaohjelman WFP:n apua huhtikuussa 2005.

Muuttaessani Kiinaan siellä oli vasta 540 000 internet-liittymää, yksi hikinen nettiliittymä 2 400 kiinalaisen jaettavaksi. Nyt niitä on puoli miljardia.

Kun asetuin asumaan Shanghaihin, kaupungin yhden linjan metroverkon kartta toi mieleen Helsingin makkaratikkumaanalaisen. Tänään reilun 20 miljoonan asukkaan Shanghaissa on 12 metrolinjaa: niiden lonkeroista on kietoutunut maailman pisin metroverkko.

Kaikkina niinä vuosina, kun Kiina on kasvanut ja aina vain lisää kasvanut, moni on varoitellut maan taloudellisesta ja poliittisesta romahduksesta. On pelätty Kiinan pankkien puolesta, on pelätty ylivelkaantuneiden paikallishallintojen puolesta.

On arveltu, ettei keskiluokka enää jaksaisi katsella autoritääristä hallitusta. On odotettu kapinaa maaseudulta tai tehtailta. On saatu yhä veret seisauttavampia esimerkkejä poliitikkojen korruptiosta Xiamenin salakuljetusjupakasta Chongqingin murhaskandaaliin.

Paljon huomiota sai takavuosina **Gordon Changin** kirja *Kiinan tuleva romahdus,* jossa kerrottiin näin: ”Jossain päin maata on tänään ihminen, joka lopettaa Kiinan valtion sellaisena kuin sen tunnemme. Hän antaa äänen ajatuksille, jotka on vasta puoliksi muodostettu ja ilmaistu… Kiina on bensiinijärvi, ja tuon ihmisen – joka asuu jossain pienessä tai suuressa kaupungissa – tarvitsee vain heittää tulitikku.”

Gordon Changin mukaan romahdusta jouduttaisi Kiinan jäsenyys Maailman kauppajärjestössä WTO:ssa. Ei jouduttanut.

Joen yli kiviä tunnustellen

Kauhukuvien sijaan olemme nähneet maan matkalla taloudelliseksi supervallaksi ja Yhdysvaltain tärkeimmäksi haastajaksi. Siksi onkin mielenkiintoista pohtia, mihin Kiinan menestys perustuu, kuinka kauan se voi jatkua ja mitä se maailmalle tarkoittaa?

Miksi sama kommunistinen puolue, joka aiheutti mittaamatonta kärsimystä ensimmäiset 30 vuotta vallassaan, tuntuu nyt antavan johtamisen mallia monelle muullekin maalle? On puhuttu jopa Pekingin konsensuksesta, joka on haastanut muodista menneen Washingtonin konsensuksen.

Hallituksissa Venäjältä Zimbabween on pohdittu, että ehkä on olemassa länsimaiden tuputtamaa mallia viisaampikin – ja autoritaaristen vallanpitäjien näkökulmasta ilman muuta kivempi – malli viedä maa vaurauksiin ja pitää kansa sekä tyytyväisenä että aisoissa.

Kiinan mallia on kuitenkin vaikea muualle kopioida, koska se ei ole ollut mikään malli. Se on ollut monimutkainen, sotkuinen, ailahteleva

MARTTI RAEVAARA

Kiinan taloudellinen kehitys on ollut viime vuodet hurjaa.

Kiinan mallia on vaikea muualle kopioida, koska se ei ole ollut mikään malli.

”

ja moniin onnenpotkuihin perustuva kokeilu, jossa on yritetty, erehdytty, ja sitten yritetty taas kovemmin.

Itse hahmotan ainakin kolme asiaa, jotka ovat tehneet Kiinasta suuren ja säilyttäneet vallan kommunistisen puolueen käsissä: viisaat mutta erehtyväiset ja virheistään oppivat johtajat, käsittämättömän kovanahkainen ja uuttera kansa sekä väkivalta.

Kiinan siunaukseksi on mielestäni koitunut erityisesti kaksi miestä: **Deng Xiaoping** ja **Zhu Rongji.** Kiinan uudistusten arkkitehtinä pidetty Deng näki 1970-luvun lopulla, että suurin piirtein kaikki aiemmin kommunismin nimissä kokeiltu touhu oli hylättävä. Muuten hukka perisi sekä puolueen että kansan.

Deng ei tiennyt miten tarkalleen ottaen Kiina voisi nousta kulttuurivallankumouksen, suuren harppauksen ja muiden katastrofiensa raunioista, ja niinpä hän neuvoi kiinalaisia ”ylittämään jokea kiviä tunnustellen”.

Ensin purettiin maatalouden pakkokollektivointi. Sitten vapautettiin teollisuus. Vapautta annosteltiin hiljalleen kaupunkeihin, maaseuduille ja yksilöillekin.

Ensin perustettiin Shenzhenin erikoistalousalue, sitten moni muu. Kunnes koko maasta tuli yhtä suurta erikoistalousaluetta, jossa pyritään yhä virallisesti sosialismiin tai kommunismiin, mutta jossa harjoitetaan erittäin oikeistolaista politiikkaa. Niin oikeistolaista, että nyky-Kiinassa on suuremmat tuloerot kuin Yhdysvalloissa.

Vapauksia kansalle

Yhteiskuntamopo oli monesti karata käsistä. Tuli inflaatiota, tuli korruptiota, tuli tyytymättömyyttä kaupunkien kaduille. Tuli puolueen sisäisiä riitoja. Tuli kevät 1989 ja Tiananmenin aukion mielenosoitukset.

Kylmän sodan loppuminen ja kommunismin tavoittelun kaatuminen kaikkialla sai kiinalaiset hermostumaan johtajiinsa. Kaikkea mitä oli tullut luvattua tuli liian hitaasti. Miljoonat kiinalaiset pohdiskelivat, että ehkä Kiinankin pitäisi lähteä liberaalin demokratian ja aidon mark- ▶

kinatalouden tielle – soveltamaan Washingtonin konsensusta sanan laajimmassa merkityksessä.

Moni puolueen jäsenkin oli sitä mieltä, että historia oli kommunismin osalta katsottu loppuun. Miksi Kiina ei voisi olla demokratia, kun sellaiseksi mieli kiinalainen Taiwan, entinen sotilasdiktatuuri Etelä-Korea ja moni, moni muu?

Deng ja muut vallanpitäjät valitsivat kuitenkin väkivallan. Satoja ellei tuhansia mielenosoittajia tapettiin Keskustan valtakunnan keskeisimmän aukion ympäristössä. Kiina aiheutti pettymyksen maailmalle ja kansalaisilleen.

Alkoivat epävarmuuden vuodet. Kiina oli 1990-luvun alussa vielä surkean köyhä maa. Kaikki odottivat Dengin kuolemaa ja pelkäsivät sitä seuraavaa kaaosta.

Mutta 1990-luvun puolivälin molemmin puolin vallanpitäjien pääkompleksiin Zhongnanhaihin Pekingissä, alkoi kertyä joukko päättäväisiä, osaavia ja uudistusmielisiä johtajia. He ymmärsivät, että **Mao Zedongin** ajan virheistä oli opittava, mutta myös niitä seuranneiden reformien junnaamisesta ja harhapoluista.

Dengin kuoltua Kiina pani uudistuksissaan yhä isompaa vaihdetta silmään. Pääministeriksi nousi **Zhu Rongji,** johon uskottiin ja luotettiin, häntä jopa rakastettiin.

Zhu oli lahjomattoman miehen ja talousneron maineessa, kun taas hänen aisaparinsa, presidentti **Jiang Zemin,** vaikutti itsekeskeiseltä ja historian arvostukselle ahneelta. Tein kerran katugallupin Shanghain kaduilla ja kysyin 30 ihmiseltä, ketä Kiinan johtajista he ihailevat eniten. Nimiä en tarjonnut vaihtoehdoiksi. Vastaajista 28 sanoi **Zhu Rongji,** kaksi **Jiang Zemin.**

Zhu sai aiemmassa kaksoisroolissaan keskuspankin pomona ja varapääministerinä vaarallisen inflaation kuriin, ja talousreformien alle alkoi kerääntyä kovaa maa-ainesta. Kasvu ja vakaus rauhoittivat kansaa ja houkuttelivat Kiinaan yhä enemmän länsimaisia ja ulkokiinalaisia sijoituksia. Teollisuus uudenaikaistui, infrastruktuuri parani ja Kiinaa alettiin kutsua ”maailman tehtaaksi”. Tiananmenin haamu alkoi poistua Kiinan yltä.

Ja niin johtajat uskalsivat myöntää yhä enemmän vapauksia kansalaisille. Monia sellaisiakin, joita Tiananmenin mielenosoittajat keväällä 1989 vaativat. Se on mielestäni ollut yksi Kiinan suurista menestyksen salaisuuksista ja valtakoneiston legitimoinnin lähteistä.

Sanaton vaihtokauppa

Olen tykästynyt näkemykseen, jonka mukaan kiinalaisille on raivattu kolmen viime vuosikymmenen aikana niin sanottu ”välinpitämättömyyden vyöhyke”. Siellä kansa saa tehdä asioita, jotka olivat aiemmin tiukasti säänneltyjä tai kokonaan kiellettyjä. Vyöhykkeellä saa harjoittaa uskontoja, kunhan ei verkostoidu vallanpitäjiä vastaan. Siellä saa käydä diskoissa, elokuvissa, rock-konserteissa ja ulkomaillakin. Siellä saa perustaa oman firman ja sijoittaa osakkeisiin.

Välinpitämättömyyden vyöhykkeellään kommunistinen puolue teki sanattoman vaihtokaupan kansalaisten kanssa: me annamme teille enemmän päätäntävaltaa omissa elämänasioissanne, ja te kuulkaas annatte meidän pyörittää rauhassa suurempaa kuviota – autonomiaa ja vapauksia kansalle, vastalahjaksi lojaaliutta hallitsijalle.

Jos nykykiinalainen haluaa pyörittää it-firmaa, tunnustaa uskoaan Jeesukseen tai lyödä vetoa jalkapallo-ottelun voittajasta, niin siitä vaan! Mutta jos samainen kiinalainen alkaa perustaa kilpailevaa puoluetta tai maanalaista kirkkoa, tai huutamaan Pekingin johtajien vastaisia lauseita Tiananmenilla, hänelle voi käydä köpelösti. Kaikenlainen vallanpitäjien haastaminen päätettiin myös Tiananmenin verilöylyn jälkeen ”liiskata nuppuvaiheessa”, kuten Jiang Zemin asian ilmaisi.

Maalaiskylissä järjestettiin vaaleja, mutta ei kaupungeissa, maakunnissa eikä varsinkaan valtakunnallisesti. Länsimaista järjestelmää vaatineen Kiinan demokraattisen puolueen johtohahmot heitettiin vankilaan syksyllä 1998. Samoin kävi hieman myöhemmin puoliuskonnollisen Falun Gong -liikkeen ihmisille, lukemattomille ay-aktivisteille ja toisinajattelijoille.

Viisaan johtamisen rinnalla harjoitettiin valikoivaa väkivaltaa. Kiinan johtajat alkoivat muuttaa maanpuolustuksensakin rakennetta niin, että sillä varauduttiin enemmän sisäiseen kuin ulkoiseen uhkaan.

Kun ennen Tiananmenin liikettä maassa oli noin 600 000 puolisotilaallisten joukkojen jäsentä, heitä oli vuosikymmen Tiananmenin jälkeen arviosta riippuen miljoonasta puoleentoista miljoonaan. ”Kansan aseistetun poliisin” joukkoja käytetään mellakoiden torjuntaan, ja mellakoita on riittänyt tuhansia joka vuosi.

Vapauksia siis on, mutta niiden reuna-alueilla odottaa pamppu. Tämän erikoislaatuisen vaihtokaupan valtaosa kiinalaisista tänään hyväksyy, siitäkin syystä, että se on tuonut vuosi vuodelta paremmat materiaaliset olot. Niin ollen järjestelmä on paljon legitiimimpi kuin moni muu diktatuuri ihmiskunnan historiassa.

Maailman suurimmaksi taloudeksi

Toisaalta internetin yleistyminen on haastanut aiemmat käsitykset siitä, mitä kiinalaisessa julkisessa tai puolijulkisessa keskustelussa voi sanoa: eli missä välinpitämättömyyden vyöhykkeen rajat sijaitsevat. Twitterin kiinalaisversio Weibo, jolla on yli 300 miljoonaa rekisteröityä käyttäjää, on pullollaan hallituksen vastaista kritiikkiä, mitä sensuurikoneisto yrittää vaihtelevalla päättäväisyydellä ja menestyksellä kitkeä.

Etenkin paikallishallitukset voivat joutua lujille, jos kansalaiset alkavat kritisoida viranomaisia ilman, että Peking puuttuu sensuurillaan peliin. Kun ihmisille syntyy vaikutelma, että heidän huolenaiheensa ovat hyväksyttyjä netissä, heidän herkkyytensä lähteä kaduille kasvaa.

Yleensä ottaen kiinalaisten halua haastaa vallanpitäjiä hillitsee kuitenkin käsitys asioiden edistymisestä ja tieto siitä, että kommunistisen puolueen kyseenalaistaminen on aina johtanut surullisiin lopputuloksiin. Siten järjestelmä on internetin aikakaudellakin yhdistelmä toivoa ja pelkoa.

Yleensä ottaen kiinalaisten halua haastaa vallanpitäjiä hillitsee kuitenkin käsitys asioiden edistymisestä.”

Keskimääräisen kiinalaisen voi sanoa keskittyvän politikoinnin sijaan itsensä kouluttamiseen ja rikastamiseen. Vaikka moni kansalainen on politiikan suhteen apaattinen, passiivisiksi heitä ei voi soimata. Siitä on näyttöä Mo-le-po-lo-lessa asti.

Kiinalaisten keskittyessä arkeen ja aherrukseen, kommunistinen puolue näyttää ainakin näennäisesti keksineen, miten johtajat vaihdetaan vuosikymmenen välein. Talvella 2002–2003 Kiinan johtoon nousi salakähmäisten vallanvaihtorituaalien myötä niin sanottu neljäs sukupolvi, etunenässään presidentti **Hu Jintao** ja pääministeri **Wen Jiabao.** Heidän tehtävänään on ollut enimmäkseen jatkaa ja syventää Dengin, Jiangin ja Zhun reformeja.

Neljännen sukupolven johtoyhdeksikön, politbyroon pysyvän komitean jäsenet olivat pitkälti joko Dengin, Jiangin tai Zhun suojatteja. Tänä talvena Hu ja Wen puolestaan tekevät tilaa viidennelle sukupolvelle. Taas vallan kamareissa kähmitään, klikkiinnytään ja tehdään lehmänkauppoja, joiden yksityiskohdista tavalliset kiinalaiset eivät tiedä eivätkä kummemmin piittaa.

Mihin maailman tulee näillä tiedoilla varautua?

Kiinan bruttokansantuote on nyt 11,44 biljoonaa dollaria vuodessa ostovoimapariteetilla kor-

MARTTI RAEVAARA

Kiinalaiset ovat keskittyneet arkiseen aherrukseen, mutta vaatimukset esimerkiksi palkkojen nostamiseksi ja työolojen parantumiseksi ovat kasvaneet.

MARTTI RAEVAARA

Kommunistinen puolue on tehnyt kansan kanssa sanomattoman sopimuksen: autonomiaa ja vapautta kansalle, lojaaliutta hallinnolle.

jattuna. CIA:n World Factbookin tilastoissa Yhdysvaltain vastaava luku on 15,29 biljoonaa. Jos viime vuosien kasvuluvut kummankin maan osalta toistuisivat lähivuosina, joskus viiden vuoden päästä Kiinalla on maailman suurin talous. Taivas varjele.

Maailman ykköstaloudeksi marssivan Kiinan huikea kasvu voi jatkua vielä pitkään. Aiemmin vaurastuneissa aasialaismaissa hurjat kasvuluvut alkoivat taittua vasta silloin, kun maiden bruttokansantuote asukasta kohti saavutti noin puolivälin amerikkalaisten tasoon verrattuna.

Kiinalla siihen on vielä matkaa, sillä kiinalaisia on 1,35 miljardia verrattuna 314 miljoonaan amerikkalaiseen. Tänään kiinalaisten BKT henkeä kohti on vasta 17 prosenttia amerikkalaisten tasosta.

Uudet navat: Kiina ja USA

Viime vuosina on todistettu, että Kiinaa ei enää kansainvälisillä areenoilla tönitä entiseen malliin. Mitä vahvemmaksi se kasvaa, sen itsevarmemmin Pekingin hallitus voi ryhtyä omaa asialistaansa toteuttamaan. Kiinan tavoitteena on muuttaa maailman valtasuhteet taloudellisissa ja diplomaattisissa elimissä ja kutistaa Yhdysvaltain sotilaspoliittista valtaa Itä-Aasiassa ja muuallakin.

Mainitsin aiemmin, että Kiinan kasvutarinaan on mahtunut myös onnenpotkuja. Oman käsitykseni mukaan yksi suurimmista onnenpotkuista oli herra nimeltä **George W. Bush.**

Presidentti Bushin vuosina Yhdysvaltain kaksi keskeistä mahtipilaria tutisivat: liberaali demokratia ja äärimmäiseen vapauteen pohjaava markkinatalousmalli. Yhdysvalloista tuli syyskuun 11. päivän 2001 iskuja seuranneen terrorismisodan aikana kiduttajavaltio, joka raahasi terrorismista epäiltyjä salaisiin vankiloihin Itä-Euroopasta Lähi-itään. Yhdysvaltain uskottavuus läksyttää Kiinaa ihmisoikeusloukkauksista romahti.

Lehman Brothersin kaatuminen syksyllä 2008 ja sitä seurannut talouden taantuma taas näytti, että liiallinen vapaus taloudenpidossa, markkinafundamentalismi, oli tullut umpikujaan. Yhdysvaltain kyky luennoida muulle maailmalle taloudenpidosta koki myös mullistavan iskun.

Maailmasta tuli Bushin vuosina paljon raadollisempi ja kyynisempi paikka. Sellainen, jossa Kiinan paljon kokeneet johtajat ovat kuin kala vedessä. Sellainen, jossa spekuloidaan, voiko autoritaarinen hallintomalli olla sittenkin parempi kuin demokratia.

Loppu on historiaa, joka ei päättynyt kommunismin kukistumiseen, vaan joka alkoi taas kerran kirjoittaa itselleen uutta lukua. Jo nyt, ja etenkin lähitulevaisuudessa, Kiina on maailman ykköspeluri Yhdysvaltain rinnalla. Huipulla voidaan nähdä myös Eurooppa, kukaties Intiakin, mutta pitkään maailman kovinta peliä pelataan Kiinan ja Yhdysvaltain tahdissa.

Yhdysvaltain pitää antaa Kiinalle tilaa kasvaa, koska se kasvaa vielä paljon. Maiden on pakko miettiä tarkkaan, mitä niiden välinen sota vaikkapa Taiwanista voisi tarkoittaa. Niiden on viisasta valita uhittelun sijaan yhteistyö, jos vaikkapa Pohjois-Korean diktatuuri luhistuu.

Kaksi itsestään äärimmäisen ylpeää valtaa – Kiina ja Yhdysvallat – joutuvat tekemään toisilleen tilaa Itä-Aasian merialueilla, Lähi-idän öljymarkkinoilla, Afrikan kuparikaivoksissa, internetin syövereissä ja avaruudenkin valloittamisessa. Niiden taloudellinen riippuvuus toisistaan pakottaa maat yhdessä setvimään tulevaisuuden kriisejä: taloudellisia, diplomaattisia ja sotilaallisia.

Yhdysvaltain pitää oppia nöyremmäksi, ja Kiinan on pitäydyttävä liialliselta ylpistymiseltä. Yhdysvalloilla on edessään lukematon määrä vaikeita vuosia. Mutta sellaiset odottavat Kiinaakin.

Kiinan työläiset vaativat yhä kovempaa palkkaa, maan kyky pyörittää energialle nälkäistä teollisuutta panee planeetan lujille ja nopeasti ikääntyvä väestö odottaa hoivaa ja huolenpitoa. Jossain vaiheessa näyttämölle pyrkii taas demokratiaan uskovia kiinalaisia, kuten on tapahtunut 1900-luvun alkuvuosista alkaen.

Maailmalla on paljon kokemuksia siitä, kuinka kaksi suurta valtaa ei pysty elämään rinnakkain. Tällä kertaa haluamme nähdä, ettei niin ole pakko olla.

Pekka Mykkänen toimi Helsingin Sanomien kirjeenvaihtajana Kiinassa 1998–2003 ja Yhdysvalloissa 2006–2010. Häneltä on ilmestynyt kirjat *Kiina rynnistää huipulle* (2004), *Isonenä kurkistaa Kiinaan* (2006) ja *Amerikka – hiekkaan valuvia unelmia* (2011).

Nykyajan kiinalaisten naisten elämään vaikuttavat niin vanha kulttuuri, kommunistisen puolueen politiikka kuin markkinatalouden ilmiötkin.

ALESSANDRO RUSSO/ISTOCK

NAISTEN ASEMA

Kiinassa muuttuu, mutta mihin suuntaan?

Vaikka **Mao Zedongin** aikana toisin vakuutettiin, sukupuolten tasa-arvo ei ole vielä toteutunut Kiinassa. Kehitys on kulkenut kahteen suuntaan ja huominen näyttää pääsevätkö feministit haastamaan järjestelmän uudella tavalla.

Kiinan naisten asemassa tapahtui 1900-luvulla valtavia muutoksia, mutta kehitys ei ole kulkenut vain yhteen suuntaan. Nykyajan kiinalaisten naisten elämään vaikuttavat niin vanha kulttuuri, kommunistisen puolueen politiikka kuin markkinatalouden ilmiötkin.

Vaikka naisten asema on ajoittain Kiinan historian aikana ollut suhteellisen hyvä, oli viimeisen keisarillisen dynastian aika erittäin epätasa-arvoinen. 1800-luvun lopulla uudistusliikkeet alkoivat vaatia moniavioisuuden ja jalkojensidonnan kaltaisten perinnäistapojen hylkäämistä.

Naisten huonoa asemaa oli alettu pitää merkkinä Kiinan kehittymättömyydestä ja ihanteeksi otettiin moderni, länsimaisen koulutuksen saanut nainen. Vanha kulttuuri oli jo alkanut murtua, kun Kiinan tasavalta perustettiin 1911, mutta epävakaa poliittinen tilanne esti koko maan kattavat uudistukset.

Noustessaan valtaan vuonna 1949 kommunistinen puolue sinetöi monet aikaisempien uudistajien ajamat parannukset naisten asemaan, kuten jalkojensidonnan kiellon ja uuden avioliittolain luomisen. Puhemies Maon sanoin ”naiset pitävät yllä puolta taivasta” ja he pystyivät siis samaan kuin miehetkin.

Sukupuolten tasa-arvoon suhtauduttiin kuitenkin saavutettuna tosiasiana eikä puolue kiinnittänyt huomiota olemassaoleviin ongelmiin. Naiset kyllä pääsivät töihin kodin ulkopuolelle, mutta joutuivat samalla vastaamaan myös perinteisistä tehtävistään, kuten lastenhoidosta.

Kulttuurivallankumouksen aikana maolainen naiskuva vietiin äärimmilleen: ihanteeksi tuli sukupuolettomuus, joka ulottui pukeutumisesta

Miesjohtoisuus näkyy kiinalaisessa yhteiskunnassa myös käytännössä. Naiset ovat aliedustettuja ministereinä ja kansanedustajina, eikä politbyroon pysyvässä komiteassa, ole yhtään naista.

käytökseen. Koska ihmiset eivät virallisen ideologian mukaan olleet miehiä tai naisia, ainoastaan tovereita, lakaistiin myös sukupuolten epätasa-arvoisuus maton alle.

Maon kuoleman jälkeen puolueen asenteet muuttuivat sallivammiksi, mutta markkinatalouteen siirtyminen toi mukanaan myös uusia ongelmia.

Miesten johtama yhteiskunta

Tasavallan aikaa ja kommunistista Kiinaa yhdistää se, että muutokset naisten asemassa tapahtuivat pääosin miesten johdolla. Oleelliseksi ei katsottu sitä, mitä naiset halusivat, vaan millaisia naisia kansakunnan katsottiin tarvitsevan, jotta Kiina voisi nousta länsimaiden tasolle.

Miesjohtoisuus näkyy kiinalaisessa yhteiskunnassa myös käytännössä. Naiset ovat aliedustettuja ministereinä ja kansanedustajina, eikä vallan ytimessä, kommunistisen puolueen keskuskomitean politbyroon pysyvässä komiteassa, ole yhtään naista. Myös kylätason johtajista vain pieni vähemmistö on naisia.

Poliittisen vallan lisäksi myös taloudellinen valta on miesten käsissä. Vaikka talousuudistukset ovat mahdollistaneet joillekin naisille nousun miljonääreiksi, ovat naisten ja miesten väliset tuloerot kasvaneet.

Kiinan valtion kyselytutkimuksen mukaan vuonna 2010 naisten keskimääräiset vuositulot olivat 67 prosenttia kaupunkilaismiesten vuositulosta ja 56 prosenttia maaseudun miesten vuositulosta.

Lisäksi miehet ovat hyötyneet naisia enemmän asuntojen hintojen noususta, koska avioparin asunnon ostaminen on perinteisesti katsottu miehen tehtäväksi.

Vallan keskittyminen miesten käsiin ei tee Kiinasta poikkeuksellista. Maan erityispiirre onkin miesten määrällinen ylivoima, ainakin nuoremmissa ikäluokissa. Kiinassa on perinteisesti suosittu poikalapsia, koska he ovat jääneet pitämään huolta vanhemmistaan tyttöjen muuttaessa aviomiestensä luokse. Sosiaalijärjestelmän puutteiden takia vanha käytäntö on jatkunut maaseudulla, mikä on yhdessä Kiinan yhden lapsen politiikan kanssa johtanut tyttövauvojen abortoimiseen ja jopa surmaamiseen.

Nykyään Kiinassa on miljoonia nuoria miehiä enemmän kuin saman ikäluokan naisia – tarkkaa lukumäärää ei tiedetä, esimerkiksi siksi, että kiinalaiset vanhemmat yrittävät myös kiertää syntyvyydenssäännöstelyä jättämällä tyttölapset rekisteröimättä.

Tilanne on sittemmin myös nostanut tyttölasten arvostusta, sillä nuorilla naisilla on aikaisempaa paremmat mahdollisuudet päästä rikkaisiin naimisiin ja siten toimia vanhempiensa vanhuudenturvana. Samalla kuitenkin ihmiskaupan kaltaiset ilmiöt ovat nostaneet päätään.

Tasa-arvon puolesta puolueen varjossa

Kansantasavallan perustamisesta lähtien virallinen vastuu naisten oikeuksien ajamisessa on ollut kommunistisen puolueen naisjärjestöllä, Kiinan naisten liitolla. Liitto on kuitenkin usein ajanut enemmän valtion kuin naisten asiaa ja monet nykynaiset ovat sen takia tyytymättömiä sen toimintaan.

Naisliitolla ei kuitenkaan ole täyttä monopolia Kiinan naisten äänitorvena, vaan viimeisten kahden vuosikymmenen aikana on syntynyt useita sukupuolten tasa-arvoa ajavia järjestöjä.

Tärkeä rajapyykki järjestöjen syntymisen kannalta oli Pekingissä vuonna 1995 järjestetty YK:n neljäs naisia koskeva maailmankongressi, joka toi Kiinan naisjärjestöille sekä kansainvälistä rahoitusta että uusia lähestymistapoja tasa-arvokysymyksiin. Kongressin ansiosta puolue myös antoi naisjärjestöille aikaisempaa laajemman poliittisen toimintavapauden.

Eräs kiinalaisen feminismin voitoista on saavutettu taistelussa perheväkivaltaa vastaan. Vielä vuonna 1995 viranomaiset väittivät ulkomaailmalle, että Kiinassa ei ollut perheväkivaltaa, vaikka aiheesta kirjoitettiin silloin jo kiinalaisissakin lehdissä. Kymmenen seuraavan vuoden aikana perheväkivallan kielto kirjattiin lakiin ja viranomaiset ovat aloittaneet työn ongelman ratkaisemiseksi. Edistys on pääosin kiinalaisten aktivistien lobbauksen ja ruohonjuuritason toiminnan tulosta.

Uusien järjestöjen merkitys ei ole ollut pelkästään niiden omassa toiminnassa, vaan myös Kiinan naisten liiton ja sitä kautta puolueen kannustamisessa tasa-arvon laajempaan edistämiseen. Tutkija **Wang Zhengin** mukaan Kiinan riippumattomat naisjärjestöt pyrkivätkin pääosin tekemään yhteistyötä virallisten tahojen kanssa. Lähestymistavasta seuraa kuitenkin se, että järjestöt eivät yleensä tartu puolueen kannalta liian arkaluontoisiin aiheisiin.

Wang Zhengin mukaan esimerkiksi yhteiskuntaluokista on tullut samanlainen kielletty puheenaihe kuin sukupuolesta kulttuurivallankumouksen aikaan, mikä tekee vaikeaksi puhua muun muassa naisten oikeuksista työntekijöinä.

Vaiettujen aiheiden listalla on myös se, kuinka viranomaiset rikkovat naisten oikeuksia. Esimerkiksi toisinajattelija **Chen Guangcheng** joutui kotiarestiin puolustettuaan pakkosterilisaatioita tai -abortteja kokeneiden naisten oikeuksia. Periaatteessa aborttiin pakottaminen ja sterilisointi on laitonta, mutta käytännössä paikallisviranomaiset käyttävät niitä joka tapauksessa välineinä yhden lapsen politiikan toteuttamiseen.

Muutosta eri suuntiin

Kiinalaisten naisten asemaa tarkastellessa on helppo tulla siihen tulokseen, että tasa-arvokehitys kulkee samaan aikaan päinvastaisiin suuntiin. Toisaalta vanhat ilmiöt ovat tehneet uuden paluun, joskus uudessa muodossa: esimerkiksi rikkailla miehillä on nykyään jalkavaimojen sijaan salaisia ”kakkosvaimoja”. Toisaalta naisjärjestöt ovat muuttaneet valtaapitävien suhtautumista tasa-arvokysymyksiin ja nostaneet perheväkivallan kaltaisia ongelmia tapetille.

Kiinan tasa-arvonäkymät ovatkin vielä avoimia: haastavatko feministiset järjestöt vallitsevan järjestelmän uudella tavalla vai rajoittaako puolue niiden toimintaa? Jatkuuko tuloerojen kasvu vapailla markkinoilla, puuttuuko valtio siihen vai korjautuuko ongelma ajan kanssa itsestään?

Miten käy yhden lapsen politiikan ja siitä seuranneiden ilmiöiden? Kuten yli sata vuotta sitten, myös nykyään Kiinan kehitystä pitää arvioida myös sen mukaan, millainen naisten asema on sen rajojen sisäpuolella. YD

Eero Suoranta opiskelee Itä-Aasian tutkimusta ja on Ytimen toimituskunnan jäsen.

Kalevi Sorsa säätiö
fonden • foundation

KALEVI SORSA -SÄÄTIÖN JULKAISUJA

Antti Alaja (toim.)
Kriisikierteestä hyvän kehään

Artikkelikirjassa johtavat suomalaiset tutkijat pohtivat hyvän kehän mahdollisuutta. Onko kansallinen hyvän kehä mahdollinen globaalin talouden aikakaudella? Pitäisikö sosiaalipolitiikan hyvän kehän palvella talouskasvua vai pikemminkin ekologisesti kestävää kehitystä? Miten päästäisiin talouden kehitysuralle, jossa korkeasuhdanteet eivät olisi itseään tuhoavia?

Mikko Majander (toim.)
Presidentin vaali ja poliittinen mobilisaatio

Julkaisun artikkeleissa tarkastellaan presidentinvaaleja poliittisen mobilisaation näkökulmasta. Miten suora kansanvaali, puolueiden esivaalit ja sosiaalisen median mukaantulo ovat saaneet kansalaiset liikkeelle aikana, joka vieroksuu poliittista sitoutumista?

www.sorsafoundation.fi

lue verkossa: vasemmistofoorumi.fi

kuva: Anna Löfström

Älä huuda tuskaasi,
tilaa maksuton
PERUSTE

neljä kertaa vuodessa ilmestyvä
yhteiskunnallinen aikakauslehti
osoitteesta
info@vasemmistofoorumi.fi

LCKK/ISTOCK

Saarikiista sai tuhansia kiinalaisia osoittamaan mieltään Japanin edustuston edustalla Pekingissä.

Kiinan laivaston alukset kiertelevät Japanin hallinnoimien Senkaku-saarten ympäristössä. Isänmaalliset kiinalaiset kieltäytyvät ostamasta japanilaistuotteita. Japanin talous kärsii Kiina-viennin laskun vuoksi. Kaikki tämä on nähty ennenkin.

KIINAN & JAPANIN suhteiden uusin aallopohja

Kiinan ja Japanin suhteet ovat käyneet aallonpohjassa useita kertoja, ja samoista syistä kuin nytkin. Osasyy kiinalaisten aika ajoin pintaan nousevaan japanilaisvastaisuuteen on kouluopetuksessa. Merkittävä osa Kiinan kommunistisen puolueen sankaritarinaa on voitto Japanin-vastaisessa sodassa, joten sen aiheuttamia kärsimyksiä on vuosikymmenet taottu koululaisten päähän.

Kiinalaiset eivät ole unohtaneet, että Nanjingissa Japani toimeenpani verilöylyn, jossa kuoli satojatuhansia siviilejä, tai että Japani testasi kemiallisia aseita siviiliväestöön eri puolilla Kiinaa.

Ei siis ole ihme, että kiinalaiset reagoivat herkästi aina, kun Japanin katsotaan syyllistyneen uusiin loukkauksiin. Ei myöskään ole ihme, että Kiinan viranomaiset ovat haluttomia tuomitsemaan kansalaistensa mielenilmauksia.

Kansallismielisyys on yhä merkittävämpi voimavara kommunistiselle puolueelle, jonka kannatus uhkaa heiketä yhdessä talouskasvun hiipumisen kanssa.

Kansallismielisyys on merkittävä poliittinen voima myös Japanissa. Kiinan-vastaisuudestaan tunnettu, vastikään virastaan eronnut Tokion kuvernööri **Shintaro Ishihara,** on perustanut oman poliittisen puolueensa. Ishihara haluaa Japanin luopuvan itsepuolustusta korostavasta turvallisuuspolitiikastaan ja ottavan oman paikkansa maailmanpolitiikassa muutenkin kuin taloudellisena suurvaltana.

Tällaiselle ajattelulle – puhumattakaan isänmaallisuuden kiihkottomammista muodoista – löytyy Japanista kannatusta. Siksi myös oppositiojohtaja ja mahdollinen tuleva pääministeri ▶

Japanilla on saarikiistoja kaikkien naapureidensa kanssa, minkä maan arvostelijat näkevät elävänä muistutuksena sen toisen maailmansodan aikaisista ylivalta-pyrkimyksistä.

Shinzo Abe kävi lokakuun puolivälissä maan tärkeimmällä sotamuistomerkillä, Yasukuni-pyhäkössä.

Kiinan näkökulmasta pyhäkössä kunnioitetaan sotarikollistenkin muistoa, joten se tuomitsi käynnin kovasanaisesti. Odotettu reaktio ei estänyt Abea käyttämästä hyväkseen tilaisuutta kasvattaa omaa suosiotaan.

Juuri Ishiharan toimet nostattivat selkkausten ja mielenilmausten myrskyn. Huhtikuussa Inshihara ilmoitti aikovansa ostaa Senkaku-saaret Tokion kaupungille suvulta, joka lukee saaret omistukseensa. Vaikka kysymyksessä olisi ollut periaatteessa tavanomainen maakauppa, Kiina koki suunnitelman yritykseksi vahvistaa saarten kuulumista Japanille.

Ishihara kaavaili nimittäin kalastussataman perustamista saarille, joita tällä hetkellä koskee maihinnousukielto. Japanin hallitus ehätti ostamaan saaret ennen Ishiharaa, mutta vahinko oli jo ehtinyt tapahtua.

Kiinalle rajakysymykset arkoja

Senkaku-saaret, kiinaksi Diaoyu-saaret, sijaitsevat 410 kilometriä länteen Japanin Okinawasta, mutta vain 190 kilometriä koilliseen Taiwanin pääsaaresta. Senkaku-saaria pitääkin omanaan myös Taiwan. Saarten hallinta on todistettavissa vasta vuodesta 1895 alkaen. Silloin Japani julisti ei-kenenkään maaksi katsomiensa saarten kuuluvan itselleen.

Kiinan ja Taiwanin näkökulmasta julistus liittyi samana vuonna päättyneeseen Japanin ja Kiinan väliseen sotaan, jonka tuloksena voittajavalta Japani miehitti Taiwanin ja Penghu-saaret (Pescadorit). Toisen maailmansodan jälkeen Okinawa oli Yhdysvaltojen miehityshallinnon alaisuudessa.

Kun Yhdysvallat luovutti saaret takaisin Japanille vuonna 1972, kumpikin luki Senkaku-saaret osaksi Okinawaa. Kiina ja Taiwan ovat kieltäytyneet hyväksymästä tätä tulkintaa.

Senkaku-saarten tärkein luonnonvara on kala. On mahdollista, että niiden lähivesillä on myös öljy- ja kaasuesiintymiä. Saaret sijaitsevat myös strategisesti tärkeillä vesillä lähellä merkittäviä merikuljetusreittejä. Luonnonvarat ja sijainti eivät kuitenkaan ole Japanin ja Kiinan välisen kiistelyn perussyy.

Kiinassa valtion rajoihin liittyvät kysymykset ovat hyvin arkoja. Kommunistinen puolue pitää suurimpana saavutuksenaan valtion pelastamista siirtomaavaltojen – mukaan lukien Japanin – pilkkomisyrityksiltä. Valtakunnan yhtenäisyys on edelleenkin pyhä asia, jonka varassa on merkittävä osa puolueen vallan oikeutuksesta.

Tämä näkyy myös puolueen jyrkissä reaktioissa kaikkiin sellaisiin tapahtumiin, jotka voidaan tulkita yrityksiksi irrottaa Tiibet, Sinkiang tai Taiwan Kiinan yhteydestä.

Taiwan kiistan ytimessä

Juuri Taiwanin kysymys on Kiinan yhtenäisyyden suurin haaste. Kommunistinen puolue on tehnyt selväksi, että sen tavoitteena on Taiwanin ja Kiinan jälleenyhdistyminen. Maa katsoo, että Taiwanin ja Senkaku-saarten erkaantuminen Kiinasta johtuu vuoden 1895 häviöstä Japanille. Näin ollen se ei voi luopua vaateestaan Senkaku-saariin. Luopuminen Senkakusta voitaisiin nimittäin katsoa luopumiseksi myös vaateesta Taiwaniin.

Taiwan on saman amerikkalaisen turvallisuussateenvarjon alla kuin Japani, joten on yllättävää, että Senkaku-kiistan viimeisimmän vaiheen aikana Taiwan on voimakkaasti arvostellut Japania.

Taiwanin presidentti kävi sotilaskoneella lähellä kiistanalaisia saaria osoittamassa, että Taiwan pitää saaria omanaan eikä aio antaa periksi Japanille. Taiwanilaiset aktivistit ovat toimineet yhteistyössä kiinalaisten ja hongkongilaisten kanssa huolimatta hallitustensa erimielisyyksistä.

Taiwanin tiukkuus Senkaku-kiistassa osoittaa, että Japania kohtaan tunnetaan syvää epäluottamusta Itä-Aasiassa jopa sen liittolaisten keskuudessa. Japania syytetään siitä, että maassa ei ole toimeenpantu samanlaista menneisyyden uudelleenarviointia ja katumusta kuin Saksassa.

Syytöksissä on vankka perä, mutta historian uudelleenarvioinnin puute koskee koko Itä-Aasiaa. Siinä missä Eurooppa on kyennyt jättämään toisen maailmansodan taakseen, Itä-Aasiassa ollaan vielä samanlaisissa taisteluhaudoissa kuin mihin Eurooppa juuttui ensimmäisen maailmansodan jälkeen.

Japanilla on saarikiistoja kaikkien naapureidensa kanssa, minkä maan arvostelijat näkevät elävänä muistutuksena sen toisen maailmansodan aikaisista ylivaltapyrkimyksistä. Koreoiden kanssa Japani kiistelee Dokdo-saarista ja Venäjän kanssa Kuriilien saariryhmän eteläisimmistä saarista.

Japanin kaksinaamaisuudesta pidetään esimerkkinä sitä, että samalla, kun Japani on valmis viemään Etelä-Korean hallinnoimien Dokdo-saarten kiistan kansanväliseen tuomioistuimeen, se ei tunnusta hallinnoimiensa Senkaku-saarten osalta edes aluekiistan olemassaoloa.

Näyttäisi siltä, että Kiina halusi itsensä ja Japanin välisillä laivakahnauksilla osoittaa, että Japanin hallinto Senkaku-saarilla ei suinkaan ole kiistaton eikä ehdoton. Tässä Kiina on onnistunut hyvin.

Taloudelliset siteet kestävät

Ulkopuolista tarkkailijaa saattaa ihmetyttää, miksi Japani ja Kiina eivät ole pystyneet sopimaan kalavesiensä ja niillä sijaitsevien pikkusaarten jakamisesta tai yhteishallinnasta, kun Norja ja Venäjä ovat kyenneet sopimaan öljy- ja kaasukenttien läpi kulkevasta merirajastaan Barentsinmerellä. Ovathan Kiina ja Japani riippuvaisia toisistaan taloudellisesti.

Viime vuonna Kiina oli Japanin tärkein vientimarkkina ja Japani puolestaan Kiinan neljänneksi tärkein vientimarkkina. Japani on yksi merkittävimmistä ulkomaisten sijoitusten lähdemaista Kiinassa. Ei onneksi ole merkkejä siitä, että sen paremmin Kiinan kuin Japaninkaan hallitus anna saarikiistan ajautua sellaiseen pisteeseen, jossa maiden väliset taloudelliset siteet uhkaavat katketa.

Naapuruussuhteen tärkeys heijastuu myös arkielämään. Kiinalaisten opiskelemista vieraista kielistä japani on toiseksi suosituin heti englannin jälkeen. Japanissa kasvava osa ulkomaille hakeutuvista yliopisto-opiskelijoista suuntaa Yhdysvaltojen sijaan Kiinaan.

Historian painolastista on siis mahdollista päästä eroon. Nyt kansan kummassakin maassa olisi vaadittava poliitikoiltaan entistä enemmän pragmatismia ja järkeä, jotta Japanin ja Kiinan suhteet eivät taas joidenkin vuosien kuluttua vajoa samanlaiseen tai vieläkin syvempään aallonpohjaan.

Jyrki Kallio työskentelee tutkijana Ulkopoliittisessa instituutissa.

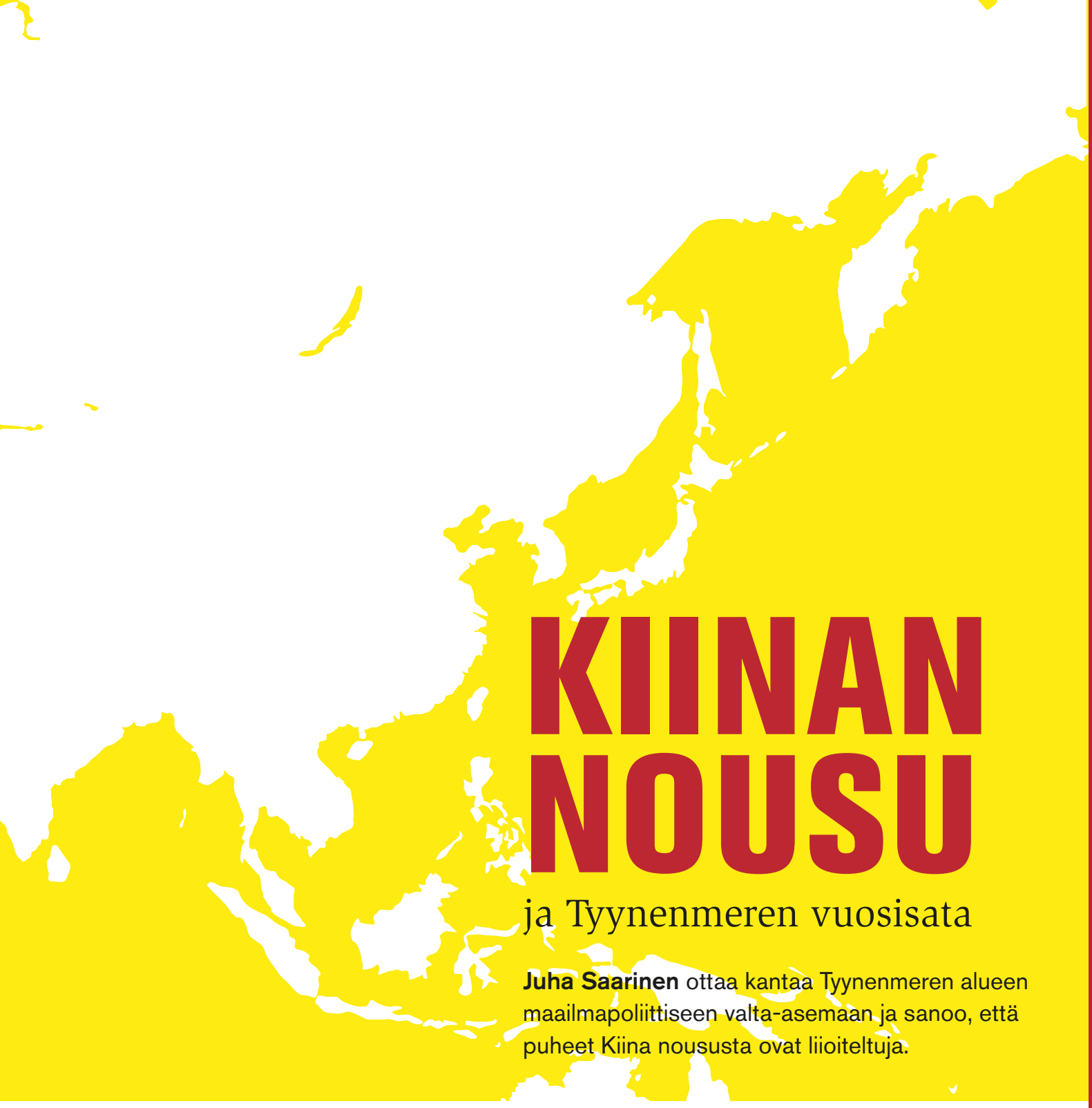

KIINAN NOUSU

ja Tyynenmeren vuosisata

Juha Saarinen ottaa kantaa Tyynenmeren alueen maailmapoliittiseen valta-asemaan ja sanoo, että puheet Kiina noususta ovat liioiteltuja.

Viimeisten vuosikymmenten aikana yksi puhutuimmista kansainvälisen politiikan kehityssuunnista on ollut länsimaisen yhteisön suhteellisen vaikutusvallan lasku ja uusien valtojen, erityisesti BRIC-maiden nousu osaksi kansainvälistä valtakamppailua. Ovatko Aasiaan maat ja erityisesti Kiina nousussa, ja mitä tämä tietää länsimaiselle yhteisölle?

Loppuvuodesta 2011 Yhdysvaltain ulkoministeri **Hillary Clinton** kirjoitti arvostetussa *Foreign Policy* -lehdessä, kuinka Tyynimeri avautuu tulevaisuudessa maailmapolitiikan päänäyttämönä – vuosisata on Tyynenmeren.

Clintonin mukaan Yhdysvaltojen ulkopolitiikan keskeisimpänä tavoitteena on seuraavan vuosikymmenen ajan käyttää poliittisia, taloudellisia ja strategisia resursseja oman profiilinsa nostattamiseksi tällä alueella.

Geopoliittisin termein Aasian tärkeys avautuu helposti. Tyynenmeren vuosisataan uskovat korostavat, kuinka Tyyni valtameri ja Intian valtameri ovat merkittäviä läpikulkureittejä rahtiliikenteelle, alueella asuu noin puolet koko maapallon väestöstä, ja alueen kehittyvien maiden talouskasvu on jo muutaman vuosikymmenen ajan ollut huomattavasti länsimaita korkeampaa.

Näin ollen, maailmanpolitiikassa ainakin taloudellinen valtakeskiö on siirtymässä Atlantin valtamereltä Tyynellemerelle. Ajatus ei suinkaan ole uusi kansainvälisessä politiikassa, jossa on käytetty paljon aikaa ja energiaa spekuloimalla, mistä seuraava 1900-luvun fasismin ja sosialismin kaltainen haaste länsimaille tulee.

Vaikka esimerkiksi Venäjä ja 1970-luvun jälkeen poliittinen Islam on nähty poliittisina ▶

haasteina ja ajoittain jopa uhkina, jo 1980-luvulta lähtien useat katseet kohdistuivat Aasiaan. Tuolloin Japanin 1960-luvulta asti jatkunut merkittävä taloudellinen kasvu oli huipussaan ja levisi sitä ympäröiviin Aasian taloudellisiin tiikereihin, Etelä-Koreaan, Taiwaniin, Hong Kongiin ja Singaporeen.

Maat kokivat talouskasvun myötä vaihtelevasti myös sisäpoliittista vakautumista ja varovaista demokratisoitumista.

Toisaalta, myös kommunistiset, sittemmin taloutensa kapitalistiselle mallille avanneet Kiina ja Vietnam ovat kokeneet huomattavaa talouskasvua. Myös Yhdysvaltain käymä kauppa Aasian maiden kanssa ohitti transatlanttisen kaupankäynnin ensimmäistä kertaa 1980-luvulla.

Ajatus tulevasta Aasian vuosisadasta kuitenkin hautautui 1990-luvun lopun taloudellisen kriisin myötä, kunnes se nousi taas pinnalle 2000-luvulla, jolloin länsimaiden hidastuvan talouskasvun sekä Kiinan ja Intian tasaisen talouskasvun välinen kontrasti kiinnitti analyytikkojen huomion ja kiihdytti 1980-luvun lopulla alkaneita spekulaatioita Kiinan noususta globaaliksi suurvallaksi.

Kiinan uusi rooli kansainvälisessä yhteisössä

Aasian valtioiden nousu on ollut yksi kansainvälisen politiikan toistuvia teemoja ainakin viimeiset 30 vuotta. Edellisen suuremman debatin lopetti 1990-luvun lopulla käynnistynyt Aasian talouskriisi, jonka myötä esimerkiksi puheet taloudellisesti vahvasta Japanista ovat loppuneet täysin.

Myös Taiwanin ja Hong Kongin lähentyminen Manner-Kiinaan on luonut oman ongelmansa, jonka seurauksena debatti Aasian taloudellisesta noususta on rajoittunut enimmäkseen Kiinan, ja vähemmissä määrin Intian, talouskasvun kansainvälispoliittisiin seurauksiin.

Monet näkevät Kiinassa Yhdysvaltain maailmanpoliittisen johtajuuden haastajan, ja samalla yksinapaisen maailmanjärjestyksen päättymisen.

Kiina heijastelee voimaa monen tekijän kautta: maalla on yksi maailman voimakkaimmin kasvavista talouksista, kookas ydinasearsenaali, sekä kovaa vauhtia modernisoituvat ja lisärahoitusta saavat asevoimat. Kiina on aloittanut myös lentotukialuksien rakentamisen, mikä nähdään merkittävänä askeleena sen voimanheijastuskyvylle Tyynellä valtamerellä.

Vaikka Yhdysvalloilla on tällä hetkellä maailman suurin talous sekä kehittyneimmät asevoimat, kuilu suurvaltojen välillä kapenee. Kiinan vallan lisääntyessä ja Yhdysvaltain sekä läntisen yhteisön heiketessä, kansainvälisen yhteisön ja poliittisen järjestelmän kannalta seuraukset ovat todennäköisesti negatiiviisia.

Kiina mitä todennäköisimmin pyrkii käyttämään lisääntyvää taloudellista ja poliittista painoarvoaan kansainvälisen järjestelmän muokkaamiseksi omien intressiensä pohjalta samalla, kun muut maat näkevät voimistuvan Kiinan keskeisenä turvallisuusongelmana. Näin on jo erityisesti Etelä-Kiinan meren ympärillä olevissa valtioissa.

Yhdysvalloissa, kuten Clintonin mietteet osoittavat, Kiinan nousun aiheuttama huoli on osaltaan edesauttanut Aasian nousemista Obaman hallinnon ulkopoliittiseksi prioriteetiksi. Huoli siitä, että Kiinan talouskasvua seuraa sen sotilaallisen ja poliittisen vallan vastaavanlainen kasvu on keskeinen niin maan ulkopolitiikalle kuin sen puolustusvoimauudistukselle.

> Aasian maailmanpoliittisen merkityksen kasvu perustuu osaltaan argumenttiin, jonka mukaan alueella nähdään jatkuvaa talouskasvua.

Molempien keskiössä on pyrkimys toimia tehokkaasti uudessa geopoliittisessa ympäristössä, ja osaltaan rajoittaa Kiinan vaikutusvallan kasvua geopoliittisesti tärkeällä alueella Koillis- ja Kaakkois-Aasiassa, mutta myös globaalisti sekä lisätä Yhdysvaltain poliittista jalanjälkeä ja painoarvoa Aasian alueella.

Tätä silmällä pitäen Yhdysvallat on lisännyt strategista jalanjälkeään Aasiassa kasvattaen sotilaallista tukeaan liittolaisilleen – kuten Filippiineille ja Etelä-Korealle – sekä lisäten poliittista yhteistyötä muiden alueen maiden, erityisesti Intian kanssa.

Yhdysvaltain syrjähyppy ja Kiinan nousun rajat

Yhdysvaltain huomion keskittyminen Aasiaan ja Kiinaan on ollut merkittävää Obaman hallinnon aikana, mutta niin sillä, kuin Kiinan nousun potentiaalilla on rajansa.

Huomioitavan arvoisia ovat myös edeltävät esimerkit Euroopan maailmanpoliittisen painoarvon vähenemisestä ja Tyynenmeren vaikutusvallan kasvusta. Vuonna 1993 Yhdysvaltain silloinen ulkoministeri **Warren Christopher** julisti, ettei Eurooppa ole enää maailmanpoliittisesti keskeinen alue, eikä sieltä kuultua kritiikkiä kuulla aasialaisilta liittolaisilta.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana Yhdysvaltain poliittinen johto on kokenut – kuten 1990-luvun alussa – etteivät sen eurooppalaiset liittolaiset, Iso-Britanniaa ja yksittäisiä Itä-Euroopan maita lukuun ottamatta, ole olleet ulkopoliittisia luotettavia kumppaneita.

Tätä kritiikkiä heijasti osaltaan vuonna 2011 puolustusministerin tehtävästä vetäytyneen **Robert Gatesin** kritiikki Euroopan laajuista asevoimien alasajoa vastaan. Alasajo on tehnyt Yhdysvaltain liittolaisista kykenemättömiä heijastamaan omaa sotilaallista voimaansa edes sen lähialueilla, kuten Libyassa, ilman Yhdysvaltain tukea.

Turhautumisen takana on myös euromaiden kykenemättömyys ratkaista omia talous- ja velkakriisejään, jotka hidastavat myös Yhdysvaltain talouskasvua. Huolimatta transatlanttisten liittolaisten yhteisestä arvopohjasta, Yhdysvaltain etääntyminen Euroopasta on osaltaan ollut seurausta sen turhautumisesta eurooppalaisiin liittolaisiinsa yhtä lailla kuin Aasian geopoliittisen merkityksen kasvusta.

Aasian maailmanpoliittisen merkityksen kasvu perustuu kuitenkin osaltaan argumenttiin, jonka mukaan alueella nähdään jatkuvaa talouskasvua, joka Kiinan tapauksessa heijastuu myös sen poliittisen ja sotilaallisen vallan lisääntymisenä.

Globaalin talouskriisin seurauksena niin Kiinan kuin alueen muidenkin valtioiden talouskasvu on kuitenkin heikentynyt merkittävästi. Kiinan tapauksessa talouskasvun hidastuminen on pahentanut maan sisäisiä jännitteitä, johtuen sen demograafisista, ympäristöllisistä, poliittisista ja taloudellisista ongelmista.

Talouskasvun hidastuessa maan poliittisen johdon sisäiset valtakamppailut ovat yleistyneet – kuten **Bo Xi-lain** tapaus todentaa – ja protestit keskushallintoa vastaan ovat lisääntyneet.

Myös maan symboliset voimannäytöt Etelä-Kiinan merellä ovat heikentäneet maan suhteita rajanaapureihinsa. Tämä ei suoranaisesti tarkoita sitä, ettei Kiinasta voisi tulla seuraavaa globaalia suurvaltaa, mutta se on tällä hetkellä vakavien haasteiden edessä.

Tämän varjossa puheet uudesta aasialaisesta supervallasta ja Tyynenmeren vuosisadasta tulevat mitä todennäköisimmin tulevina vuosina vähentymään, jolloin Euroopan maailmanpoliittinen merkitys kääntynee taas nousuun, mutta vain, jos se saa omat kriisinsä ratkaistua.

Juha Saarinen on kansainväliseen politiikkaan ja erityisesti Lähi-idän aluepolitiikkaan erikoistunut itsenäinen tutkija ja jatko-opiskelija. Hänellä on maisterin tutkinnot London School of Economicsista kansainvälisestä politiikasta sekä St. Andrewsin yliopistosta Lähi-idän ja Keski-Aasian turvallisuuspolitiikasta.

Viime vuosikymmenen aikana kiinalaiset netinkäyttäjät ovat lyöttäytyneet yhteen etsiäkseen tietoa vääryyksistä ja paljastaakseen niiden tekijät.

IHMISHAKUKONE

jäljittää väärintekijöitä Kiinan verkossa

Lokakuussa 2010 kaksi nuorta naista oli rullaluistelemassa Hebein yliopiston kampuksella, kun he jäivät ylinopeutta ajaneen auton alle. Toiselta naisista murtui jalka, toinen kuoli vammoihinsa seuraavana päivänä. Paetessaan paikalta juopunut kuski huusi heille: ”haastakaa oikeuteen jos haluatte, isäni on **Li Gang!**”

Tieto tapahtumista levisi nopeasti kiinalaisille nettifoorumeille, joissa joukko vapaaehtoisia alkoi selvittää ajajan ja Li Gangin henkilöllisyyttä. Jälkimmäinen paljastui Beishin piirikunnan varapoliisipäälliköksi, ensimmäinen tämän pojaksi **Li Qimingiksi.**

Internetin välityksellä tieto tapauksesta levisi ympäri Kiinaa, vaikka mediaa kiellettiin käsittelemästä tapausta. Fraasista ”Isäni on Li Gang” tuli hokema, johon tiivistyi etuoikeutettujen luokkien jälkeläisten vastuunpakoilu ja ylimielisyys. Lopulta viranomaisten oli pakko reagoida: Li Qiming pidätettiin, ja seuraavan vuoden tammikuussa hänet tuomittiin vankeuteen ja maksamaan korvauksia uhreille ja näiden omaisille.

Li Qimingin tapaus on yksi esimerkki ilmiöstä, jota kiinaksi kutsutaan nimellä *renrou sousuo yinqing,* kirjaimellisesti ”ihmislihahakukone”. Suomeksi voitaisiin siis puhua ihmishakukoneesta.

Laajassa merkityksessään ihmishakukoneella viitataan internetissä toimivien vapaaehtoisten tekemään tiedonhakuun, esimerkiksi tietyn ihmisen löytämiseksi. Vastaavanlaisia tiedonhakuja on tehty muissakin maissa, kuten Yhdysvalloissa ja Etelä-Koreassa, mutta Kiinassa niistä on tullut todellinen massailmiö.

Tiedonhausta seuraamuksiin

Kiinalaisten tutkijoiden laatima, *Computer*-lehdessä ilmestynyt artikkeli *A Study of the Human Flesh Search Engine* selostaa ihmishakukoneen toimintaperiaatteita. Kipinänä toimii uutismediassa tai internetissä huomiota saanut tapaus, jota tutkimaan muodostuu vapaaehtoisten ydinryhmä.

Osallistujat etsivät tietoa netistä ja sen ulkopuolelta, kunnes päätyvät jonkinlaiseen tulok- ▶

Ihmishakukonetapausten määrän ja laajuuden kasvaessa kasvaa myös riski, että ne paljastavat epämiellyttäviä asioita valtaapitävien korkeammista portaista.

seen. Esimerkiksi vuonna 2007 metsästäjä Shaanxin maakunnasta väitti ottaneensa valokuvan villistä kiinantiikeristä, lajista, jonka uskottiin jo kuolleen sukupuuttoon. Osa netinkäyttäjistä ei uskonut kuvan aitouteen ja alkoi selvittää asiaa tarkemmin. Eräs osallistuja löysi kalenterin, josta metsästäjän käyttämä kuva oli otettu ja tapaus onnistuttiin paljastamaan huijaukseksi.

Ihmishakukoneen käynnistäjänä voi toimia lähestulkoon mikä tahansa tieto, joka kiinnittää tarpeeksi monen netinkäyttäjän tai ”nettikansalaisen” huomion. Varhaisimmassa tunnetussa haussa vuodelta 2001 kyse oli siitä, esittikö erään mop.com-sivuston käyttäjän lataama kuva todella hänen tyttöystäväänsä vai ei?

Niin sanotussa Hangzhoun kissantappajan tapauksessa taas löydettiin nainen, joka netissä levinneellä videolla talloi kissanpennun hengiltä. Useammassa julkisuuteen nousseista tapauksista motiivina on ollut kiinalainen nationalismi, kun netinkäyttäjät ovat jäljittäneet riittämättömän epäisänmaallisina pidettyjä henkilöitä.

Ihmishakukone-tapaukset eroavat toisistaan myös siinä, mitä saadulla tiedolla tehdään. Joskus riittää pelkästään se, että median ja viranomaisten huomio saadaan kiinnitettyä tapahtuneeseen vääryyteen, kuten Li Qimingin kohdalla.

Netinkäyttäjien oikeustajua vastaan rikkoneita on kuitenkin rangaistu myös muun muassa häiritsevin puhelinsoitoin, painostamalla heidän perheitään tai työnantajiaan sekä uhkailemalla heitä. Yksi tällaisen häirinnän uhri oli yhdysvaltalaisen Duken Universityn opiskelija **Grace Wang.**

Wang alkoi saada tappouhkauksia, kun hänet vuonna 2008 valokuvattiin sovittelemassa Tiibetiä tukevien mielenosoittajien ja kiinalaisten opiskelijoiden välejä. Joissain tapauksissa kohteena on ollut kokonaan väärä ihminen: Yhdysvalloissa asuva tiibetiläinen **Lobsang Gendun** alkoi saada vihaisia yhteydenottoja, kun häntä luultiin samannimiseksi Pekingin olympialaisia vastustaneeksi mielenosoittajaksi.

”Punakaarti 2.0” vai uhka Kiinan johdolle?

Länsimaisessa uutisoinnissa ihmishakukoneesta on piirretty kaksi kuvaa: toisaalta se on esitetty kansalaisten keinona saattaa lainrikkojat vastuuseen teoistaan, toisaalta netin välityksellä tapahtuvana noitavainona, jossa vihaiset moraalinvartijat yrittävät häpäistä yksittäisiä, joskus täysin viattomiakin ihmisiä.

Molemmat ovat osittain tosia: Kiinan yli neljälläsadalla miljoonalla netinkäyttäjällä ei ole kaikilla samoja motiiveja, ja samoja menetelmiä voi soveltaa moniin tarkoituksiin. Samantapainen kaksijakoisuus ulottuu siihen, mitä ihmishakukone-ilmiö merkitsee Kiinan valtaapitäville.

Tutkija **Rebecca MacKinnonin** mukaan netinkäyttäjät tekevät kommunistisen puolueen johdolle palveluksen valvomalla paikallisviranomaisia silloin, kun keskushallinto ei siihen pysty. Vihaiset nettikansalaiset ovat kuin uuden vuosituhannen punakaartilaisia, jotka ottavat oikeuden omiin käsiinsä rangaistakseen heidän oikeudentajuaan loukanneita ihmisiä.

Samalla kansalaisten tyytymättömyys purkautuu yksittäisten henkilöiden jahtaamiseen eikä se ehdi kasvaa puolueen kannalta liian suureksi.

On kuitenkin ollut myös merkkejä siitä, että puolue haluaa kontrolloida tarkemmin ihmishakukoneen toimintaa. Vuonna 2008 annettiin ensimmäiset, joskin lähinnä nimelliset sakot verkkosivustolle ja netinkäyttäjälle, joiden katsottiin syyllistyneen yksityisten henkilötietojen levittämiseen.

Ihmishakukonetta pyritään myös hallitsemaan tavanomaisin kiinalaisen sensuurin keinoin, kuten suodattamalla tiettyjä avainsanoja sisältäviä hakutuloksia ja estämällä arkaluontoisten tapausten uutisointi perinteisessä mediassa.

Hallintapyrkimysten takana vaikuttaa todennäköisesti ainakin kaksi asiaa. Ensinnäkin tavalliset kiinalaiset ovat alkaneet huolestua siitä mahdollisuudesta, että he joutuvat netistä johdetun häpäisykampanjan kohteiksi. Keskushallinnon on siis osoitettava, että se ottaa kansalaisten turvallisuuden ja yksityisyydensuojan vakavasti.

Toisekseen ihmishakukone-tapausten määrän ja laajuuden kasvaessa kasvaa myös riski, että ne paljastavat epämiellyttäviä asioita valtaapitävien korkeammista portaista. Jo Li Qimingin tapaus olisi puolueen mielestä saanut mieluummin jäädä vaille huomiota, koska se vahvisti kansalaisten uskoa siihen, että kaikki kiinalaiset eivät ole samanarvoisia lain edessä.

Hakukone jatkaa etsimistä

Yrityksistä huolimatta vaikuttaa siltä, että ihmishakukone-tapauksia ei voida pysäyttää nykyisillä keinoilla. Kiinalaiset ovat tottuneet kiertämään sensuuria muun muassa puhumalla kiertoilmauksin kielletyistä aiheista, joten keskustelua on vaikea hillitä sen levittyä tarpeeksi.

Yhden tapauksen päätyttyä on vain ajan kysymys, milloin uusi vapaaehtoisjoukko muodostuu jonkin toisen aiheen ympärille. Yli 400 miljoonaa nettikansalaista saattaa olla liian vaikea joukko hallittavaksi jopa kommunistiselle puolueelle.

Ihmishakukone-tapausten tulevaisuus riippuu myös siitä, pystyvätkö kiinalaiset luottamaan lain suojaan silloin, kun heidän oikeuksiaan on loukattu – oli kyse sitten netistä johdetun häpäisykampanjan tai vallan väärinkäytön uhrina olemisesta.

Jotta näin tapahtuisi, Kiinan viranomaisten pitäisi sekä puolustaa entistä tehokkaammin kansalaisten yksityisyydensuojaa että antaa paremmat mahdollisuudet oikeuden hakemiseen virallisia teitä. YD

Eero Suoranta opiskelee Itä-Aasian tutkimusta ja on Ytimen toimituskunnan jäsen.

Jadesoturin päätähti Zhang Jingchu on Kiinassa supersuosittu naisnäyttelijä. Vaikka hän ei ole perinteinen kung fu -tähti, oli liikkeissä luontaista lennokkuutta ja pehmeyttä.

JADESOTURI/PRESSIKUVA

Jadesoturiin kätketty

SISU

Kun katselee pienenä poikana Tarzan- ja kung fu -elokuvia, voi tehdä fantasiaa isona. Näin kävi elokuvaohjaaja **Antti-Jussi Annilalle.** Suomalais-kiinalainen *Jadesoturi* sai ensi-iltansa vuonna 2006. Ytimelle AJ kertoo, mitä hän oppi elokuvan teosta, itsestään ja kiinalaisista.

Jadesoturi syntyi, kun Antti-Jussi Annilan opinnäytetyönä valmistuneesta, kiinalaisen wuxian ja suomalaisen Kalevala-mytologian yhdistäneestä lyhytfilmistä kasvoikin kokoillan elokuva. Kasvaessaan se ylitti perinteisiä elokuvan tyylilajeja ja ponnisti suoraan kansainvälisille elokuvamarkkinoille. AJ sanoo, että hänessä crossover-tyyli on sekä vamma että voima.

Kalevalasta tutun sepän tarina polveilee kulttuurien välillä nykyisyydessä ja menneisyydessä. Näennäisesti yhteen sopimattomille tarinankerronnan ainesosille löytyy hämmästyttävän paljon yhteistä. Mytologiat usein ovat kertomusta sotureista, noidista ja miekoista – niin *Jadesoturissakin.* Kalevala tosin poikkeaa kansalliseepoksista.

– Yleensä eepoksissa on onnellinen loppu. Hyvän ja pahan taistelu päättyy rakastetun voittamiseen. Mutta Kalevalassa kukaan ei saa koskaan ketään. Sehän kertoo vanhoista miehistä, jotka vonkaavat nuoria naisia, mutta eivät saa heitä. Tästä kertoo myös *Jadesoturi.* Eikä väittämäni ole edes vitsi, vaikka sitä sellaiseksi Kiinassa luultiin.

Jadesoturi on salaperäinen elämyselokuva. Se on kuvaukseltaan tavattoman kaunis elokuva, jossa on vauhtia ja meininkiä. Puvustus ja musiikki saivat aikanaan Jussit. Mutta älyllisesti juonenkulkuja ei kannata lähestyä.

– Jos nyt tekisin *Jadesoturin,* en haluaisi selittää sitä puhki. Luottaisin enemmän tunteen voimaan. Puolella elokuvasta yritetään selittää kiinalaisen ja suomalaisen tarinankerronnan yhteyttä. Se on itse asiassa turhaa. Mutta *Jadesoturi* on esikoisohjaukseni ja olen siitä ylpeä! Nyt pystyn tekemään elokuvaa avoimempana. Kiina opetti minulle elokuvan tekemisessä hyvää hereillä olemista.

Kansainvälinen viihdeteollisuus

Elokuvan tekeminen on perusteiltaan aika samanlaista kaikkialla maailmassa. AJ Annila aloitti työskentelyn suoraan kansainvälisten tekijätiimien kanssa. Parhaillaan hänellä on suunnittelu- ja/tai kuvausvaiheessa tuotantoja niin amerikkalaisten, kanadalaisten, puolalaisten kuin ruotsalaistenkin kanssa.

Monikansallisissa hankkeissa kyse on tietenkin rahasta. Kun elokuvan budjetti ylittää puolitoista miljoonaa euroa, rahoitusta on hankittava monista eri maista. Tekemisen tyyleissä on kuitenkin eroja. Sellaisiin AJ törmäsi jo *Jadesoturia* tehtäessä.

– Kun me suomalaiset teemme elokuvaa, istumme tuhansissa palavereissa ja teemme muistioita. Kiinalaisetkin istuvat palavereissa, mutta mitään papereita ei synny. Kaikki mikä syntyy, syntyy läsnäolevassa tilanteessa. Tämä oli aivan hirveätä ja aiheutti pelkoja ja paineita. Kiinalainen tapa on, että tapahtuu, kun tapahtuu.

– Kun kuvauksia jo tehtiin Virossa, Kiinasta ei ollut tullut vielä yhtään pyytämääni kuvaa kiinalaiskylän lavasteiden etenemisestä. Siitä oli tehty monia tarkkoja piirustuksia. Soitin ja sanoin, että nyt on pakko tulla edes yksi kuva. Tuli kyllä, lavastajan itse ottama kuva omasta päästään. Silloin tuli hyvä olo. Jos sillä on näin paljon pokkaa, ei ole mitään hätää, kaikki on ihan hyvin. Kiinalaiskylä oli noussut juuri niin kuin pitikin. Kaikki meni nappiin.

Jadesoturia tehdessään AJ pääsi kokemaan myös suuren maailman tähtikultin. **Zhang Jingchu** on Kiinassa supersuosittu naisnäyttelijä. Ensi-illassa elokuvateatterin yleisö syöksyi kimppuun ja tilanteessa tarvittiin turvamiesten pelastustoimia. Myös kiinalainen arpajaiskulttuuri yllätti. Aina piti olla jotain arvottavaa, elokuvajulisteita tai muuta.

– Hämärin hetkeni oli kuitenkin, kun astuin tavalliseen elokuvateatteriin kesken näytöksen. Siinä nyrjähti jotakin minun päässäni. Valkokankaalla nimittäin **Tommi Eronen** puhuu kiinaa ja suomea. Sen hän teki pelkällä lihasmuistilla. Roolin rakentamisessa uskottavuudella oli suuri merkitys ja siksi Tommi puhuu mandariinikiinaa.

Kiinalainen sisu

Ei ollut ihan mikään yksinkertainen juttu päästä kuvaamaan Kiinaan. Tuottaja **Tero Kaukomaan** avulla keskusteluja käytiin muutaman vuoden ajan, ja kun elokuvalle löytyi kiinaa taitava amerikkalainen tuottaja **Peter Loehr,** alkoi tapahtua.

Elokuvan tekijätiimi istui kiinalaisessa hotellissa puoli vuotta ennen kuvausten alkua miettimässä, tullaanko Kiinaan vai ei? Päätös tehtiin ajatuksella, että ainutkertaiseen mahdollisuuteen on tartuttava, vaikka monet kysymykset olivat vielä vastausta vaille.

– Asioita ei voi etukäteen pureskella loppuun asti valmiiksi. Kysyimme toisiltamme, kuinka monta kertaa meillä tulee olemaan mahdollisuus kuvata kung fu -elokuvaa Kiinassa? Vielä, kun huomasimme samanlaisen huumorintajun löytyvän, vapautui tila hyppyyn kohti tuntematonta. Se oli vain tehtävä.

– Meidän suomalaisten keskinäinen huumorintaju nimittäin on aika mustaa. Siinä voidaan mennä jopa henkilökohtaisuuksiin, mutta rakkaudella. Se ei aina välity muille, mutta kiinalaisten kanssa olimme heti samalla aaltopituudella.

Huumorintaju siis yhdistää meitä ja kiinalaisia. Myös korkea työmoraali, josta sukeutuu jotakin sellaista, jota kutsumme suomalaiseksi sisuksi. On myös kiinalaista sisua.

– Sain kolme neuvoa. Ensimmäinen oli se, että ohjaajan on oltava läsnä ja huomioitava jokainen, joka on tiimissä. Kun assistentin assistentti kysyy jotakin asiaa, häntä on kuunneltava ja annettava tarvittava aika. Sen jälkeen he ovat valmiita tekemään kaikkensa.

Toinen asia oli ruoka. Sen oli tultava aina ajallaan, koska elokuvaryhmä marssii vatsallaan. Kolmas asia oli, että niin kauan kuin ohjaaja jaksaa, jaksaa myös ryhmä. Korkea työmoraali näkyi erityisesti sitoutumisessa.

– Kun ryhmä oli palkattu tekemään töitä 16 kuvauspäivän ajaksi, työmoraali tosiaan oli sellainen, että jos minä jaksan, jaksaa myös ryhmä. Muistan, kun tehtiin valaistusta. Valoja säädeltiin ja standien paikkoja vaihdeltiin. Heti, kun oli valmista, huomasin valomiesten jo nukkuvan, mutta olevan heti hereillä, kun jotakin piti muuttaa.

Mutta on myös jotain, jota kiinalaisilla on kuin perimässä. Kung fussa liikkeillä ja akrobaattisilla taidoilla on merkitystä. Vaikka Zhang Jingchu ei ollut mikään perinteinen kung fu -tähti, hänen liikkeissään vaijereiden varassa oli luontaista lennokkuutta ja liikkeen pehmeyttä.

Kung fu on AJ Annilalle kuitenkin taakse jäänyttä elämää. Kun niitä on katsonut tarpeeksi ja vielä tehnytkin yhden, ei enää jaksa. Nyt ovat vuorossa ihmissudet.

Arja Alho

Jadesoturi on saatavana DVD:llä. Kesto 101 minuuttia.

> Soitin ja sanoin, että nyt on pakko tulla edes yksi kuva. Tuli kyllä, lavastajan itse ottama kuva omasta päästään. Silloin tuli hyvä olo. Jos sillä on näin paljon pokkaa, ei ole mitään hätää, kaikki on ihan hyvin.

Hannu Reime

Kirjoittaja on toimittaja ja tietokirjailija.

Ei-kiinalaiset KIINALAISET

KIINAN kansantasavallan asukkaista vajaa yhdeksän prosenttia kuuluu kansallisiin tai etnisiin vähemmistöryhmiin, jotka kieleltään tai kulttuuriltaan eroavat maan enemmistöstä, han-kiinalaisista.

Osuus vaikuttaa pieneltä, mutta Kiinan kokoisessa jättiläisvaltiossa prosentti väestöstä tarkoittaa 13 miljoonaa ihmistä. Näin ollen Kiinan 1,3 miljardista kansalaisesta kaikkiaan toistasataa miljoonaa on muita kuin han-kiinalaisia.

Kommunistisen puolueen johtamassa Kiinassa hallitus tunnustaa virallisesti 55 vähemmistöryhmän olemassaolon. Aluksi kiinalaiset kommunistit yrittivät noudattaa itselleen soveltuvin osin Neuvostoliiton kansallisuuspolitiikkaa, jossa ainakin paperilla tunnustettiin venäläisiä pienempien kansallisuuksien itsemääräämisoikeus liittovaltion sisällä ja jopa eroaminen siitä. Käytäntö oli tietenkin aivan eri asia.

Kiinassa pidettiin lopulta kuitenkin liian vaarallisina sellaisiakin kansallisten vähemmistöjen oikeuksia, jotka toteutuisivat vain paperilla. Pelko valtakunnan hajoamisesta on ollut Kiinan hallitsijoiden ikiaikainen painajainen. Tästä syystä Kiinan kansatasavallasta ei tehty Neuvostoliiton esikuvan mukaista liittovaltiota, vaan yhtenäisvaltio, jossa vahvasti keskitetty valta on han-kiinalaisista valittujen johtajien käsistä.

> Pelko valtakunnan hajoamisesta on ollut Kiinan hallitsijoiden ikiaikainen painajainen.

TOISESSA ”kommunistisessa” liittovaltiossa, Jugoslaviassa nationalismista tehtiin ankarasti rangaistava poliittinen rikos, olipa se sitten serbialaista, kroatialaista tai mitä tahansa. Kiina sitä vastoin oli ja pysyi kiinalaisena Kiinana. Mandariinin kielisen nimensä mukaisesti se on Keskustan valtakunta, ei mikään kansojen liitto, vielä vähemmän maailmanlaajuisen kommunismin kehto.

Jugoslavian ja Neuvostoliiton hajoaminen pelotti Kiinan johtajia siinä määrin, että maan kieli- ja kulttuurivähemmistöjä kutsutaan nykyisin mieluummin etnisiksi ryhmiksi kuin kansallisuuksiksi.

Eräänlaisena myönnytyksenä **Stalinin** muotoilemalle ”leniniläiselle” kansallisuuspolitiikalle Kiinan johtajat kuitenkin päättivät vallankumouksen jälkeen muodostaa autonomisia alueita joidenkin suurimpien ja yhtenäisimpien vähemmistökansallisuuksien asumille maille. Autonomisia alueita on viisi, ja ne sijaitsevat pääkaupungista katsoen valtakunnan rajaseuduilla tai niiden tuntumassa.

Ei-kiinalaiset ovat enemmistönä vain kahdella autonomisella alueella, Tiibetissä ja Xinjiangissa. Tiibetissä perinteellistä kulttuuria hallitsee buddhismin lamalainen muoto, ja väestö puhuu tähän uskontoon läheisesti liittyvää tiibetin kieltä. Xinjiangin asukkaat, uiguurit, ovat muslimeja ja puhuvat omaa turkinsukuista kieltään, jota kirjoitetaan arabialaisin aakkosin.

Valtakunnan yhtenäisyyttä uhkaavista todellisista tai kuvitelluista vaaroista ovat kansallismieliset pyrkimykset Tiibetissä ja Xinjiangissa hermostuttaneet eniten Kiinan keskusvaltaa. Vuonna 1959 armeija tukahdutti armotta Tiibetissä puhjenneen kapinan. Tiibetiläisten hengellinen johtaja **Dalai Lama** pakeni Intiaan, jossa Tiibetin pakolaishallitus toimii. Repressio Kiinan hallituksen ”terroristeiksi” kutsumia tiibetiläisiä nationalisteja vastaan on ollut kovaa.

MYÖS Xinjiangissa on keskusvallan vastaiset protestit tukahdutettu kovin ottein. Kiinan johtajat muistavat hyvin sen, että alueella toimi viime vuosisadalla useita turkkilais-islamilaisia itsenäisyysliikkeitä.

Xinjiangin nykyiset itsenäistymishankkeet on pyritty yhdistämään poliittiseen islamiin. Niin kutsuttu ”terrorismin vastainen sota”, jonka Yhdysvallat aloitti syyskuun 2001 terrori-iskujen jälkeen, tarjosi Kiinan johtajille tilaisuuden kiristää repressiota uiguuriaktivisteja vastaan ilman pelkoa liiallisista ulkomaisista protesteista.

Samaa ilmapiiriä käytti hyväkseen myös Venäjän johto sodassaan ja sortotoimissaan Tšetšeniassa. Jos terroristijahti kerran oikeutti kansalaisvapauksien rajoittamiseen Yhdysvalloissa, miksei samaa voisi läntisiä protesteja pelkäämättä tehdä myös idän suurvalloissa.

Kiinan johtajat ovat perustelleet politiikkaansa Tiibetissä ja Xinjiangissa sillä edistyksellä, jota jättiläisaskelin kehittyvän maan edustama moderni maailma näille syrjäseuduille tuo. Kaikki tiibetiläiset eivät näytä olevan samaa mieltä, tuskin kaikki uiguuritkaan.

Opettajat osoittavat mieltään, kun perustuslain toteutumisesta oli vielä toivoa toukokuussa 2012.

TUOMO OIKARAINEN

KOMPUROINTIA demokratian tiellä

Siirtyminen hindumonarkiasta demokraattiseksi liittotasavallaksi ei ole helppoa etnisesti kirjavassa Nepalissa, joka on edelleen vailla hyväksyttyä perustuslakia.

Kiinan ja Intian välissä sijaitsevan Nepalin alueelle osuva Himalajan vuoristo ihastuttaa jylhyydellään. Miljoonia vuosia sitten syntyneen vuoriston pysyvyys luo kontrastin poliittisille mullistuksille, joita maa on kokenut viime vuosikymmeninä. Tällä hetkellä 29 miljoonan ihmisen kansa elää ilman tehokasta hallintoa.

Nepalissa on ollut tarkoitus järjestää parlamenttivaalit 22. marraskuuta, sillä neljä vuotta sitten valittu kansankokous epäonnistui luomaan maalle uuden perustuslain. Vaaleja lykättiin kuitenkin ensi vuoden kevääksi.

Nepalissa on ollut ennenkin poliittisia kriisejä. Kymmenen vuotta kestänyt ja 13 000 kuolonuhria vaatinut sisällissota kommunistisen maoistien ja kuninkaan armeijan välillä päättyi rauhaan vuonna 2006. Sen yhteydessä demokratialiike syrjäytti hallituksen valtaa poikkeuslaeilla kaventaneen kuninkaan ja 240-vuotinen monarkia päättyi.

Nepalista alettiin tehdä demokraattista liittotasavaltaa ja maa oli samassa tilanteessa, missä moni arabikevään valtio on nyt. Perustuslakia säätävän kansankokouksen jäsenet valittiin vaaleilla vuonna 2008 ja suurin maoistipuolue CPN-Maoist sai 38 prosenttia edustajapaikoista.

Maoistitaistelijoita alettiin integroida yhteiskuntaan. Entisestä sissijohtajasta, joka tunnettiin nimellä *prachanda*, raivoisa, tuli pääministeri. Kuninkaallinen perhe siirtyi asumaan entiselle loma-asunnolleen ja kuninkaallinen palatsi avattiin yleisölle demokratialle omistettuna museona.

Kansalliskokous epäonnistui, mitä seuraavaksi?

Perustuslain tekeminen uudelle Nepalille on osoittautunut vaikeaksi. Määräaikaa sen saavuttamiseksi on siirretty neljä kertaa ja pääministeri on vaihtunut yhtä usein. Niinpä korkein oikeus päätti keskeyttää koko prosessin 29. toukokuuta ja määräsi uudet vaalit järjestettäväksi tämän vuoden marraskuussa.

Perustuslain kaatumisen taustalla ovat kiistat liittovaltion osien nimeämisestä ja siitä, pitäisikö ne jakaa etnisten ryhmien mukaan. Myöskään presidentin valintatavasta ei ole päästy yksimielisyyteen.

Tilanne on johtanut sekavaan poliittiseen tilanteeseen. Lakkoja ja mielenilmauksia järjestetään usein ja eri poliittisten ja etnisten ryhmien välillä käydään kovaa kiistaa vallan jakamisesta.

Nepalin hallitus jatkaa toimitusministeriönä uusiin vaaleihin asti, mutta oppositio vastustaa perustuslakia valmistelleen kansankokouksen työn keskeyttämistä ja vaatii nykyisen pääministeri **Jhala Nath Khanalin** eroa.

Oman osansa kamppailuun vallasta tuo myös kuninkaallinen perhe ja monarkian palautusta ajava rojalistipuolue. Puolue hävisi vuoden 2008 vaalit alle kahden prosentin kannatuksella. BBC:n Nepalin kirjeenvaihtaja pani puolestaan merkille, että kuninkaallisen perheen nettisivut

Nepalilaiset eivät luota poliitikkoihinsa

Tutkimus, jossa selvitettiin nepalilaisten luottamusta poliittisiin instituutioihin, kertoo, että nepalilaisten luottamus parlamenttiin, hallitukseen ja niiden instituutioihin on erittäin vähäistä kaikissa kansanryhmissä. Sen sijaan nepalilaiset luottavat kouluihin, sairaaloihin ja moniin muihin ammatillisiin ja jopa paikallisiin hallinnollisiin instituutioihin.

Suomessa asuva nepalilainen opiskelija **Bishal Sharma** toteaakin, ettei jaksa seurata kotimaansa politiikkaa tarkasti:

– Politiikka Nepalissa on niin monimutkaista Ihmiset vaihtuvat, mutta tilanne pysyy samana: oman edun ajaminen on tärkeintä.

Poliittisen luottamuksen puute, kasvava eriarvoisuus yhteiskunnassa, monitasoinen syrjintä ja köyhyyden vähentämiseksi laadittujen tavoitteiden karkaaminen tulevaisuuteen vaikeuttavat poliittisen järjestelmän vakauttamista. Olisi tärkeää kehittää järjestelmää niin, että Nepalin moniin etnisiin ryhmiin jakautuneet ihmiset pystyisivät aidosti vaikuttamaan omiin asioihinsa.

Johannes Mikkonen on vapaa toimittaja ja Maya Nepal ry:n hallituksen jäsen.

Thaimaan SANANVAPAUDEN TILA muistuttaa Pohjois-Koreaa

Maailman pisimpään vallassa ollut kuningas, sotilasvallankaappauksia, mielivaltaisesti pidätettyjä poliittisia vankeja, sensuuria, korruptiota, propagandaa ja yli 11 000 kuolonuhria. Thaimaan lomaparatiisilla, jonne 100 000 suomalaista matkaa vuosittain, on kääntöpuolensa.

Mitä yhteistä on Thaimaan monarkian ja monikansallisten suuryritysten kritisoinnilla? Molemmista voi joutua syytteeseen. Tämän tietää thaimaalainen ihmisoikeusaktivisti **Junya Lek Yimprasert,** mutta vaikenemisella on tätäkin dramaattisemmat seuraukset: ihmisoikeuksien kustannuksella ei pidä tehdä kompromisseja.

Kotimaassaan toisinajattelijaksi luokiteltu Junya Lek Yimprasert asuu Suomessa ja kampanjoi Thaimaan sananvapauden puolesta internetissä. Miten pienessä riisinviljelykylässä varttuneesta, köyhän perheen tyttärestä tuli maanpaossa asuva kansainvälinen ihmisoikeusaktivisti?

– Kaikki alkoi yliopistosta. Se avasi silmäni eriarvoisuuksille. Silloin päätin, että haluan työskennellä elintasoerojen kaventamiseksi, kertoo Yimprasert.

Lähes puolet Thaimaan väestöstä asuu edelleen maaseudulla ja saa elantonsa maanviljelystä. Vain viisi prosenttia maaseudun köyhistä pääsee yliopistoon, joten suurin osa Yimprasertin opiskelijakollegoista oli rikkaita kaupunkilaisia.

Siirtotyöläisten oikeudet toivat Suomeen

– Suurin osa kehitysyhteistyöorganisaatioista toimii yhä hyväntekeväisyysperiaatteella. Oma strategiani perustuu oikeuksiin. Ihmisille täytyy kertoa heidän oikeuksistaan, ja auttaa heitä puolustamaan itseään, sanoo thaimaalaisaktivisti, joka on alusta asti uskonut työläisten järjestäytymiseen ja kollektiivisten neuvotteluoikeuksien voimaan.

Vuonna 2000 Yimprasert perusti Thaimaan työläisten liiton (Thai Labour Campaign), mutta aktivismi ei ole rajoittunut ainoastaan kotimaahan. 25-vuotisen uransa aikana Yimprasert on ajanut työläisten asiaa 40 maassa, auttanut etelän työläisiä organisoitumaan ja nostanut siirtotyöläisten oikeudet esiin YK:n, EU:n ja ILO:n kaltaisilla kansainvälisillä areenoilla.

Yimprasertin mukaan globaalin eriarvoisuuden ydin on paitsi hierarkkisten tuotantoketjujen varaan rakentuvassa neoliberaalissa kapitalismissa, myös laajemmin pohjoisen ja etelän välisissä hegemonisissa valtasuhteissa. Pohjoisen valtaasema näkyy muun muassa siinä, miten etelän työläisten ääni ohitetaan heidän työolosuhteita ja -oikeuksiaan koskevissa keskusteluissa.

– Älkää toimiko etelän työläisten puolesta, vaan kuunnelkaa heitä ja painostakaa suuryrityksiä neuvottelemaan suoraan työläisten ja heidän liittojensa kanssa, lähettää Yimprasert viestin länsimaille.

Huoli thaimaalaisten siirtotyöläisten oikeuksista toi Yimprasertin Suomeen keväällä 2010. Tarkoituksena oli tutkia marjanpoimijoiden työolosuhteita ja marjanpoimintaan liittyvää työperäistä ihmiskauppaa Pohjoismaissa. Matkan piti kestää joitakin kuukausia, mutta kohtalo päätti toisin.

Monarkian epäkohdista pitää uskaltaa puhua

– 25-vuotisen urani aikana olen oppinut erityisesti kaksi asiaa. Kun kerran avaat silmäsi hyväksikäytölle ja sorrolle, et enää koskaan ole sama ihminen, ja pelon kanssa pitää oppia elämään, sanoo Yimprasert, jolla meni pitkään ennen kuin hän oli valmis puhumaan Thaimaan monarkian ongelmista.

Kypsymispiste täyttyi Yimprasertin ollessa Suomessa. Samaan aikaan Thaimaassa alkoivat laajat hallituksen vastaiset mielenosoitukset. Niiden taustalla oli maata pitkään vaivannut kahtiajako: valtaa pitävä rahaeliitti vastaan kansan köyhä enemmistö. Demokratiaa vaativat mielenosoitukset päättyivät lopulta poikkeustilaan ja armeijan väkivaltaiseen väliintuloon, jossa kuoli lähes sata ihmistä ja haavoittui kaksituhatta.

Nimellisesti perustuslaillisena monarkiana tunnettu järjestelmä on osoittautunut Thaimaassa harvinaisen epävakaaksi. Vuodesta 1932 maassa on ollut 28 pääministeriä ja 18 sotilasvallankaappausta. Viimeisin niistä vuonna 2006, jolloin Thaimaan armeija syrjäytti vaaleilla valitun pääministeri **Thaksin Shinawatran.**

– Jo vuonna 2006 sotilasvallankaappauksen jälkeen ymmärsin, ettei monarkian epäkohdista voi vaieta loputtomiin. Ilman demokraattista järjestelmää sitkeinkään kamppailu työläisten järjestäytymisen ja oikeuksien puolesta ei riitä takaamaan kunnollista toimeentuloa kaikille. ▶

Junya Lek Yimprasert toivoo, että länsimaat painostaisivat Thaimaan monarkiaa muuttamaan majesteettirikoslakia.

Kevään 2010 verilöyly oli Yimprasertille viimeinen pisara. Hän laati internetiin vetoomuksen Thaimaan verilöylyn lopettamiseksi. Vetoomus keräsi 8 000 allekirjoitusta kahdessa päivässä, kunnes Thaimaan viranomaiset sulkivat sivuston.

Seuraavaksi Yimprasert kirjoitti rohkean blogitekstin *Why I don't like the king.* Elettiin Thaimaan kuningaskunnan 60-vuotisjuhlavuotta, jonka ilosanoma levisi hallituksen sponsoroimana jokaiseen kaupunkiin, provinssiin ja kylään. Kriittistä ihmisoikeusaktivistia kadut ja tiedotusvälineet täyttävä propaganda ärsytti.

– Tiedämme erittäin hyvin, että Thaimaassa on maailman rikkain kuningas, jonka valtakauden aikana on tapettu yli 10 000 ihmistä. Halusin sanoa, ettei ole rikos olla rakastamatta kuningasta. On ihan normaalia olla pitämättä hänestä.

Blogi keräsi valtavan määrän kommentteja, joiden joukossa tulivat myös ensimmäiset uhkaukset. Ne eivät estäneet Yimprasertia kirjoittamasta lisää. Lopulta sivusto kaadettiin niin monta kertaa, että sille piti löytää uusi verkkopalvelin.

Majesteettirikoslaki sananvapauden tiellä

Yimprasertin mukaan Thaimaassa vallitseva poliittisen sorron ja sananvapauden tila on verrattavissa Pohjois-Koreaan. Suurin este sanavapauden ja demokratian tiellä on kuninkaan ja monarkian kritisoinnin kieltävä majesteettirikoslaki, jonka rikkomisesta voi saada 3–15 vuotta vankeutta. Thaimaassa jo pelkkä keskustelu majesteettirikoslaista on tabu.

Laki on tuttu myös suomalaisista matkaoppaista. Turisteille opetetaan muun muassa, ettei setelin päälle saa astua, ja että kuninkaan kuvat on syytä jättää rauhaan. Thaimaalaisille kyse on paljon isommasta asiasta.

– Monet ulkomaalaiset eivät ymmärrä, kuinka vakavia seurauksia majesteettirikoslain rikkomisella on. Rikkomalla artiklaa laitat itsesi, perheesi ja henkesi vaaraan. Käytännössä thaimaalaisella on ainoastaan kolme vaihtoehtoa: pysyä hiljaa monarkian epäkohdista, joutua linnaan tai lähteä maanpakoon, sanoo Yimprasert, jolle kotimaahan palaaminen ei ole enää turvallista.

Aiemmin majesteettirikoslain nojalla nostettiin syytteitä alle kymmenen vuodessa. Vuodesta 2006 luku on kymmenkertaistunut ja lakia käytetään yhä ahkerammin poliittisen oppositon vaientamiseen. Vuonna 2010 majesteettirikossyytteitä käsiteltiin ennätykselliset 478. Käytännössä lähes kaikki maahan demokratiaa ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta vaatineet oppositiojohtajat sekä kansalaisyhteiskunnan johtohenkilöt on vangittu tai heitä odottaa majesteettirikossyyte.

Syytteen perusteeksi riittää sopimaton tekstiviesti väärälle henkilölle tai se, ettei nouse seisomaan kansallislaulun soidessa elokuvateatterissa. Rikossyytteen voi nostaa kuka tahansa. Yimprasertin kaltaiselle aktivistille se tarkoittaa jatkuvaa pelkoa ja epäluuloa.

Yimprasertin mukaan thaimaalaiset elävätkin maailman pisimmän diktatuurin alaisina.

– Gaddafi oli vallassa neljäkymmentä vuotta, Thaimaan kuningas kuusikymmentä. Siitä voi päätellä sen manipuloinnin ja psykologisen kontrollin asteen, joka hänellä on thaimaalaisista. Sorron seuraukset näkyvät erityisen vahvasti siinä, miten kontrolli on vaikuttanut ihmisten ajattelukykyyn. He ovat menettäneet kykynsä ajatella itse.

Viimeisen kahden vuoden aikana kansalaisaktivismi on jälleen nostanut päätään Thaimaassa. Lähes päivittäin jossain päin maata vaaditaan majesteettirikoslain muuttamista ja sen nojalla vangittujen poliittisten vankien vapauttamista. Vaikka lain ongelmallisuus on yleisesti tiedossa, heinäkuussa 2011 valtaan tullut uusi hallitus ei ole halunnut tarttua asiaan. Osasyynä on kaikkien lakien yläpuolella olevan kuninkaan pelko, toisaalta lain hyödyllisyys poliittisen opposition taltuttamisessa.

Yimprasertin mukaan paine majesteettirikoslain muuttamiseksi ei ole vielä tarpeeksi suuri. Hän uskoo, että kansainvälisen yhteisön ja erityisesti länsimaiden suunnalta tuleva painostus auttaisi vahvistamaan thaimaalaisten omaa ääntä. Kansainvälistä solidaarisuutta odotellessa Yimprasert on käynnistänyt yhteistyössä järjestöjen ja yksityisten kansalaisten kanssa verkkokampanjan majesteettirikoslain lakkauttamiseksi.

Susanna Jussila on ihmisoikeuksien parissa työskentelevä, kansainvälistä politiikkaa opiskellut YTM.

YK:n kestävän kehityksen paneeli palautti mieliin kestävän kehityksen kokonaisulottuvuuden: talouden, sosiaalikysymysten ja ympäristön liiton. Tässä presidentti **Tarja Halonen** luotaa kestävää kehitystä Rio+20-kokouksesta eteenpäin.

Vielä katsaus Rioon: Pari askelta OIKEAAN SUUNTAAN

Kestävän kehityksen aikaansaaminen on sitkasta puuhaa. Kysymys ei ole pelkästään siitä, edetäänkö kyllin nopeasti oikeaan suuntaan, vaan myös sen varomisesta, ettei itse asiassa liuta takaisin vanhaan tekemättömyyteen. Kutakin kokousta ja konferenssia kannattaa arvioida monitahoisesti ja -tasoisesti. Rio + 20-kokouskin oli itse asiassa joukko erilaisia tapaamisia valtioiden virallisten neuvottelujen lisäksi. Siitä syystä en edes pyri kertomaan yhtä ainoaa totuutta, vaan miltä tilaisuus minun näkökulmastani näytti.

Rio + 20-kokouksen valmistelut olivat valtava joukko erilaisia tapaamisia, seminaareja, neuvotteluja sekä YK-perheessä itsessään että ympäröivässä maailmassa, oli sitten kyse kansalaisjärjestöistä, yrityselämästä tai jäsenvaltioista.

YK:n pääsihteeri **Ban Ki-Moon** muovasi Rioa varten oman työrukkasensa, jonka nimeksi tuli YK:n kestävän kehityksen korkean tason paneeli. Olin sen rinnakkaispuheenjohtajana Etelä-Afrikan presidentti **Jacob Zuman** kanssa. Tämän korkean tason paneelin kautta yritän peilata joitain Rioon kohdistuneita odotuksia ja tuloksia.

Korkean tason paneelin hyöty

Oma, ja paneelinkin keskeisin tavoite, oli palauttaa mieliin kestävän kehityksen kokonaisulottuvuus. Taloudellisia resurssejakin tarvitaan. Talouskasvun todettiin olevan tervetullutta – monin paikoin jopa aivan välttämätöntä, mutta sen on oltava sosiaalisesti oikeudenmukaista ja kunnioitettava ympäristövaatimuksia.

Hyötyjen ja kustannusten oikeudenmukainen jako merkitsee valtaosalle maailman väestöstä mahdollisuutta työhön ja siitä saatavaan kohtuulliseen elantoon. Sitä pidetään myös keskeisimpänä keinona päästä eroon äärimmäisestä köyhyydestä. Tämä viesti meni hyvin läpi, samoin BKT:n kapea-alaisuus hyvinvoinnin mittarina. Uskon, että vuoteen 2015 mennessä joko YK:n kehitysohjelma UNDP:n tarjoama malli tai useampikin uusi indeksi virallistetaan.

Ihmisten asettaminen keskiöön tai oikeammin vastuuseen kestävästä kehityksestä, hyväksyttiin Riossa. Ihmisten keskinäinen tasa-arvo ei mielestäni kuitenkaan noussut riittävästi esille. Nuoret, köyhät ja naiset lueteltiin osin raportissamme ryhmiksi, joiden inhimillistä kapasiteettia on aliarvostettu ja myös jätetty hyödyntämättä. Yleensä resurssipolitiikassa tulisi antaa enemmän arvoa inhimilliselle pääomalle (human capital) rahan ja materian sijaan, samoin hyödykkeiden muuttamisessa tavaroista palveluiksi.

Korkea tason paneelin lähes 60 suosituksesta hyvin harva on silti loppupäätöslauselmassa ehdottomasti velvoittavana uudistuksena, mutta niihin suhtaudutaan eri tavoin ilmaistuna usein myönteisesti.

Tästä eteenpäin

Yhtä mieltä kokouksessa oltiin siitä, että vuosituhattavoitteiden täytäntöönpano tarvitsee loppukirin. YK:n yleiskokouksessa New Yorkissa tämä kanta vahvistui edelleen. Pääsihteeri itse toimi voimakkaana aloitteentekijänä ja lobbasi aikataulusta jälkeenjääneiden äitiyshuollon, terveydenhuollon ja koulutuksen puolesta.

Pääsihteeri on jo asettanut uuden työryhmän tekemään käytännön ehdotuksia vuoden 2015 jälkeiselle ajalle. Tämän laajahkon työryhmän vetäjänä on troikka: Englannin pääministeri **Cameron,** Liberian presidentti, Nobelilla palkittu **Ellen Johnson-Sirleaf** ja Indonesian presidentti **Susilo Bambang Yudhoyon.** Lisäksi ryhmässä on parikymmentä jäsentä.

Tässä työryhmästä minua vähän mietityttää se, että kokoonpano etenkin pohjoisesta on kovin konservatiivinen. Tämän lisäksi asetettaneen vielä maaryhmittäin neuvotteluryhmä niin kutsuttujen kestävän kehityksen tavoitteiden aikaansaamiseksi, jotka sitten mahdollisesti muodostavat osan tästä laajemmasta, vuoden 2015 jälkeisestä ohjelmasta.

Jossakin vaiheessa pitää löytää yhdistävät tekijät etelän ja pohjoisen välille. Äärimmäisen köyhyyden poistaminen tai radikaali vähentäminen on varmasti listalla. Henkiinjäämisstrategian keskeisimpiä kysymyksiä ovat rauhan lisäksi puhdas vesi ja riittävä ruoka.

Muina tärkeinä kysymyksinä, joita sekä pohjoinen että etelä todennäköisesti asettavat prioriteettilistalleen, ovat terveydenhuolto ja koulutus. Terveydenhuollon painotukset lienevät jatkossakin äitiysterveyden ja pienimpien lasten terveydenhuollossa. Ensimmäiset kuukaudethan ovat tässä elämässä ne vaarallisimmat.

Koulutuksessa voidaan toivottavasti siirtyä jo toisen asteen koulutukseen ja ammattiopetukseen. Jatkossakin pitää huolehtia siitä, että ”jokainen” merkitsee yhtä lailla tyttöjä ja poikia. ▶

Uusiutuvan energian käytön lisääminen on ydintavoite vihreän kasvun kannalta. Kulutuksen ja tuotannon muuttaminen kestävälle pohjalle nousee vaikeaksi haasteeksi.

Olihan Rio ympäristökokouskin

Rion kokouksen valmisteluissa kannettiin huolta siitä, että se rajoittuisi pelkästään ympäristökysymyksiin. Prosessin edetessä alkoi yksi jos toinenkin huolestua siitä, muistaako kukaan, että kyseessä on myös ympäristökokous.

Kokouksessa mentiin kyllä läpi viimeaikaiset ympäristökokoukset Kööpenhaminasta Durbaniin. Vaadittiin globaalia sitovaa ilmastosopimusta ja vannottiin biodiversiteetin puolesta, mutta jotenkin minusta ympäristökysymykset jäivät yleisemmän kestävän kehityksen varjoon.

Vihreän talouden uskotaan antavan kasvun mahdollisuuden, vaikka yksityiskohdat ovat vielä auki. Se lienee luonnollista, koska kyseessä on prosessi eikä kiinteä maali. Niin kutsuttu sininen talouskin kurkistaa jo – valtameret ja yleensä merentutkimus nousevat seuraavaksi suureksi haasteeksi. Sininen talous on varmasti nouseva iskusana.

Riossa mentiin eteenpäin, mutta kaikkea leimasi ehkä talouskriiseistäkin johtuva korostettu varovaisuus uusien sitoumusten suhteen. Se pitää varmasti sisällään tiettyä poliittista realismia, mutta ympäristön pilaantuminen ei valitettavasti ymmärrä odottaa, että ihmiskunnalla on sopiva taloudellinen tilanne.

Riossa mentiin eteenpäin, mutta kaikkea leimasi ehkä talouskriiseistäkin johtuva korostettu varovaisuus uusien sitoumusten suhteen.

Muutokseen tarvittavat voimat

Olisi tietysti unelmatilanne, että YK:ssa saataisiin aikaan laaja-alaiset ja juridisesti sitovat globaalin kestävän kehityksen sopimukset, joita jäsenvaltiot sitten innolla, jopa keskenään kilpaillen panisivat toimeen. Kun näin ei näytä ihan lähitulevaisuudessa käyvän, pitää miettiä muutosstrategioita.

Jäsenmaat ovat erilaisella juridisella, hallinnollisella, taloudellisella ja poliittisella kehitysasteella. Todennäköisesti voisi olla hyödyllistä vahvistaa alhaalta ylöspäin tulevia vaikutuskeinoja, jolloin ainakin suhteellisen demokraattisissa valtioissa vahvistettaisiin myös poliittisten johtajien edistyksellistä käyttäytymistä.

Niin sanottujen tavallisten ihmisten käytösmuutokset heijastuvat markkinataloudessa vähitellen tuotantoon. Globaalissa maailmassa myös horisontaalinen vaikuttaminen on etenkin sosiaalisen median kautta kasvanut merkittävästi.

Esittämäni toimintamuutos ei ole todellakaan helppo tai nopea, mutta uskon aivan vahvasti, että perinteisen poliittisen toiminnan lisäksi pitää vaikuttaa kulutukseen ja kuluttajiin. Naiset päättävät suurelta osin maailman päivittäiskulutuksesta, mikä lisää heidän painoarvoaan. Kun jatkossa on pakko kiinnittää entistä enemmän huomiota myös väestönkasvuun, mielenkiinto vahvistunee naisia kohtaan entisestään.

Kulutuksen muuttaminen edellyttää tuekseen myös valtioiden toimia. Tarvitsemme tuotestandardeja, tuotantoa koskevia määräyksiä, hinnoittelun ja verotuksen ohjausta niin, että ympäristökustannukset sisältyvät hintoihin, sekä julkisten hankintojen ohjaamista ympäristön kannatta kestäviin hankintoihin. Tuotemerkinnät ja kuluttajavalistus ovat myös tarpeen. Kestävän kehityksen paneelimme teki useita tällaisia suosituksia.

Uudet työryhmät ovat jo aloittaneet toimintansa. Määräajat ovat lyhyet. Vuoden päästä syyskuussa päätetään seuraavista askelista. Toivottavasti Eurooppa haluaa ja pystyy vaikuttamaan jo prosessin kuluessa. EU:n jäseninä meilläkin on siihen tilaisuus. Samoin meillä on yhteyksiä YK-perheen erityisjärjestöihin.

Tiede vaikutti Riossa laajalla rintamalla. Ilmastosuojelu on ollut tässä edelläkävijänä, mutta myös muilla sektoreilla on yhä useammin kysytty ei vain *miksi,* vaan myös *miten.* Tiedemaailman mukaantulo on tervetullutta, ei vain YK:ssa vaan myös Suomessa. Meillä on avoin yhteiskunta ja olemme tottuneet jo IT–aikakautena nopeaan käytännön soveltamiseen. Tästä on hyvä jatkaa.

Suomi kuuluu vain hiukan keskitasoa parempiin vihertyjiin. Useat kestävän kehityksen tavoitteet voidaan toteuttaa maatason ratkaisuin. Verotuksen puolella näin on jo joissakin tapauksissa tehty. Kestävän kehityksen vihreä profiili on Suomelle tavoittelemisen arvoinen asia.

Tarja Halonen

Maapallo-piirros: Marco Davanzo, The Noun Project

ISTOCK / CHRISTOPHE CERISIER

Maa kiinnostaa ulkomaalaisia yrityksiä ja sijoittajia Mosambikissa. Vuosina 2004–2009 yhteensä 2,7 miljoonaa hehtaaria Mosambikin maa-alasta on jaettu sijoittajille.

Anastettu MAA

Ulkomaiset yritykset kahmivat koko ajan lisää maata Mosambikista, jossa maan omavaraistuotto on kansan enemmistön toimeentulon turva. Ympäristöjärjestö Justiça Ambientalin johtaja **Anabela Lemos** ajaa maansa menettäneiden paikallisyhteisöjen oikeuksia: osallisuutta päätöksenteossa ja osaa voitoista.

Mosambikin, kuten monen muunkin eteläisen Afrikan maan väestöstä suurin osa saa elantonsa omavaraisesta maataloudesta. YK:n ruoka- ja maatalousjärjestö FAO:n mukaan 80 prosenttia mosambikilaisista elää maaseudulla, jonne myös köyhyys keskittyy.

Viljelykelpoista maata ja metsää on Mosambikissa runsaasti, kuten myös hyödynnettävissä olevia luonnonvaroja: maaöljyä, kuparia, kivihiiltä ja bauksiittia, jota käytetään alumiinin valmistuksessa. Maa onkin paitsi elinehto mosambikilaisten enemmistölle, myös potentiaalinen taloudellisen hyötymisen mahdollisuus ulkomaisille yrityksille.

Yhä suurempi osa Mosambikin maasta onkin jo monikansallisten yritysten käsissä. Vuosien 2004 ja 2009 välisenä aikana 2,7 miljoonaa hehtaaria Mosambikin maa-alasta on jaettu sijoittajille. Tämän tiedon kertoo Justiça Ambiental -järjestön ja Mosambikin kansallisen maanviljelijöiden liiton (UNAC) tekemä selvitys *Lords of the Land*.

Maan jakamisesta puhutaan sen vuoksi, että Mosambikissa maan omistaa valtio, jolla on valta jakaa maan käyttöoikeuksia, mutta maata ei voi periaatteessa myydä tai ostaa. Periaatteessa siksi, että korruption myötä maalle muodostuu kuitenkin hinta.

– Valtiolla on myös oikeus kaikkiin Mosambikin mineraaleihin. Mutta näemme, kuinka yksityiset yhtiöt hyödyntävät niitä. Hallitus antaa oikeuksia ja saa jotain välistä, toteaa Kehitysyhteistyön palvelukeskuksen järjestämässä keskustelutilaisuudessa puhunut Anabela Lemos suoraan.

Lemos johtaa Justiça Ambientalia, joka pitää ääntä maakaappauksissa jalkoihin jääneiden asukkaiden puolesta.

Maata kärkkyvät plantaasit ja paperiteollisuus

Eniten Mosambikissa investoidaan teollisuuteen ja tämän jälkeen mineraali- ja energiasektorille. Väestön elinmahdollisuuksiin vaikuttavat etenkin metsä- ja maataloussektoriin liittyvät maanvaltaukset Tämä taloussektori on investointilistalla neljänneksi suurin.

– Maata halutaan eniten plantaasien käyttöön. Lisäksi paperiteollisuus on kiinnostunut puun viennistä, kertoo Lemos.

Lisäksi selvitykseen haastatellut asukkaat nostavat esiin kaivostoiminnan ja turismin maa- ▶

kaappauksia tekevinä taloudenaloina.

Maan haltuunotot keskittyvät Mosambikin keski- ja pohjoisosiin, jotka ovat maan eteläosaa köyhempiä. *Lords of the Land* -raportti paljastaa maan pohjoisimmassa ja köyhimmässä provinssissa Niassassa mielenkiintoisen ruotsalais- ja norjalaisrahoitteisen plantaasihankkeen, joka on herättänyt vastustusta paikallisväestössä.

Kyse on puunviljelyyn keskittyvästä hankkeesta nimeltään Malonda Tree Farms, jonka selkeä pääomistaja on norjalainen yhtiö nimeltään Green Resources, ja toisena osapuolena vaikuttaa Malonda-säätiö 20 prosentin osuudellaan. Plantaasin käyttöön on annettu Niassasta, Muemben ja Sangan alueilta 64 000 hehtaaria maata, josta 24 000 hehtaaria on viljelykäytössä ja loput suojelualueena.

Green Resources -yhtiö keskittyy puiden, etenkin eukalyptuksen kasvattamiseen ja sillä on hakkeita myös muissa eteläisen Afrikan maissa. Yhtiötä rahoittaa Nordfund (Norwegian Investment Fund for Developing Countries), jonka tavoitteena on sijoittaa köyhimpiin maihin ja kehittää niissä yritystoimintaa.

Malonda-säätiö on puolestaan Mosambikin valtion ja sen tehtävänä on houkutella yksityisiä sijoittajia investoimaan muun muassa maatalouteen, luontoon ja matkailuun liittyvään kehitykseen. Malonda-säätiötä rahoittaa Ruotsin kehitysyhteistyövirasto SIDA.

Puunviljelysalueiden perustaminen on herättänyt tyytymättömyyttä alueen asukkaissa, jotka sanovat yhtiön eristäneen heidät hyötykäytössä olleelta maalta. Yhtiön mukaan taas vallatut maat ovat olleet yhteisön hylkäämiä.

Plantaasialueella sijaitsevan Cavagon henkikirjoittaja kuvaa *Lords of the Land* -raportissa tilannetta seuraavasti:

”Malonda Tree Farms saapui vuonna 2007 ja otti käyttöönsä maanviljelyalueita, jotka olivat periaatteessa hylättyjä. Mutta sitten yhtiö alkoi vallata viljeltyjä maita niin, että se lopulta ympäröi yhteisöä ja otti haltuunsa kaiken maan. Kun Malonda Tree Farms aloitti, se ei kuullut alueen asukkaita, vaan sopi asioista ainoastaan johtajien ja hallituksen kanssa. Asiaan liittyi paljon hämmennystä,”

Epätietoisuutta oikeuksista

Malonda Tree Farms on hyvä esimerkki, sillä se kuvaa maanvaltausten vaikutusten eri ulottuvuuksia: paikallisyhteisön elinmahdollisuuksien kaventumista ja oikeuksien polkemista, mutta myös kehitysyhteistyöhön ulottuvaa suurempaa kuvaa, jossa rahoittajavaltioiden tuella onkin negatiivisia seurauksia.

Aloitetaan paketin purkaminen paikallisyhteisön näkökulmasta. Lemos toteaa, että Mosambikin lain mukaan maan käyttöoikeuden menetys pitäisi kompensoida asukkaille. Lisäksi asukkailla on lain turvaama oikeus kieltäytyä luovuttamasta heille osoitettuja maita yrityksille.

– Monet eivät kuitenkaan tiedä oikeuksiaan. Ja vaikka he sanoisivat ei, vastapuoli on vahvempi. Paikalliset päälliköt ovat usein mukana kuviossa ja he ovat hallinnon valtuuttamia virkamiehiä, sanoo Lemos.

Yritysten tekemien maanvaltausten tieltä siirtymään joutuneille asukkaille on monissa tapauksissa tarjottu maata kompensaatioksi muualta. Yhteisöjä on myös siirretty asumaan toisille alueille. Ongelmia on kuitenkin syntynyt, kun uudet alueet eivät ole vastanneet alkuperäisiä.

– Esimerkiksi vesilähteistä on kilpailua. On tapauksia, joissa yhtiöt ovat ottaneet haltuunsa lähimmät vesilähteet ja eristäneet asukkaat niiden ulkopuolelle, sanoo Lemos.

> On tapauksia, joissa yhtiöt ovat ottaneet haltuunsa lähimmät vesilähteet ja eristäneet asukkaat niiden ulkopuolelle.

Maata lupauksia vastaan

Usein yhteisöille on annettu lupauksia työstä ja esimerkiksi koulujen tai klinikoiden rakentamisesta alueelle vastineeksi maan luovuttamisesta. Osa lupauksista on täytetty, osaa ei. Paljon on kritisoitu juuri tapaa, jolla asiat on monissa tapauksissa hoidettu: kuulemistilaisuudet eivät ole aitoja, asukkaiden tietämättömyyttä käytetään hyväksi ja lupauksilla heitä ainakin osittain narrataan luopumaan käyttämästään maasta.

– Ihmisten tulisi olla aidosti mukana päättämässä heitä koskevista asioista. Kuulemistilaisuuksien pitäisi olla avoimia ja asukkaiden tulisi olla mukana alusta saakka. Lisäksi heillä pitäisi olla oikeus osaan voitoista, sanoo Lemos.

Mosambikissa on myös käyty keskustelua maan yksityistämisestä. Lemos suhtautuu ajatukseen kaksijakoisesti.

– Yksityisen maanomistusoikeuden myötä ihmiset saisivat ainakin jonkin todisteen siitä, että maa kuuluu heille ja he voisivat myydä sen. Toisaalta yksityistämiseen liittyy ongelmia. Fundamentaalisin ongelma on kuitenkin se, ettei ihmisten oikeuksia panna täytäntöön. Jo nyt heillä olisi oikeus kieltäytyä, mutta tätä oikeutta ei valvota.

Täysin mustavalkoinen tilanne ei kuitenkaan ole, sillä *Lord of the Lands* -raportin mukaan on myös yhteisöjä, joille ei ole koitunut haittaa yritysten toiminnasta. On myös yhteisöjä, jotka kokevat hyötyneensä yritysten tulosta alueelle. Hyötyinä nähdään esimerkiksi työpaikat ja lunastettujen lupausten myötä yhteisöihin nousseet koulut tai klinikat.

Yritysten ja korruptoituneen hallinnon liitto

Mitä taas tulee kehitysyhteistyöhön ja rahoittajavaltioiden toimintaan, Lemos pudistaa hiukan päätään ja toteaa:

– Tilanne on hyvin ongelmallinen rahoittajille, eikä heillä suoraan sanoen ole usein riittävästi syvällistä tietoa maan tilanteesta. Kuka antoi vallan yrityksille? Ehkä pitäisi aloittaa alusta ja kysyä, mitä kehitykseltä oikeastaan halutaan, mikä on tärkeää?

Maanvaltausilmiöstä piirtyy kuva, jossa läntiset yritykset ovat liittoutuneet kehittyvien maiden korruptoituneiden hallitusten kanssa samalla, kun hyvää tarkoittavat rahoittajavaltiot puskevat eteenpäin kehitysagendaa samoissa kabineteissa.

Tässä välissä kehittyvien maiden ei-korruptoituneet virkamiehet ja päättäjät sekä järjestöjen aktivistit yrittävät toimia siinä liikkumavarassa, joka heille on jätetty. Kansalaisyhteiskunnan luominen on Lemosin mukaan Mosambikissa hyvin haasteellista – ja tässä palataan taas korruption ongelmaan.

Sormi osoittaakin vahvimmin rahoittajamaiden suuntaan, että ne tekisivät jotain vaikuttaakseen omiin, globaalisti toimiviin yrityksiinsä, ja kehittyvien maiden hallintoihin, joille ne antavat kehitysapua. Jokainen tietää varmasti sanomattakin, että tilanne on mutkikas ja monisyinen.

Taistoon tilanteen parantamiseksi Lemos on päättänyt lähteä pienin askelin, siitä mikä olisi mahdollista toteuttaa.

– Aluksi yhteisöt tulisi ottaa mukaan päättämään maankäytöstä ja heidän tulisi saada hyödyistä osansa. Lisäksi länsimaisten toimijoiden tulisi todella tuntea yhteisöt, joissa toimitaan. Tämä ei tapahdu kahden viikon kenttämatkan aikana.

– Ainakin ihmisten perusoikeudet ja -tarpeet tulisi turvata. Kenenkään ei pitäisi mennä nälkäisenä nukkumaan tai miettiä, kummalle lapselle annetaan ruokaa, kun tiedetään, että molemmilla ei ole mahdollisuutta selvitä.

Kirsi Koivuporras-Masuka

EUROOPAN epäpoliittinen talous

Euroopan unioni perustui ajatukselle talouden ja politiikan yhdistämisestä rauhan nimissä. Samalla se onnistui kuitenkin erottamaan ne toisistaan. Tutkija **Timo Miettisen** mielestä talouskriisin keskellä pyörivä rauhanprojekti on pakotettu uudistumaan.

Jos antiikin kreikkalainen matkustaisi aikakoneella nykypäivään seuraamaan eurokriisin ympärillä käytävää keskustelua, hän tuskin ymmärtäisi siitä paljoakaan. Kreikan sana *oikonomia,* joka toimii perustana useille indoeurooppalaisten kielten taloutta tarkoittaville sanoille, tarkoitti toki taloutta koskevia lainalaisuuksia.

Sen ensisijaisena sovellusalana oli kuitenkin kaupunkivaltioiden sijaan koti. Talous merkitsi ennen kaikkea sosiaalisen alueella tapahtuvaa toimintaa ja siihen kohdistuvia toimenpiteitä. Siksi esimerkiksi **Aristoteleen** mukaan poliittinen ja taloudellinen hallinta olivat toisilleen vastakkaisia. Talous pitää yllä elämän välttämätöntä kiertokulkua, mutta politiikka pyrkii hyvään elämään.

Modernille ihmiselle talouden ja politiikan yhteenkuuluvuus on puolestaan muuttunut itsestäänselvyydeksi. Markkinoiden toimintaa ohjaavat monenlaiset poliittiset rajoitukset ja säädökset, joiden muodostamisessa ja valvonnassa valtiolla on keskeinen asema. Valtion odotetaan myös tukevan ja tehostavan talouden toimintaa: se investoi, elvyttää, luo markkinoita ja rakentaa kasvun edellytyksiä.

Tuottamalla julkisia hyödykkeitä, kuten koulutusta ja päivähoitoa valtion on myös mahdollista laskea työvoiman hintaa. Esimerkiksi toimihenkilöiden ja keskijohdon ostovoima on pohjoismaissa selkeästi alle Euroopan keskiarvon, mutta toimivat julkiset palvelut kompensoivat menetystä.

Silti valtion suora puuttuminen taloudelliseen toimintaan ja sen hedelmiin on monessa mielessä nuori ilmiö. Klassinen taloustiede korosti valtion roolia ensisijaisesti omaisuuden ja yksilönvapauksien suojelijana. Tilanne muuttui vasta verotusoikeuden kytkeydyttyä demokraattisen edustuksen periaatteeseen – ei verotusta ilman edustusta – joskin suora tuloverotus otettiin käyttöön monissa maissa vasta 1900-luvun alkupuolella.

Tästä syystä nykyihmiselle politiikka onkin erottamattomasti talouspolitiikkaa. Mutta onko kaikki talous poliittista?

Talousyhteistyö valuu myös politiikan alueelle

Talouden ja politiikan suhde on ollut erityisen keskeinen kysymys Euroopan unionin historiassa. Vuonna 1951 perustettu Euroopan hiili- ja teräsyhteisö (EHTY) syntyi ennen kaikkea talousliittona, jonka pyrkimyksenä oli saattaa yhteen Manner-Euroopan moottorien, Saksan ja Ranskan, keskeiset tuotannolliset intressit.

Erityisen tärkeää oli varmistaa sotateollisuudessa käytettävien materiaalien ylikansallinen hallinta, ettei eurooppalainen nationalismi purkautuisi enää materiaalisen sodankäynnin keinoin. Muista Euroopan maista vuonna 1951 mukaan lähtivät Belgia, Hollanti, Italia ja Luxemburg. Poliittisesta yhteisöstä tuli Nobelin arvoinen menestystarina.

Niin sanotulla Pariisin sopimuksella siunauksensa saanut EHTY ei syntynyt kriittisen kansalaiskeskustelun ansiosta. Sen alku oli sekoitus poliittista tahtoa ja aatteellista virkamiestyötä, joita edustivat erityisesti Ranskan silloinen ulkoministeri **Robert Schuman** sekä konjakkibisnekseestä ponnahtanut diplomaatti **Jean Monnet.** Alku oli varovainen ja Pariisin sopimus päätyi painottamaan yhteisön teknistä luonnetta erotuksena poliittisesta unionista.

Vain kuusi vuotta myöhemmin yhteistyö otti merkittävän askeleen eteenpäin, kun sama kuuden maan konsortio sopi yhteisen Euroopan talousyhteisön (ETY) perustamisesta. Rooman sopimuksessa (1957)maat sitoutuivat yhteisen markkina-alueen luomiseen erilaisten vientirajoitteiden, kuten tullien poistamisen myötä.

Samalla jäsenmaat sopivat yhteisen energia- ja maatalouspolitiikan synnystä sekä sitoutumisesta tavaroiden, työvoiman ja pääoman vapaaseen liikkuvuuteen. Argumentti oli jälleen taloudellinen: vasta tukipolitiikan yhtenäistäminen mahdollistaisi suhteellisen edun periaatteen toteutumisen, kunkin maan erikoistumisen sille suotuisaan tuotannonalaan.

Vaikka Euroopan yhteisön alkutaival olikin täynnä kabinetinkatkuisia neuvotteluja, eurooppalainen yhteistyö tuskin olisi ollut mahdollinen ilman kulttuurisen identiteetin antamaa tukea. Toki jo Schuman ja Monnet tunsivat kuuluvansa osaksi Eurooppaa, mutta vasta 1970-luvulta lähtien ajatus eurooppalaisesta identiteetistä on muodostunut toden teolla osaksi poliittisia julkilausumia.

Motiivit olivat jälleen kerran taloudelliset: 1970-luvun öljykriisi ja maailmantalouden tasapainoa säädelleen Bretton Woods -järjestelmän murentuminen pakottivat yhdeksän valtion liitoksi kasvaneen EY:n löytämään oman oikeutusperustansa Yhdysvaltojen intresseistä riippumatta. ▶

Pelkkä kuuluminen länteen ei enää riittänyt. Kuten vuonna 1973 Euroopan komission presidentiksi valittu **François-Xavier Ortoli** totesi pian virkaanastumisensa jälkeen, Euroopan oli jälleen löydettävä yhtenäisyytensä omasta historiastaan, arvoistaan sekä taloudellisen kehityksen tasosta.

Puhe identiteetistä ei ollut kuitenkaan niin vankalla pohjalla, että se olisi pystynyt perustelemaan poliittisen unionin syntymisen. Syntyi eurooppalainen dilemma: yhtäältä syvenevä taloudellinen yhteistyö vaati yhteistyön syventämistä myös muilla politiikan aloilla, toisaalta poliittisen unionin oli näytettävä ennen kaikkea tekniseltä järjestelyltä.

Alettiin puhua valumisteoriasta (spill-over), jonka mukaan taloudellinen integraatio pakottaa luomaan yhteisiä rakenteita myös muilla politiikan aloilla. Esimerkiksi rekkojen rajatarkistusten nopeuttamiseksi luotu Schengen-sopimus syntyi vuonna 1985 muutaman keskieurooppalaisen valtion yhteistyönä, mutta se otettiin osaksi EU-lakia Amsterdamin sopimuksessa vuonna 1999.

”Kauppasiteet pakottavat yhteisiin sääntöihin”

Edesmenneen brittitutkija **Alan Milwardin** sanoin eurooppalaisessa projektissa oli kenties sittenkin kyse kansallisvaltioiden pelastamisesta. Juuri kansallisvaltiot selvisivät voittajina vuosisadan suurista ideologisista kamppailuista – fasismin, kommunismin ja rajojen hävittämiseen tähdänneen pasifismin taistelusta.

Mutta samalla kansallisvaltioista tuli suurin este eurooppalaisen poliittisen yhteisön rakentamiselle, sillä Saksa ja Ranska jakoivat poliittista suvereniteettiaan ainoastaan sen verran, mikä oli tarpeen yhteisen talousunionin luomiseksi.

Tosiasiassa talouden ja politiikan tiivis suhde oli ollut osa eurooppalaisia rauhanprojekteja jo 1700-luvulta lähtien. Sekä **Jean-Jacques Rousseau** että **Immanuel Kant** korostivat poliittisissa kirjoituksissaan eurooppalaisten valtioiden syvää keskinäisriippuvuutta, jonka sivuuttamisesta sotien runtelemat valtiot maksoivat kovaa hintaa.

Rousseaun mukaan eurooppalaisessa kriisissä olikin kyse kulttuurin itsensä tragediasta: niin kauan kun hallitsijoiden valta nojaa kansan yleistahdon sijaan valtion väkivaltakoneiston muskeleille, jää eurooppalainen rauha ainoastaan etäiseksi haaveeksi. Rousseau vastusti samoin perustein eurooppalaista liittovaltiota, sillä se olisi ainoastaan toistanut yksittäisten valtioiden tasolla tapahtuvan vallansiirron kansalta poliittiselle suvereenille.

Kantin perustelut eurooppalaiselle valtioliitolle olivat samansuuntaiset. Kenties Rousseautakin enemmän Kant korosti filosofien roolia ikuisen rauhan kätilöinä, joiden tarkoituksena oli osoittaa historian viimekätinen oikeudenmukaisuus. Sodistaan huolimatta Eurooppa oli kehittymässä sivistyneemmäksi ja rauhanomaisemmaksi maanosaksi.

Tässä kehityksessä Kant korosti ennen kaikkea kauppasiteiden merkitystä eurooppalaisen rauhanprojektin kannalta. Taloudellinen yhteistyö pakotti valtiot luomaan yhteisiä sääntöjä ja normeja, jotka muodostivat positiivisen lain muodossa pysyvän ja instituutioihin kiinnittyvän perustan eurooppalaiselle rauhalle.

Epäpoliittisen politiikan aikakausi

Jokainen eurokriisiä seurannut on voinut todeta Kantin argumentin vähintäänkin hataraksi. Se eurooppalaisen yhteistyön muoto, joka euroalueelle oli muodostunut sen kymmenvuotisen historian aikana, näytti varsinkin alkuvaiheessa terävöittävän kansallisia identiteettejä.

Eurooppalaiset päälehdet täyttyivät kuvauksista, joissa kreikkalaisia syytettiin laiskuudesta, saksalaisia ahneudesta. Berlusconi heijasti italialaista maan tapaa, korruptiota ja hyvä veli -verkostoja. Irlantilaiset olivat guinnesspäissään jättäneet pankkien valvonnan retuperälle.

Itse asiassa kriisin tunnusmerkit olivat nähtävissä jo 1990-luvun alussa. 1970-luvun lopulta käytössä ollut Euroopan valuuttakurssimekanismi (ERM) oli sitonut kansalliset vaihtokurssit yhteen sallien ainoastaan 2,25 prosentin poikkeamisen yleisestä vaihtokurssista.

Iso-Britannia liittyi osaksi järjestelmää 1990, mutta joutui eroamaan jo kaksi vuotta myöhemmin ”mustana keskiviikkona” punnan jouduttua valuuttakeinottelijoiden kuten **George Sorosin** uhriksi. Inflaation ja kasvavan valtionvelan kanssa kamppailevalle Italialle marginaali oli määritetty suuremmaksi, mutta sekin joutui eroamaan mekanismista Britannian vanavedessä.

Portugali, Espanja ja Irlanti joutuivat devalvoimaan valuuttansa. Ranskan jouduttua vaikeuksiin 1993 marginaali nostettiin 15 prosenttiin, mikä käytännössä teki mekanismista hyödyttömän.

Valuuttakriisin opetukset lakaistiin kuitenkin maton alle. Valtioita koskeva keinottelu ei tietenkään päättynyt yhteisvaluutan myötä, vaan löysi uuden markkinapaikan valtionlainoista ja näiden ympärille pystytetyistä monimutkaisista johdannaisista.

> Taloudellinen yhteistyö on edelleen hyvä rauhan tae. Se tarvitsee kuitenkin tuekseen poliittista yhteistyötä.

1990-luvun alun valuuttakriisi jätti kuitenkin perinnöksi merkittävän ajatuksen, jonka mukaan raha ei viime kädessä ole poliittinen asia. Raha on väline, jota markkinat hyödyntävät erilaisissa transaktioissa, ja jonka vakaus on toimivan talouden elinehto. Jos hinnat heilahtelevat valuutan arvonmuutosten myötä, talouden verenkierto on vaarassa pysähtyä.

Tässä suhteessa Maastrichtin sopimus (1992) merkitsikin uuden aikakauden alkua. Vaikka eurooppalainen projekti oli alusta alkaen ollut pienen sisäpiirin käsissä, merkitsi uuden talous- ja rahaliiton (EMU) syntyminen merkittävää poliittista siirtymää Euroopan unionin pohjapiirroksissa.

Siinä missä EY:n toimintalogiikka nojasi lähinnä markkinoiden ja näitä tukevien poliittisten instituutioiden väliselle vuorovaikutukselle, merkitsi Maastrichtin sopimus sellaisten taloudellisten toimijoiden tai instituutioiden syntyä, jotka eivät varsinaisesti kuulu kumpaankaan lohkoon.

Maastrichtin sopimuksen ajatus taloudesta ei toisin sanoen enää ollut yksinomaan kauppaa tai pelkkää talouspolitiikkaa. Se oli myös virkamiesten ja asiantuntijoiden erikoisalaa. Vallankäyttöä, jonka seuraukset paljastuivat toden teolla vasta kriisin puhjettua.

Euroopan keskuspankki oli ensimmäinen osoitus uuden epäpoliittisen politiikan aikakaudesta. Sen pohjapiirrosta alettiin hahmotella jo ennen Berliinin muurin murtumista vuonna 1988, kun silloinen komission puheenjohtaja **Jacques Delors** käynnisti suunnitelmat uuden talous- ja rahaliiton (EMU) pystyttämisestä.

Saksan markka oli noussut Euroopan rahajärjestelmän kulmakiveksi kahden edellisen vuosikymmenen aikana, ja erityisesti **Francois Mitterandin** johtama Ranska toivoi yhteisen talousliiton levittävän vakautta myös Reinin länsipuolelle

Vahvaan valuuttaan tottuneet saksalaiset taas olivat vähemmän innokkaita. Eurooppa-aatetta puolustanut liittokansleri **Helmut Kohl** ajatteli kuitenkin pystyvänsä yhdistämään kansallisen edun syvenevään integraatioon. Ehdoksi asetettiin, että uusi Euroopan keskuspankki mallinnettaisiin Saksan Bundesbankin mukaisesti: sen tuli olla sitoutunut inflaation torjumiseen ja hintavakauden säilyttämiseen. Ennen kaikkea keskuspankin tuli olla poliittisesti riippumaton.

Eurokriisin valossa kyse oli ratkaisevasta päätöksestä. Talous- ja rahaliitto olisi voitu rakentaa myös esimerkiksi italialaisen **Altiero Spinellin** ajaman vahvan poliittisen unionin rinnalle. Euroalue olisi voinut sopia vaihtotaseiden ylijäämien kierrättämisestä, verotuksen yhtenäistämisestä, yhteisestä sosiaalipolitiikasta. Sen sijaan Maastrichtin sopimuksessa päädyttiin tasauspolitiikan sijaan rajoittamaan kansallisten budjettien alijäämiä (max. 3 %) sekä valtionvelan määrää (60% BKT:sta).

Syntyi ajatus sisäisestä devalvaatiosta: mikäli valtiot ajautuvat vaikeuksiin Maastrichtin kriteerien täyttämisessä, ne pystyvät vastaamaan kilpailuun alentamalla palkkoja ja leikkaamalla julkista sektoria. Mutta siinä missä perinteinen valuuttadevalvaatio oli oiva keino vientiteollisuuden vauhdittamiseksi, sisäinen devalvaatio näytti pikemminkin syövän kasvun edellytyksiä.

Silti vielä kriisin keskellä elokuussa 2010 Euroopan keskuspankin pitkäaikainen pääjohtaja **Jean-Claude Trichet** puolusti keskuspankin ”epäpoliittista politiikkaa”. Toinen nimi tälle ilmiölle on demokratiavaje, johon esimerkiksi **Sauli Niinistö** viittasi elokuun alussa.

Kyse ei ole siitä, etteikö EKP:lla olisi hyviä perusteita omille toimenpiteilleen. **Mario Draghin** syyskuinen ilmoitus valtionlainojen osto-ohjelmasta ilman rajoituksia oli merkittävä askel kriisin ratkaisemiseksi. Ongelmalliseksi päätöksen teki keskuspankin muuttunut asema velkojana: onko keskuspankki enää riippumaton toimija, jos sen riskit ongelmamaiden valtionlainoissa ovat merkittävät? Entä miten markkinakuri toteutuu tilanteessa, jossa EKP:n oletetaan pelastavan aina ongelmamaat – ja ennen kaikkea näihin sijoittaneet pankit?

Asiaa voi katsoa sijoittajan näkökulmasta: tilanteessa, jossa tietyn maan valtiolainojen korot ovat kymmenen prosentin luokkaa, tieto EKP:n rajattomasta osto-ohjelmasta merkitsee käytännössä lainatakausta.

Hajoaminen tai syvenevä yhteistyö

Euroopan unioni on joutunut käännekohtaan juuri siinä mielessä, ettei alkuperäinen diagnoosi ongelmamaiden holtittomasta taloudenpidosta tai paisuneesta julkisesta velasta riitä enää selittämään taudin todellista luonnetta.

Velkakestävyys vaivaa erityisesti eteläisen Euroopan maita, mutta unionin rakenteellisena ongelmana ovat myös vaihtotaseiden kasvava epätasapaino ja erot investointimahdollisuuksissa. Keskuspankin laskelmien mukaan esimerkiksi erot saksalaisten ja espanjalaisten pk-yritysten lainakorkojen välillä ovat nousseet lähemmäs kahta prosenttia. Kilpailukyvyn kannalta ero on tähtitieteellinen.

Siksi euroalueen todellinen kriisi onkin ratkaisu hajoamisen ja syvenevän poliittisen integraation välillä. Jos Euroopan unioni päättää valita jälkimmäisen tien, on sen luotava uudenlaisia poliittisia mekanismeja talouden vakauttamiseksi, verotuksen yhtenäistämiseksi ja vaihtotaseiden ylijäämien kierrättämiseksi.

Taloudellinen yhteistyö on edelleen hyvä rauhan tae. Se tarvitsee kuitenkin tuekseen poliittista yhteistyötä. YD

Timo Miettinen on filosofian tutkija Helsingin yliopiston Eurooppa-tutkimuksen verkostossa.

Vasemmisto **BUDJETTIKURIN** pauloissa

Vasemmisto on globaalin finanssikriisin myötä lähtenyt vaatimaan eettistä markkinataloutta ja kritisoimaan ahneutta. Tutkija **Lauri Holappa** huomauttaa kuitenkin, ettei moraalisen puheen tuoma linjamuutos näy käytännön talouspolitiikassa.

1990-luvulla Euroopassa useat sosiaalidemokraattiset puolueet omaksuivat kolmanneksi tieksi kutsutun ideologisen suuntauksen. Kolmannen tien tarkoituksena oli tehdä keskustavasemmistosta voima, jota myös liberaalit keskiluokkaiset ihmiset voisivat äänestää.

Ideologiassa pyrittiin uudistamaan ennen kaikkea vasemmiston talouspoliittista ajattelua. Makrotalouspolitiikan keskeisiksi tavoitteiksi asetettiin julkisen velkaantumisen pitäminen kurissa sekä hintavakauden ylläpito.

Kokonaiskysynnällä ei kolmannen tien talouspolitiikassa juuri nähty merkitystä, vaan talouskasvu ja työttömyys olivat seurausta ainoastaan työvoiman tarjontaan liittyvistä tekijöistä: liian jäykistä työmarkkinarakenteista, liian epäkannustavasta verotuksesta tai passivoivasta sosiaaliturvasta.

Oikeistolaisesta ajattelusta kolmannen tien katsottiin kuitenkin eroavan siinä, että sen mukaan kapitalismiin liittyvät myös ”markkinaepäonnistumiset”. Markkinaepäonnistumisten vuoksi osa palvelutuotannosta oli jatkossakin syytä pitää julkisen sektorin käsissä.

Kolmas tie oli yhtäältä vastaus valtavirtaisen keynesiläisyyden kriisiin, joka oli saanut alkunsa 1970-luvun stagflaatioperiodista, jossa yhdistyivät lama, korkea inflaatio ja työttömyys. Toisaalta myös finanssimarkkinoiden laajentuminen ja globalisaatio pakottivat vasemmiston pohtimaan talouspolitiikkansa prioriteetteja uudelleen.

Kolmannen tien ajattelu vaikutti selvästi myös suomalaiseen vasemmistoon. Suorimmin sen vaikutus oli nähtävissä **Paavo Lipposen** ajan SDP:ssä. Julkisen velkaantumisen vähentäminen otettiin talouspolitiikan prioriteetiksi, inflaatioaste pyrittiin vakauttamaan liittymällä Euroopan talous- ja rahaliittoon ja veropolitiikalla pyrittiin lisäämään työvoiman tarjontaa sekä vastaamaan globalisaation tuomaan verokilpailuun.

Vasemmiston talousajattelu alkoi kuitenkin muuttua nopeasti vuonna 2007 syttyneen globaalin finanssikriisin jälkeen. Suomalainenkin vasemmisto omaksui asialistalleen seuraavia vaatimuksia: veroparatiisit oli saatava kuriin, sekä rahoitusmarkkinavero että pankkivero oli otettava käyttöön ja rahoituslaitosten johdon palkitsemiskäytäntöjä oli uudistettava.

Ylipäätään vasemmistolainen retoriikka ärhäköityi selvästi. Alettiin jälleen puhua avoimesti kapitalistisesta ahneudesta ja vaadittiin paluuta eettisempään markkinatalouteen.

Vasemmiston talouspoliittisen linjan muuttumisella oli vaikutuksia myös kotimaiseen keskusteluun ja päivänpolitiikkaan.

Molemmat vasemmistopuolueet nostivat tuloerojen kaventamisen talouspolitiikkansa prioriteetiksi ennen vuoden 2011 eduskuntavaaleja. Paljolti tämän seurauksena perusturvaan saatiinkin viime vaalien jälkeen pieni korotus ja pääomatuloveroa korotettiin hiukan.

Talouspolitiikan linja hukassa

Pintapuolisesti näyttää siltä, että vasemmiston talouspoliittisessa ajattelussa on tapahtunut selkeä muutos 1990-luvun ja 2000-luvun alun linjaan verrattuna. Onkin selvää, että vasemmistossa on nyt enemmän halua politisoida taloutta kuin vuosikausiin. Kaikesta huolimatta muutokset vasemmiston talouspolitiikan päälinjauksissa näyttävät jääneen vähäisiksi.

Erityisen hämmästyttävää on se, että Suomi on hyväksymässä radikaalisti kotimaista talouspoliittista liikkumavaraa kaventavan eurooppalaisen talouskurisopimuksen. Sopimuksessa vuotuinen budjettialijäämä rajoitetaan enimmillään 0,5 prosenttiin bruttokansantuotteesta.

Sopimuksen merkitystä on vähätelty sillä, että Suomi pyrkii keskipitkällä aikavälillä vuotuisiin 0,5 prosentin budjettiylijäämiin. Näin ollen sopimus ei muuttaisi Suomen osalta mitään.

Tosiasiassa sopimus kuitenkin muuttaisi huomattavasti Suomen talouspoliittista toimintaympäristöä.

Suomen omia ylijäämätavoitteita on mahdollista muuttaa milloin tahansa, mutta kansainvälisistä sopimuksista irtisanoutuminen ei ole yhtä helppoa. On myös epäselvää, milloin 0,5 prosen-

Ajatukset budjettitasapainon keskeisyydestä ja kokonaiskysynnän merkityksettömyydestä tulevat suoraan ortodoksisesta talousteoriasta.

tin budjettialijäämä tulkittaisiin rakenteelliseksi ja milloin suhdannetilanteeseen liittyväksi.

Näin ollen on huomattava riski, että uusi talouskurisopimus sitoisi myös tulevien hallitusten käsiä, vaikka niillä olisikin halua muuttaa talouspolitiikan peruslinjaa. Se saattaisi estää myös mielekkään elvytyspolitiikan ja voisi pahimmassa tapauksessa johtaa taantuman pitkittyessä työttömyysturvan leikkauksiin.

Hallitus ajaa ylipäätään tiukkaa budjettikuria niin kotimaisessa talouspolitiikassaan kuin talousulkopolitiikassaankin. Kotimaisessa talouspolitiikassa Suomi on vetäytynyt elvytyksestä, vaikka talouskasvun hidastuminen ja työttömyyden lisääntyminen näyttävät väistämättömiltä. Budjetti pyritään saattamaan tasapainoon asteittaisella tulo- ja menosopeutuksella eli veronkorotuksilla ja menoleikkauksilla.

Vasemmistolta tuntuukin puuttuvan johdonmukainen talouspoliittinen linja. Vasemmistopuolueet voivat samanaikaisesti vaatia kiivaasti rahoitusmarkkinaveron ottamista käyttöön, mutta ajaa kuitenkin tiukkaa budjettikuria sekä Suomessa että muualla Euroopassa.

Halutessaan etenkin valtiovarainministeripuolue SDP pystyisi muuttamaan myös Suomen makrotalouspolitiikan peruslinjaa. Tähän ei kuitenkaan katsota olevan tarvetta, sillä vaikka SDP nyt haluaakin tehdä markkinataloudesta aiempaa ”eettisempää”, haluaa se samalla olla edelleen myös vastuullinen valtionhoitajapuolue. Vastuulliseksi talouspolitiikaksi taas määritellään ennen kaikkea julkisen velkaantumisen välttäminen.

Vasemmiston tulisi politisoida taloustiede

Vasemmisto on viime vuosina yrittänyt muuttaa suhdettaan talouspolitiikkaan. Se ei ole kuitenkaan onnistunut tässä, koska se on pyrkinyt muutokseen vain tuomalla entistä moraalisempia äänenpainoja talouspoliittiseen keskusteluun.

Ajatukset budjettitasapainon keskeisyydestä ja kokonaiskysynnän merkityksettömyydestä tulevat suoraan ortodoksisesta talousteoriasta. Ortodoksisessa teoriassa ajatellaan, että tasapainoisen budjetin tavoittelu ei uhkaa kasvua ja työllisyyttä pitkällä aikavälillä, koska lopulta ainoastaan työvoiman tarjonta ja tuottavuus vaikuttavat reaalitalouden kehitykseen.

Kokonaiskysynnällä ei uusklassisessa teoriassa ole merkitystä niin sanottujen tasapainomekanismien vuoksi. Tunnetuimmat tasapainomekanismit ovat korkomekanismi ja varallisuusvaikutus.

Korkomekanismin mukaan yksityisen sektorin vähentynyt kulutus- ja investointihalukkuus täyttää pankkien holvit asiakkaiden talletuksilla, minkä seurauksena lainakorot kääntyvät laskuun ja investoinnit lisääntyvät. Varallisuusvaikutus taas viittaa ajatukseen, jonka mukaan deflaatio alentaa kysyntää vain hetkellisesti, koska rahan reaaliarvo kasvaa hintojen kääntyessä laskuun.

Esimerkiksi jälkikeynesiläisen taloustieteen näkökulmasta nämä väittämät tuntuvat kuitenkin tolkuttomilta. Koska nykyisen rahajärjestelmän oloissa vähimmäisvarantovaatimukset eivät enää rajoita pankkien luotonantoa, voivat pankit myöntää lainoja kotitalouksille ja yrityksille lähes rajattomasti.

Pankkien asettamat lainakorot määräytyvätkin lähinnä keskuspankin päättämän ohjauskoron perusteella, joten mitään korkomekanismia ei ole olemassakaan. Varallisuusvaikutus taas ei voi toteutua, koska kotitalouksien ja yritysten velkojen nimellisarvo ei alene, vaikka hintataso laskisikin.

Näin ollen esimerkiksi jälkikeynesiläisestä näkökulmasta ajateltuna ei ole olemassa mekanismeja, jotka palauttaisivat talouden takaisin tasapainoon. Niinpä todella vastuullista talouspolitiikkaa olisikin huolehtia riittävästä kokonaiskysynnästä. Jos talous saataisiin kysynnänsäätelyllä palautettua täystyöllisyysuralle, myös valtion verokertymä kasvaisi ja budjetti palaisi lähelle tasapainoa.

Vasemmiston olisi viimein pystyttävä politisoimaan myös itse taloustiede. Jos vasemmistolla ei ole käsitystä siitä, mikä talousteoreettinen suuntaus kuvaa parhaiten kapitalistisen talouden tosiasiallisia mekanismeja ja vastaa parhaiten vasemmiston omia ideologisia päämääriä, se jää väistämättä kulloinkin hegemonisessa asemassa olevan talousteorian vangiksi. Pelkästään moraalisella paatoksella vasemmisto ei onnistu saamaan aikaiseksi haluamaansa yhteiskunnallista muutosta. YD

Lauri Holappa toimii tutkijana Helsingin yliopistossa.

Walden-lammen rannan Thoreaun patsas muistuttaa ajattelijasta, joka on vaikuttanut muun muassa Amerikan kansallispuistojen perustamiseen.

TIMO VIRTALA

THOREAUN haaste

Millaisen henkisen ja fyysisen perinnön meidän aikamme jättää tuleville sukupolville? Tätä pohtii **Timo Virtala** heittäessään ilmaan Thoreaun haasteen yksilön vastuusta toimia moraalisesti oikein ja havaitsemiaan vääryyksiä vastaan.

Yhdysvaltain Massachusettsin osavaltiossa, parikymmentä kilometriä Bostonin kaupungista pohjoiseen sijaitsevan Walden-lammen rannalla lapset polskivat lämpimässä rantavedessä, laiskat loikoilevat rannalla ja kuntoilijat uhmaavat järveä ympäröivän luontopolun lenkkeilykieltoa.

Järven kiertävä polku on aidattu tiukasti kummaltakin puolelta, niin etteivät retkeilijät erehdy häiritsemään luonnonpuiston rauhaa. Kierroksen loppupäässä yksinäinen turisti on pysähtynyt lukemaan jykevin kivipaasin ja rautaketjuin eristettyä muistolaattaa. Laatassa lukee, että kyseisellä paikalla sijaitsi aikoinaan kirjailija ja yhteiskuntakriitikko **Henry David Thoreaun** mökki, jossa hän eli vaatimatonta ja omavaraista elämää vuosina 1845–1847.

Verlyn Klinkenborg huomauttaa Thoreaun *Walden – elämää metsässä* -teoksen esipuheessa, että muuttamalla asumattomalle seudulle ja rakentamalla itse asumuksensa Thoreau toisti erästä amerikkalaisen mielikuvituksen perustarinaa: siirtymistä eurooppalaisesta mukavasta elämästä villiin luontoon, oman pellon raivaamista, oman asumuksen rakentamista ja omavaraista elämää.

Henry David Thoreau uskoi ihmisen hyvyyteen, suurten instituutioiden korruptoivuuteen, vaati orjuuden lakkauttamista ja julisti vegetarismin erinomaisuutta.

Kansalaistottelemattomuus

Vuosikymmenten aikana Thoreaun kirjoitukset ovat saaneet laajan lukijakunnan ja niillä on ollut vaikutusta amerikkalaisten, eli maailman ensimmäisten kansallispuistojen perustamiseen, brittiläisen työväenliikkeen syntyyn, Intian itsenäistymiseen, Amerikan 50- ja 60-lukujen ihmisoikeustaisteluihin, hippiliikkeeseen, ympäristöliikkeen syntyyn ja epäilemättä nyt viime vuosina myös downshiftaamiseen.

Thoreau on kuuluisa paitsi Walden-kirjastaan, myös esseestään *Kansalaistottelemattomuudesta*, jossa hän ensimmäisenä otti käyttöön käsitteen kansalaistottelemattomuus. Tämä essee teki lähtemättömän, mahdollisesti jopa ratkaisevan vaikutuksen niin **Leo Tolstoihin, Mahatma Gandhiin** kuin **Martin Luther Kingiinkin.**

Esseessään Thoreau korostaa, että ihminen on ensisijaisesti teoistaan vastuussa oleva moraalinen toimija, ja vasta toissijaisesti lakeja totteleva kansalainen. Lakeja ja säädöksiä tulee kyllä noudattaa, mutta mikäli lait ja asetukset ovat ristiriidassa yksilön moraalikäsityksen kanssa, yksilöllä on oikeus – tai oikeastaan jopa velvollisuus – olla tottelematta niitä.

Meille on selvää, että kansallissosialistisen Saksan ja Kambodzhan punakhmerien hallintojen luomat lait olivat epäinhimillisiä ja moraalittomia, eikä niiden noudattamatta jättämisessä ollut mitään pahaa. Mutta mihin vetää raja näiden ja niin sanotusti hyvien hallintojen välillä? Minkä valtion lakeja meillä on aina velvollisuus noudattaa ja minkälaisissa tilanteissa meillä on oikeus ja velvollisuus olla noudattamatta lakeja?

Thoreaun ratkaisu on, että yksilön ei pidä pitää minkään valtion lakeja suvereeneina, vaan yksilöllä on aina ja kaikissa olosuhteissa velvollisuus kuunnella omantuntonsa ääntä ja ottaa vastuu tekemisistään. Thoreau eli aikana, jolloin orjuus oli yhä laillista ja Yhdysvallat kävi hyökkäyssotaa Meksikoa vastaan. Hän kieltäytyi maksamasta veroa näin moraalittomasti toimivalle valtiolleen ja joutui tästä syystä vankilaan.

Legendan mukaan Thoreaun filosofiystävä **Edison** oli kulkenut vankilan ohi ja kysynyt: ”Herra Thoreau! Miksi te olette vankilassa?” Tähän Thoreau oli vastannut: ”Kysymys kuuluu, herra Edison, miksi te ette ole vankilassa? Miten ihmeessä joku suostuu maksamaan veroja valtiolle, joka osallistuu näin moraalittomaan toimintaan?”

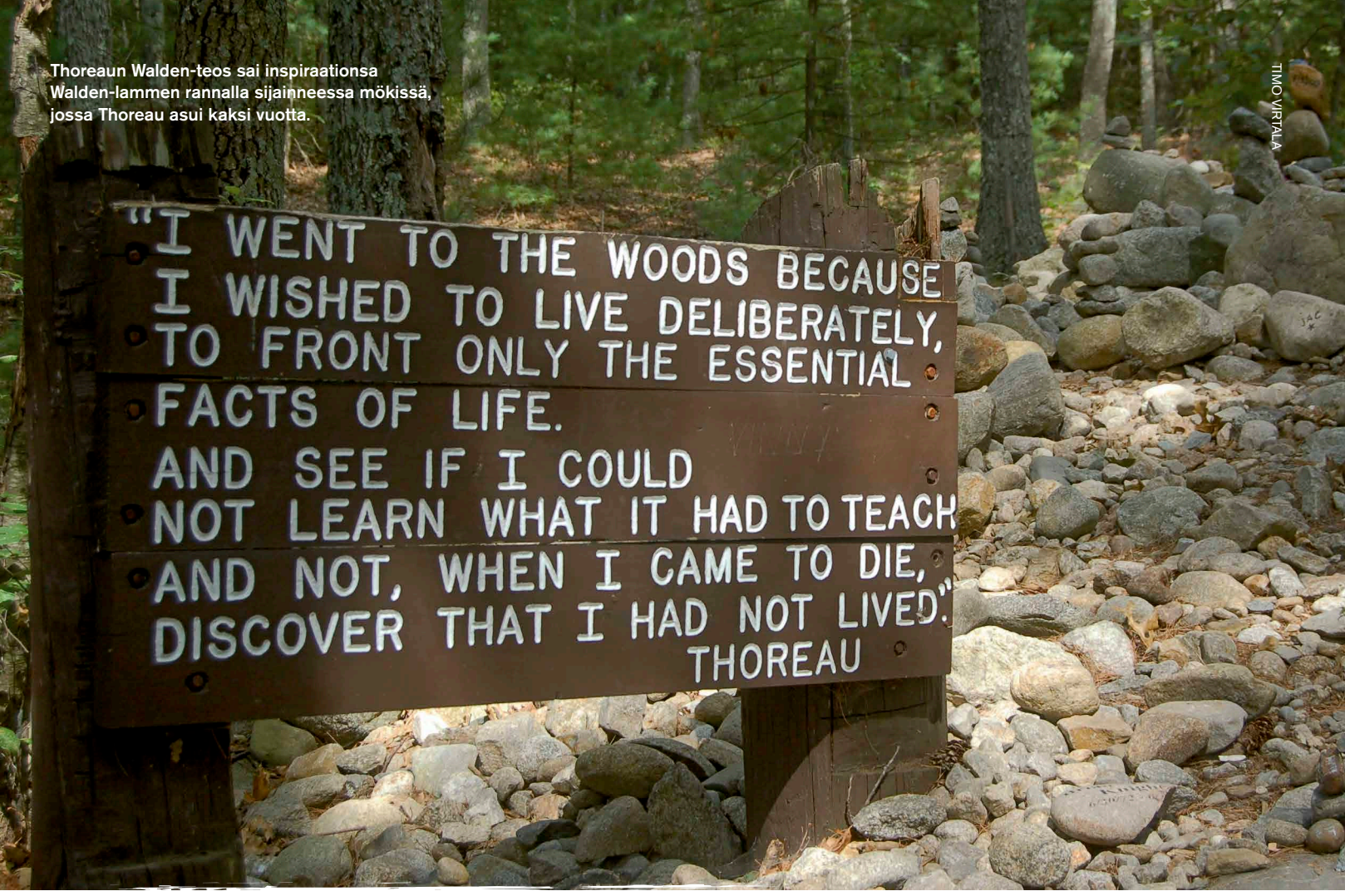

Thoreaun Walden-teos sai inspiraationsa Walden-lammen rannalla sijainneessa mökissä, jossa Thoreau asui kaksi vuotta.

TIMO VIRTALA

Kyseenalaistaminen johtaa muutokseen

Meidän on helppo olla Thoreaun kanssa samaa mieltä: orjateollisuus, eli ihmisten ryöstäminen, myyminen ja hyväksikäyttö, kuten myös hyökkäyssodat, ovat moraalisesti väärin. Mutta Thoreaun suuruus olikin siinä, että hän näki tämän jo 160 vuotta sitten, silloin kun häntä ympäröivä yhteiskunta ei tätä vielä nähnyt, tai ei ainakaan uskonut, että asialle voitaisiin tehdä jotain.

Meidän nykyajan ihmisten ei tule ainoastaan julistaa Thoreau oikeamieliseksi, aikaansa edellä olevaksi ajattelijaksi, vaan ottaa hänen kirjoituksensa haasteena. Meidän on syytä katsoa ympärillemme ja miettiä, voisiko meidän yhteiskunnassamme olla jotain laillisia ja yleisesti hyväksyttyjä asioita, jotka ovat kuitenkin moraalisesti vääriä? Mitä meistä ja toiminnastamme tullaan ajattelemaan 160 vuoden kuluttua?

Tämä haaste on tärkeä kahdellakin tapaa. Ensinnäkin siksi, että nykyisten tapojen, tottumusten ja rakenteiden kyseenalaistaminen ja uusien, entistä parempien luominen on ratkaisevan tärkeää kehittäessämme yhteiskuntiamme parempaan suuntaan.

Juuri näin tekivät nykyisin sankareiksi nostamamme, omana aikanaan konservatiivien keskuudessa kovaa kritiikkiä osakseen saaneet uudistajat: suurten uskontojen perustajat, valistusajan filosofit, ammattiyhdistysliikkeen perustajat, suomalaisuusaatteen sankarit ja demokratian ja ihmisoikeuksien esitaistelijat eri aikakausina ja eri puolilla maailmaa.

Itsekäs nykymaailma

Toisekseen Thoreaun haaste on tärkeä siksi, ettemme saa ikinä unohtaa ja olla ottamatta opiksemme siitä tosiasiasta, että maailmanhistorian julmimmat raakuudet Britannian, Ranskan ja Belgian siirtomaissa, natsi-Saksassa, Neuvostoliitossa ja Kiinassa tehtiin kyseisten valtion lakeja noudattaen.

Luennoidessani Lapinjärven koulutuskeskuksessa olen esittänyt Thoreaun haasteen siviilipalvelusmiehille. Epäilemättä olosuhteista johtuen yksi ensimmäisistä vastauksista liittyy lähes poikkeuksetta yleiseen asevelvollisuuteen.

Yleinen asevelvollisuus on kieltämättä epäoikeudenmukainen vääryys erästä vähemmistöä, eli Suomen mantereella asuvia Jehovan todistajat -nimisen uskonnollisen yhdyskunnan ulkopuolella olevia miehiä kohtaan. Tästä huolimatta en kuitenkaan usko, että 160 vuoden kuluttua meitä, kolmannen vuosituhannen alun pohjoismaalaisia nuoria miehiä, tultaisiin millään muotoa pitämään nykyjärjestelmän uhreina. Päinvastoin.

Mikäli tulevina vuosikymmeninä, niin kuin toivoa saattaa, onnistumme kehittämään maailmaa nykyistä parempaan ja eettisempään suuntaan, voisin kuvitella että meidän aikaamme muisteltaessa kauhistellaan ennen kaikkea köyhien ja rikkaiden maiden välistä elintasokuilua, luonnon monimuotoisuuden tuhoamista, asevarusteluun tuhlattuja resursseja, ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi tehtyjä liian pieniä toimenpiteitä, kansainvälisen yhteisön tehottomuutta aseellisten konfliktien ennaltaehkäisyssä, matkustelu- ja asumisoikeuksien rajoituksia kansallisvaltiojärjestelmään vedoten sekä tehoeläintuotantoamme, tai kuka tietää, ehkäpä ylipäätään lihansyöntiämme.

Voi myös olla, että tulevaisuudessa kauhistellaan yleisellä tasolla sitä, että me, monellakin mittarilla mitattuna maailmanhistorian etuoikeutetuimmassa asemassa olevat, keskityimme aivan liian suuressa määrin vaatimaan itsellemme lisää oikeuksia, sen sijaan että olisimme paremmin huolehtineet velvollisuuksistamme kanssa-ihmisiämme ja koko luontoamme kohtaan. YDIN

Timo Virtala on Loviisan rauhanfoorumin pääsihteeri

Yhdysvalloissa uskonto on selittänyt erityisyyden oppia ja ollut näkyvästi esillä **Kennedyn** ja **Nixonin** vaalikamppailusta lähtien. Puhuttaessa maailman moninapaistumisesta on paikallaan kysyä, miten uskonto istuu osaksi tulevaisuuden Yhdysvaltoja ja uuden maailmanjärjestyksen rakentumista?

GOD BLESS AMERICA

– Obaman toinen kausi

Yhdysvaltojen perustuslaki suojelee kaikkien uskontojen vapautta. Samalla se erottaa tiukasti valtion uskonnosta. Silti presidentit kautta aikojen ovat lopettaneet puheensa God Bless America -toivotuksiin. Miksi näin?

Amerikkalainen uskontotutkija **Benjamin Zeller** arvioi, että Yhdysvalloissa uskonto on erittäin voimakas symboli, mutta myös retorinen väline. Uskonto määrittää yksilöllistä ja sosiaalista identiteettiä. Koska uskonto on niin voimakas kulttuurinen ja sosiaalinen voima, poliitikot eivät jätä sitä käyttämättä myöskään tulevaisuudessa, Zeller ennustaa.

Uskonnoilla on myös pitkä muisti. On kirja- ja rituaalimuistia, suuria kertomuksia, mutta myös omia kulttuurisia muunnelmia. Kaikissa uskonnoissa on tyypillistä jakaa ihmiset meihin ja heihin, hyvään ja pahaan.

Niin myös poliittisessa retoriikassa, jolloin uskonnosta ammennetaan yhteyttä omaan kulttuuriseen taustaan ja tunnemuistiin. Uskonnolla poistetaan epävarmuutta ja turvattomuuden tunnetta. Zeller ilmaisee asian niin, että jatkossakin politiikalla on tarve kertoa, ettei ihmisillä ole mitään pelättävää.

Ulkopoliittisen instituutin tutkija ja Yhdysvaltojen politiikan tuntija **Charly Salonius-Pasternak** kiteyttää uskonnon ja amerikkalaisen politiikan yhteyttä erityisyyden, Jumalan valitun kansan ja vapauden käsitteiden kautta.

Hänen mukaansa Yhdysvaltojen politiikassa, myös ulkopolitiikassa, on uskonnollisten ihanteiden innoittamia teemoja niin moraalikäsitteissä kuin symboliikassakin, joskin useimmiten päätöksiä tehdään reaalipolitiikan hengessä. Salonius-Pasternak arvelee myös, että niin Yhdysvaltojen kuin Euroopankin on vaikeata toimia, ellei uskontojen merkitystä, ja niiden vaikutusta yhteisöjen synnyssä ja muutoksissa, tunneta.

Amerikkalainen erityisyys

Erityisyyden opilla on historialliset juurensa. Uuden mantereen uljaana kansakuntana Yhdysvalloista tuli erityinen tasa-arvo- ja yksilönvapausihanteidensa, mutta myös markkinoiden säätelemättömyytensä vuoksi, mitä **Alexis de Tocqueville** jo 1800-luvulla suitsutti.

Myös 1920-luvun amerikkalaisille kommunisteille erityisyys oli mahdollisuus vapautua luokkayhteiskunnan lakien ikeestä teollistumisen, luonnonvarojen rikkauden ja sosiaalisen nousun myötä. Erityisyydelle on kuitenkin viimeisten vuosikymmenten kuluessa tullut enemmän konservatiivinen ja kansakunnan ylemmyyttä korostava sisältö.

Konservatiivinen erityisyys selittyy kristillisyydellä. Kun ensimmäiset uskonsa vuoksi Euroopassa vainotut astuivat uuden Englannin kamaralle, kyse oli Jumalan uudesta Israelista. Teologisen selityksen ja poliittisesti vanhoillisten arvojen yhdistäminen on myös tuottanut viime vuosikymmeninä keskustelun oikeasta kristillisyydestä ja oikeasta amerikkalaisuudesta. Tätä kuvaa hyvin vuoden 2012 presidentin vaalikamppailun republikaanien kongressiedustaja **Mike Coffmanin** NBC:lle antama lausunto:

”En usko, että presidentti **(Barack Obama)** jakaa käsitykseni amerikkalaisesta erityisyydestä. Hänen politiikkansa heijastaa ajattelutapaa, jossa Amerikka on kansakunta kansakuntien joukossa… Minä uskon, että Amerikka on ainutlaatuinen ja perustuu sellaisille ydinperiaatteille, jotka tekevät sen ylivertaiseksi suhteessa muihin kansakuntiin.” YD

Arja Alho

ISTOCK / FRANCKREPORTER

Barack Obaman uskonnosta tuli poliittinen kysymys: Obamaa on muun muassa väitetty kaappimuslimiksi. Obaman toisen hallintokauden aikana Yhdysvaltojen suunta kääntyy kuitenkin tutkijoiden ennusteiden mukaan kohti yhteistyötä ja lievempää erityisyyden korostamista.

Uskonto ja presidentinvaalit 2012

YDIN: Sanoit esityksessäsi, että presidentinvaaleissa vuonna 1960 uskonnosta tuli merkittävä tekijä, kun **John F. Kennedy** katolisena ja **Richard Nixon** protestanttina kilvoittelivat tehtävästä.

ZELLER: Oli siihen asti tavallaan kirjoittamaton laki, että vain protestantti voi tulla valituksi. Tämän Kennedy mursi. Kummassakin leirissä käytettiin uskontoa hyväksi vastustajan demonisoinnissa, omien äänestäjien aktivoimisessa, mutta myös uskonnon antamia sisältöjä siitä, mitä pidetään toivottavana tai paheksuttavana hyödynnettiin. Tämä kampanjointi loi perustaa sille, millaisena uskonnon asema näyttäytyy tämän päivän presidentinvaaleissa.

YDIN: Presidentti **George W. Bushin** terrorisminvastaisessa sodassa käyttämät uskonnolliset kielen sävyt olivat tietysti selvät. **Barack Obaman** ja **Mitt Romneyn** välisessä kampanjoinnissa Obamaa syytettiin kaappimuslimiksi ja ei-amerikkalaiseksi.

ZELLER: Barack Obama kuului monirotuiseen Trinity-kirkkoon, jonka pastori **Jeremiah Wright** edustaa vapautuksen teologiaa, rotujen ja yhteiskuntaluokkien samanarvoisuutta ja oikeudenmukaista kohtelua korostavaa oppia.

Wright on arvostellut voimakkaasti saarnoissaan Yhdysvaltojen mustiin ja alkuperäiskansoihin kohdistuvaa politiikkaa, sekä harjoitettua ulkopolitiikkaa. Konservatiivit pitävät tästä syystä Wrightia antiamerikkalaisena, juutalaisvastaisena ja valkoiseen rotuun vihamielisesti suhtautuvana sekä väittivät, että Obama on samanlainen. Nämä syytökset johtivat vuoden 2008 kampanjoinnissa siihen, että Obama otti etäisyyttä omaan seurakuntaansa.

Obamaa on syytetty myös siitä, ettei hän ole oikea kristitty sen ohella, että hänen on todella epäilty olevan kaappimuslimi. Syynä on, että Obama on syntynyt Yhdysvaltojen ulkopuolella ja hänen isällään oli islamilainen identiteetti. Kantrimuusikko **Hank Williams** meni niin pitkälle, että syytti Obamaa muslimiksi, joka vihaa maanviljelyä, cowboy-kulttuuria ja kalastusta!

YDIN: Ja tämä menee läpi samaan aikaan, kun republikaanien ehdokas on mormoni!

ZELLER: Mitt Romneyn uskontokunnasta ei tullut mikään kysymys menneissä vaaleissa. Se selittyy uskonnon, kansallistunteen ja yhteiskuntapolitiikan sekoittumisella Yhdysvalloissa. **Franklin Graham,** saarnaaja **Bill Grahamin** poika, puki tämän sanoiksi vastatessaan kysymykseen: Voiko ▶

ULKOPOLIITTINEN INSTITUUTTI

Charly Salonius-Pasternak

ARJA ALHO

Benjamin Zeller

> On tullut tavaksi toistaa, ettemme tarvitse fiksuja ihmisiä, sillä keskivertoihmiset tietävät parhaiten, mikä on meille tai maallemme hyväksi. Ja tämä on uskonnosta tulevaa!

kristitty äänestää Romneya? Hänen mukaansa voi, koska Romney jakaa kristilliset arvot: vastustaa aborttia, homojen oikeuksia ja tukee sionismia. Tämä siitäkin huolimatta, että monet kristityt eivät pidä mormonismia kristillisenä uskona.

Alustavien arvioiden mukaan Romney pesi Obaman valkoisten ja Obama voitti Romneyn mustien protestanttien parissa. Katolisten joukossa Obama ja Romney jakoivat äänisaaliin niin, että Obama keräsi kolme neljäsosaa latinokatolisten äänistä. Juutalaisten parissa Obama – kuten demokraatit yleensä – nauttivat suosiota: seitsemän kymmenestä juutalaisesta äänestää demokraatteja.

Myöhemmin saamme tarkempaa tutkimustietoa, mutta jo nyt voi sanoa, että uskonnollinen jako politiikassa on selvä. Obamalla oli laajapohjaisempi kannatus, kun taas Romney vetosi valkoisiin protestantteihin ja vanhoillisiin katolilaisiin.

SALONIUS-PASTERNAK: **Jimmy Carteria** muuten pidettiin laajasti "Born Again" -presidenttinä, mutta **Ronald Reagan** varsinaisesti toi uskonnollisia elementtejä ulkopolitiikkaan. Tämä näkyi vuoden 1984 Mexico Cityn julistuksessa (Global Gag Rule), jossa päätettiin, ettei liittovaltion rahoitusta voinut saada mikään sellainen taho, joka hyväksyi abortin perhesuunnittelussa.

Myös Reaganin puhe *Pahuuden valtakunnasta* on esimerkki tästä. Puheessa hän viittasi jumalattomiin kommunisteihin silloisessa Neuvostoliitossa. Presidentti **Clintonkaan** ei ollut vastahakoinen uskonnollisen kielenkäytön suhteen, mutta kylmän sodan päättymisen vuoksi sille ei ollut samanlaista tilausta. Mutta presidentti George W. Bushin vastauksessa 9/11 -tapahtumiin tuli kyllä selväksi, että uskonto ja politiikka tulevat sekoittumaan tulevina vuosikymmeninä.

Maailmanjärjestyksen muutokset

YDIN: Kun maailma moninapaistuu ainakin talouden suhteen, muuttuuko amerikkalainen retoriikka Jumalan valitusta kansasta, ja jos muuttuu mihin suuntaan?

SALONIUS-PASTERNAK: Mahdollinen siirtymä, joka minun mielestäni nähtäisiin, on hegemonia-ajatuksessa *primus inter pares – ensimmäinen vertaistensa joukosta.* Yhdysvalloissa nähtäisiin kyllä, että maailmassa on muitakin suurvaltoja ja tärkeitä toimijoita, kuten esimerkiksi EU. Silti Yhdysvallat on samanarvoisten joukossa hiukan samanarvoisempi kuin muut. Tällaisen siirtymän voisin kuvitella näkeväni.

Obaman puheissa on ollut – riippuen tosin vähän puhumispaikasta – sellaista ajatusta, että Yhdysvaltojen pitää olla mukana, että se on välttämätön kansakunta, mutta sen ei aina tarvitse eikä edes pidä johtaa. Muutos näkyy tässä: meidän ei aina tarvitse olla esimerkki

YDIN: Pidät tätä merkittävänä muutoksena?

SALONIUS-PASTERNAK: Meille tämä voi näyttäytyä minimalistisena. Mutta se on merkittävä muutos

YDIN: Obama sanoi kuitenkin kiitospuheessaan valintansa selvittyä, että "Parhaat aikamme ovat vasta edessäpäin." Oliko tämä enemmän sisäpoliittista hengennostatusta?

SALONIUS-PASTERNAK: Sitäkin, mutta kyllä se ennen muuta kuvastaa amerikkalaisten vahvaa suuntautuneisuutta tulevaisuuteen. Me valittelemme usein, etteivät amerikkalaiset muista riittävän hyvin historiaansa. Suomessa puolestaan muistetaan liiankin hyvin, saati sitten Lähi-idässä. Kun kaikki muistetaan, ei jää tilaa tulevaisuuteen katsomiselle.

YDIN: Kansakunta pystyy tulevaisuudenuskolla ratkomaan ongelmansa?

SALONIUS-PASTERNAK: Yhdysvallat ei ole historiansa aikana kohdannut ongelmaa, jota se ei olisi pystynyt ratkaisemaan. Tämä esimerkiksi selittää heidän ympäristöpolitiikkaansa, jota meidän voi olla vaikea ymmärtää. Uusi teknologia ratkaisee vanhat ongelmat. He luottavat teknologian kykyyn ratkaista ongelmia ja ajattelevat, että teknologiassa me olemme hyviä.

ZELLER: Asiat kulkevat aalloissa. Kun Japani oli nousussa, Yhdysvalloissa pelättiin, että japanilaiset ostavat Yhdysvallat, että nousu tuhoaa Yhdysvallat. Kummatkin kehittyivät ja hyötyivät kauppakumppaneina. Sama koskee nyt Kiinaa.

Epä-älyllinen retoriikka

YDIN: Miten uskonto näkyy ulko- ja turvallisuuspolitiikan isoissa asioissa?

ZELLER: Jotenkin koen, että äänestäjiä yritetään houkutella olemalla kovin kansanomaisia. Käytetään murrekieltä ja erityisesti etelän ilmaisuja. Minusta se kuulostaa hullulta niin Romneyn kuin Obamankin suussa.

Mutta tällä on yhteyttä eräänlaiseen epäintellektuaaliseen trendiin. On tullut tavaksi toistaa, ettemme tarvitse fiksuja ihmisiä, sillä keskivertoihmiset tietävät parhaiten, mikä on meille tai maallemme hyväksi. Ja tämä on uskonnosta tulevaa!

Presbyteerinen perinne lähtee siitä, että kuka tahansa meistä voi lukea ja ymmärtää Raamattua emmekä tarvitse pappeja sitä selittämään. Yhteiskunnassa muutoin kyllä lähdetään siitä, ettei kuka tahansa voi tehdä sappileikkausta, vaan siihen tarvitaan osaava kirurgi. Samoin ihmiset haluavat, että talouseksperttihoitaa raha-asioita mieluummin, kuin kuka tahansa kadulta valittu.

Mutta politiikassa tämä niin kutsuttu maalaisjärkinen realismi on vahvaa. Jokainen meistä voi mennä Washingtoniin. Tästä on oikein elokuvakin *Mr. Smith Goes to Washington* (1939). Retoriikassa tähän törmää usein. Tiedemiehet puhuvat ilmastomuutoksesta, mutta "me tiedämme paremmin." Kummatkin puolueet käyttävät tätä.

SALONIUS-PASTERNAK: Luulen, että joukkoja olisi lähetetty Afganistaniin, vaikka presidenttinä olisi ollut **Al Gore** Bushin sijaan. Mutta Irakin sodan suhteen olisi varmaankin ollut toisin.

Amerikkalainen journalisti **John Judis** osoittaa vakuuttavasti miten millenialistit vaikuttivat presidentti Bushin päätökseen Irakin sodasta. Millenialismi liittyy tuhatvuotisuuteen ja lopulliseen taisteluun Saatanaa vastaan. Kyse oli hyvän ja pahan välisestä taistelusta samoin kuin taivaan ja helvetin kamppailusta. YDIN

Arja Alho

Kalevi Sorsa säätiön tutkimus- ja politiikkapäivillä keskusteltiin teemasta Uskonto, yhteiskunta ja politiikka 13.11.2011.

Rita Dahl

KOLUMNI

Rita Dahl on kirjailija, tutkiva toimittaja, VTM, FM. Dahl tekee parhaillaan globalisaation haasteet Suomelle -aiheista tietokirjaa.

Kansallinen HÄTÄTILA

[MERKITTÄVÄN kansallisen hätätilan tai onnettomuuden jälkeen alkaa kuulustelu-vaihe, jossa käydään tapahtumasta riippuen läpi kaikki ”asianosaiset” virkamiehistä poliitikkoihin. Kaikki antavat kilvan lausuntojaan mahdollisimman monissa eri medioissa ikään kuin olisi kyse jonkinlaisesta julkisuuskampanjasta, vaikka ei kuitenkaan olekaan.

Tapahtuma on nimittäin liian selkäpiitä karmiva, jotta kukaan haluaisi joutua sanomaan siitä – ja erityisesti sen mahdollisista seurauksista – yhtään mitään. Kuka haluaisi miettiä, mitkä ”mahdolliset terveyshaitat” katastrofista seuraa? Tšernobyl jäi mieliin muodottomina, mutatoituneina jälkeläisinä. Vain herra tietää, mitä tästä oikein seuraa, ehkä ei herrakaan.

Mutta mennään eteenpäin näytelmässä, tragedian muuttamisessa komediaksi. Onnettomuuden ollessa yhä päällä alkaa vastuilla pompottelu ja syyllisten etsintä. Yleensä syyllisiä löydetään aina tavallaan, mutta ei sitten kuitenkaan.

Aina löytyy joku hyvä selitys, jonka varjolla syyllisestä tulee syytön. Virkavapaa, rahan, resurssien ja ajan puute, tutkintapyyntö, melkein kaikki kelpaa – koska kaikki selityksethän menevät lopulta läpi. Joku ei edes anna selitystä, vaan hänelle annetaan suoraan mahdollisuus siirtyä toisiin hommiin.

> ”Maan tavan” mukainen asioiden hoito päättyy ennustamattomaan loppuun, jossa voittajia ei ole monia. Yhtiö. ”

Kuuluu järjestöjen protesteja, mutta ne tulevat odotetusti viherpiipertäjien ja poliittisen opposition suunnalta eli ei ole syytä huolestua.

[ONNETTOMUUS pahenee. Kukaan ei silti tiedä tarkkaan, kuka oikein voisi pysäyttää sen. Aavistuksia kyllä on, mutta ei tarkkoja huomioita. Säteilyturvakeskuskaan ei tiedä oikein tarkkaan, kuinka monikymmen- tai satakertaisia uraanimääriä ympäristöön on joutunut. Joka tapauksessa ne ”eivät muodosta uhkaa ihmiselle”. Pääjohtaja sentään kiistää tämän tiedon. Joku tutkijoista vakuuttelee, että kalojakin voi huoletta syödä. Kaikki eivät ole yhtä rohkeita.

Toisella viikolla, kun onnettomuus on jo alkanut ja loppunut, alkanut uudestaan (erkkikään ei pysy kärryillä uutisvirrassa), vihdoin loppunut kokonaan, on koottujen selitysten ja moralisointien aika. Selityksiä antavat professorit, pääjohtajat ja jäävit konsultit. Puhetta piisaa ja paljon, sanomista ei lopultakaan paljon.

Lopulta kaikki on ohi kuin pieru Saharassa, eikä ketään saatu lopulta kiinni mistään. Yhtiö jatkaa toimintaansa, koska muutakaan vaihtoehtoa ei ole, muodonmuutoksista kärsivät hauet jäävät paikallisväestön kalastettaviksi.

Talvivaaran ensimmäisessä uraanikokeessa selviää, mitä tapahtuu uraanille, joka pääsee yhteyteen metsien ja järvien, eläinten ja lopulta ihmisen kanssa. ”Maan tavan” mukainen asioiden hoito päättyy ennustamattomaan loppuun, jossa voittajia ei ole monia. Yhtiö. YDIN

ELÄMÄ POLIISIVALTIOSSA

verottaa venäläisten voimia

Lännenvastaisella retoriikalla on Venäjällä sijansa. **Vladimir Putin** on pelannut hyvin NL-nostalgialla. Pussy Riotia voi pitää keskiaikaisena noitavainona. Putin pelkää jäävänsä **Gorbatshoviksi.** Hän nimesi NL:n hajoamisen geopoliittiseksi katastrofiksi. Siksi hän pitää itseään ainoa mahdollisena johtajana.

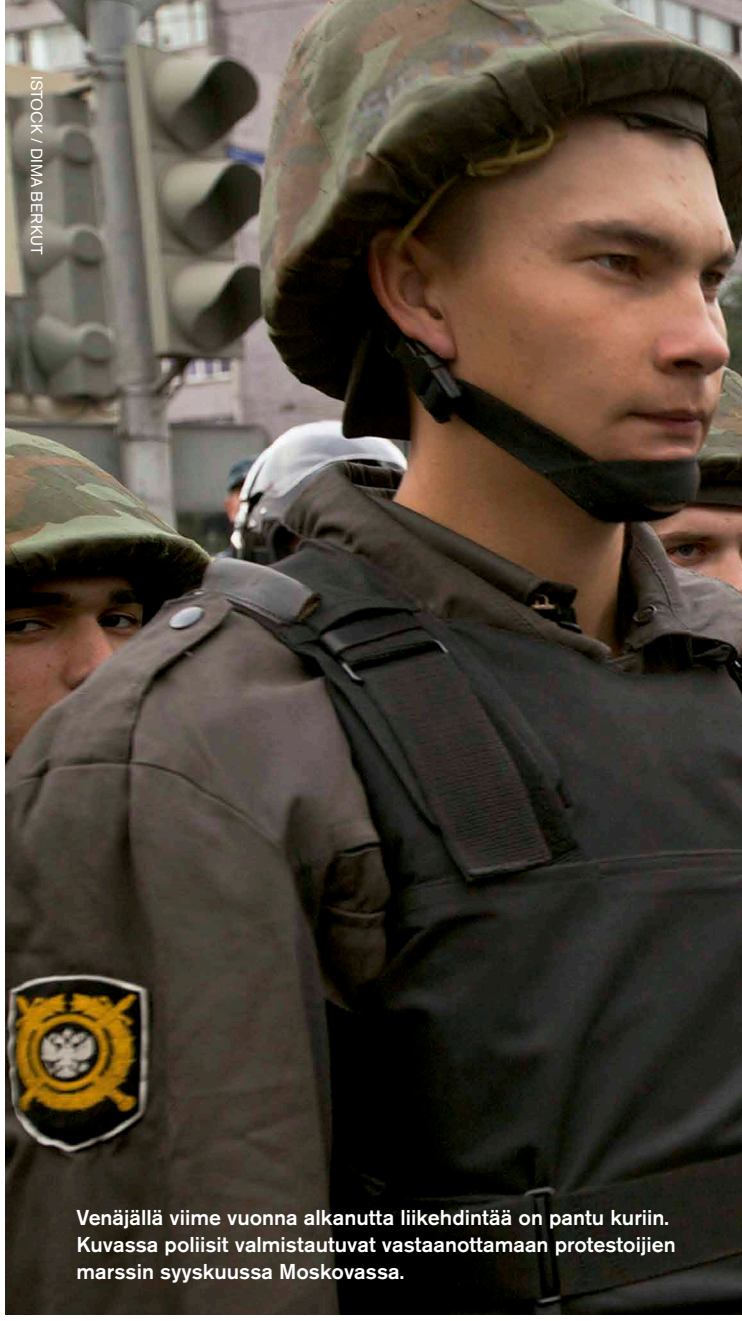

ISTOCK / DIMA BERKUT

Venäjällä viime vuonna alkanutta liikehdintää on pantu kuriin. Kuvassa poliisit valmistautuvat vastaanottamaan protestoijien marssin syyskuussa Moskovassa.

Pietarilaistalon kellarissa Egida-järjestön puhelin soi. Soittaja saa neuvoja, miten menetellä, kun työnantaja on huomannut raskauden ja aikoo irtisanoa. Soittajaa opastetaan varmasti ja määrätietoisesti. Sosiaaliturvan heikentyminen ja kiivas markkinaliberalismi jättävät Venäjällä työntekijät yksin. Riippumattomat ammattiyhdistykset paikkaavat aukkoa, joka syntyi 20 vuotta sitten.

Riippumattomia ammattiyhdistyksiä Venäjällä ovat tukeneet vuosien ajan monet kansainväliset järjestöt ja ay-liikkeet. Mutta kuinka kauan toiminta on mahdollista? Kunnollista sosiaalitointa ei maassa kattavasti ole. Ilman työlleen omistautuneita ihmisiä tilanne olisi mahdoton. Mikään ei ole ilmaista. Avun tarjoamiseen on saatu varoja ulkomailta. Marraskuun alussa rahahanoja ulkomailta aletaan sulkea. Uuden lain ja sen tulkinnan mukaan kaikki ulkomaalaisten kanssa tekemisissä olevat ovat mahdollisia pettureita.

Vallanpitäjät haluavat poliisivaltion

Viime vuonna alkanutta liikehdintää on pantu kuriin ja Venäjällä on käynnissä jonkinlainen imperiumin vastaisku. Tämän vuoden kiinnostavin asia ovat olleet punkryhmä Pussy Riotin oikeudenkäynnit ja kahden jäsenen tuomitseminen työleirille. Varsinkin Yhdysvalloissa, mutta myös muualla lännessä performanssiryhmä oli se raikas tuulahdus, joka saa Venäjän johdon näyttämään naurettavalta.

Kokonaan toinen asia on se, että vaikka ryhmän esiintyminen oikeudessa ei uponnut kansaan, taideprojekti kuuluu samaan kansalaisyhteiskunnan takaiskujen sarjaan, kuin viime vuoden joulukuun duumanvaalit ja maaliskuun presidentinvaalit, jotka eivät sujuneet Vladimir Putinin ja hänen Yhtenäinen Venäjä -puolueensa kannalta odotetusti. Opposition kannatus kasvoi ja vaalivilppeihin pettyneet kansalaiset lähtivät kaduille. Parhaimmillaan mielenosoituksiin Moskovassa osallistui yli satatuhatta ihmistä.

Edellisten 12 vuoden aikana Putin on mitätöinyt maan parlamentin, vaalit ja parlamentarismin oraat. Maassa kehitetty suvereeni demokratia on luotu sellaiseksi, että ehdokkaat esittelevät itseään ja kilpailevat maan johdon eivätkä kansan suosiosta. Kulisseissa päätetään kenelle jaetaan ja kuinka paljon.

Venäjän painostuksessa myöhästyttiin

Venäjän johto on nähnyt paljon vaivaa, järjestänyt provokaatioita ja vastamielenosoituksia pelätessään tyytymättömien ihmisten mielenosoituksia, joiden hajottaminen vaatii sisäministeriön erikoisjoukkoja kerta toisensa jälkeen.

Venäjällä tapahtuu jossain määrin samaa kuin 25 vuotta sitten. Todistin tuolloin tapahtumia nuorena toimittajana ja tunnen tietysti jon-

> Venäjän johto ajaa ponnekkaasti lakeja, joilla osa kansasta leimataan kylmän sodan aikaisin termein ulkomaalaisiksi agenteiksi.

kinlaista myötäelämistä tapahtumiin tänään, kun muistan, kuinka perestroikasta leivottiin muutosvoimaa. Tuolloin uskoa taloudelliseen uudistumiseen vahvistettiin kaivamalla esiin iskusanoja venäläisistä klassikoista.

Nyt painotetaan järjestystä ja taloudellista menestystä. Muutosta vaativien tavoitteet tukahdutetaan kovin ottein, mutta monen ihmisen kiinnostus politiikkaan on herätetty. Kaikki eivät elä enää mielikuvituksettomassa Venäjän johdon luomassa kuplassa.

Putinin kolmas kausi on alkanut kiristyksellä, jossa moni kokee jääneensä panttivangiksi. Venäjän johto ajaa ponnekkaasti lakeja, joilla osa kansasta leimataan kylmän sodan aikaisin termein ulkomaalaisiksi agenteiksi. Lain arvostelijat muistuttavat, että agenttilaki runnottiin läpi ilman, että lain käytännön toteutuksesta on käsitystä: Kuka kokoaa tiedot? Missä tietoa säilytetään ja millaisia mahdollisia sanktioita on odotettavissa?

Marraskuun alusta laki on lainvoimainen, mutta sitä voidaan käytännössä alkaa toteuttaa yhtä hyvin kolmen vuoden kuin kuukauden kuluttua. Tarkoitus voi olla vain lisätä painetta.

Vaihtoehdot puuttuvat

Vielä **Dmitri Medvedevin** ollessa presidentti uudistuksia toivottiin. Nyt tandem-malli on kuopattu. Medvedevin kannatusta ei edes mitata. Hänestä ei keskustella. Pääministeri odottaa erottamistaan ja presidentin arvovalta suosittuna johtajana laskee mielipidetiedustelujen mukaan jyrkästi.

Presidentinvaalien aikaan Putinia kannatti 55 prosenttia haastatelluista. Syyskuuhun mennessä kannatus oli pudonnut 42 prosenttiin eli vuoden 2003 lukuihin, jolloin Putinin kannatus oli alimmillaan. Tutkijat ovat päätelleet, että suosion kaventuminen etenee niin, että ensi vuonna luvuilla mitataan jo epäluottamusta presidenttiin. Vaihtoehtona on nyt vain kurin kiristäminen ja luotto siihen, että oppositio ei ole valmis eikä kykene ottamaan valtaa käsiinsä

Venäläiset äänestivät netissä lokakuussa itselleen kansalaisjärjestöjen yhteistyöelimen, 45-paikkaisen niin kutsutun koordinaationeuvoston. Politologi **Dmitri Oreshkin** sanoo, että ehdottoman enemmistön (noin 30 edustajaa) saivat eurooppalaisittain orientoituneet demokraatit. Tämä selviää katsomalla ensimmäisinä listalla olevien nimet: he ovat tuttuja mielenosoituksista ja yhteiskunnallisesta keskustelusta, jota käydään internetissä.

Ongelmat ovat Venäjän arkipäivää

Venäjän kehitys huolestuttaa ihan syystä. Keskustelua käydään kiivaasti, ja sitä voi seurata jokainen venäjää taitava. Siinä suhteessa naapurimaamme tapahtumien jäljittäminen on entistä helpompaa, vaikka suomalainen media on vähentänyt läsnäoloaan Venäjällä. ▶

Ajatushautomot tekevät tärkeää työtään välittämättä siitä, että Venäjän johto kuristaa otettaan kansalaisyhteiskunnan oraista. Indem-tutkimuslaitoksen johtaja, entinen **Boris Jeltsinin** neuvonantaja **Georgi Satarov** kirjoitti Facebook-päivitykseensä lähes uskomattoman näkemyksen politiikan teon mahdottomuudesta ja turvallisuusorganisaatioiden kyvyistä. Satarov hakee jo vertailukohdan stalinismista:

”Roistot, jotka ovat tämän takana, tietävät liikkuvansa heikoilla jäillä. Valtio on luhistumispisteessä, lakeja ei ole. Järjestelmä romahtaa pian. He tietävät sen, ja koska heidän on yritettävä kahmia mahdollisimman paljon ennen kuin on pakko paeta, häiriötekijöitä ei kaivata. Siksi he eivät aio kaihtaa mitään keinoja, se on jo käynyt ilmi.”

KGB:n keinot käytössä myös ulkomailla

Satarov viittaa ennen muuta Ukrainasta turvapaikkaa hakeneen **Leonid Razvozzhajevin** sieppaukseen kiovalaisesta kahvilasta. Aktivisti tunnusti kidutettuna osallistuneensa väkivaltaisten mielenosoitusten suunnitteluun. Häntä painostettiin perheen avulla.

Razvozzhajevin pidätys on seurausta vasemmistorintamaa johtavaan **Sergei Udaltsoviin** kohdistetusta painostuksesta, jota on käyty mediasodan keinoin. Udaltsov on 36-vuotias ja hyvin julkisuushakuinen. Hän on järjestänyt itsensä lähes jokaisessa mielenosoituksessa putkaan. Moni muukin kuin syyttäjä on huomannut miehen. On silti oikeutettua kysyä, missä muussa maassa syyttäjä kyhää ensin televisiodokumentin, jonka sisältämien suhruisten kuvien perusteella pidättää terroristeja.

Taustalla voidaan nähdä Kremlin tavoite saada Udaltsov ja toinen tunnettu aktivisti, ääri-oikeistoakin liehitellyt **Aleksei Navalnyi** maanpakoon. Miesten lähdettyä voitaisiin ilmoittaa televisiossa, että he ovat syyllisiä – ilman oikeudenkäyntiä. Näin meneteltiin silloin, kun Venäjän rikkaimmalle miehelle, 37-vuotiaana eräänlaisen yhteiskunnallisen herätyksen saaneelle **Mihail Hodorkovskille** annettiin mahdollisuus lähteä. Hän ei käyttänyt mahdollisuuttaan, vaan tuli pidätetyksi Siperiassa ja istuu nyt kymmenettä vuottaan vankina Karjalassa.

Satarovin mielestä kaava on selvä:

”Jos emme nyt kaikki yhdessä nouse puolustamaan Razvozzhajevia, kaikki kärsivät. Emmekä pelkästään juuri me. Oletteko jo päättäneet, missä asua? Missä sirpaleessa? Minne aiotte lähteä karkuun? Nyt on jo myöhäistä. Nyt on aika herätä toimimaan.”

Televisio määrää propagandan

Kaava on siis tuttu. Televisiossa valmistetaan ihmisiä kohtamaan syylliset. Politologi **Stanislav Belkovski** tuli tunnetuksi muutama vuosi sitten, kun hän kertoi, että mitä ilmeisimmin Putin on yksi Euroopan rikkaimpia miehiä. Belkovskin mukaan Navalnyia toisaalta pelätään ja toisaalta ihannoidaan, koska hän muistuttaa nuorta Putinia tai Jeltsiniä, johon ei vielä ollut petytty.

Autoritaarisessa tai totalitaarisessa järjestelmässä kovat vallankäyttömuodot perustellaan usein järjestelmän olemassaoloa uhkaavalla ulkoisella tai sisäisellä uhkalla.

Belkovskin mukaan oppositio tarvitsee joukkuetta eikä johtajaa. Koordinointineuvosto on askel oikeaan suuntaan, sillä valitut 45 henkilöä joutuvat hakemaan kompromisseja ja tekemään yhteisiä päätöksiä.

Toimittaja **Masha Gessen** kirjoittaa kirjassaan *Kasvoton mies* Hodorkovskin tajunneen, että kapitalismi ei tehnyt ihmisiä vain rikkaiksi ja onnellisiksi vaan myös köyhiksi, nälkäisiksi, onnettomiksi ja voimattomiksi. Niinpä Hodorkovski päätti alkaa rakentaa Venäjälle kansalaisyhteiskuntaa.

Hodorkovski perusti säätiön nimeltä *Otkrytaja Rossija, Avoin Venäjä.* Hän rahoitti maakuntiin internetkahviloita, joissa ihmiset pääsivät oppimaan ja puhumaan toisilleen. Hodorkovskin jouduttua lopettamaan, monet rahoitusta vaille jääneet yhdistykset alkoivat saada tukea muualta.

Pussy Riot on enemmän

Pussy Riot on esimerkki siitä, että poliittinen aktivismi on helppo leimata lännestä tulleeksi hapatukseksi. Naiset puhuivat vetoomuksissaan älykköpiireille. Gessen, joka on sekä Venäjän että Yhdysvaltojen kansalainen ja sukujuuriltaan venäläinen, on lukenut **Nadezhda Tolokonnikovan, Jekaterina Samutsevitsin** ja **Maria Aljohinan** tekstejä niin venäjäksi kuin englanniksi ja huomannut, että tekstit ovat venäjäksi vieraita, mutta englanniksi iskeviä.

– Kyse on siitä, että naiset käyttävät nykyistä poliittista kieltä. Kieli on vierasta Venäjällä. Se sopisi Occupy Wall Streetin edustajille, mutta ei venäläisille. Venäläisten käyttämä kieli on kuin noitavainoista, mutta tuttua Venäjällä, Gessen analysoi Helsingissä lokakuun lopussa.

Ulkomaiden agentit

Yhdistystoiminnasta on monilla aloilla tulossa lainsuojatonta. Tai ei ihan. Jos nimittäin rekisteröit yhdistyksen ulkomaalaiseksi agentiksi, toiminta voi periaatteessa jatkua.

Laki on mahdoton. Sen mukaan kansainväliset järjestöt voivat näet olla jonkin ulkovallan tiedustelupalvelun asialla. Laajennetun lain mukaan maanpetosta voi olla myös ”rahallisen, teknisen tai konsulttiavun tai muun avun antaminen”. Luettelossa mainitaan myös monikansalliset järjestöt, periaatteessa myös esimerkiksi YK-järjestöt.

Jopa Putinin nimittämä Venäjän ihmisoikeusasiamies **Vladimir Lukin** liittyi uuden lain arvostelijoihin, koska epäillyn syyllisyyttä ei voida oikeudenmukaisesti määritellä. Käytännössä turvallisuusorganisaatiot saisivat vastaavat tiedot muutenkin. Kyse on kiristyksestä.

Ulkomaalaisia ovat kaikki

Kreml käyttää taitavasti hyväkseen ulkopuolelta tulevan uhan kuvaa ja ulkomaalaispelkoa. Juuri autoritaarisessa tai totalitaarisessa järjestelmässä kovat vallankäyttömuodot perustellaan usein järjestelmän olemassaoloa uhkaavalla ulkoisella tai sisäisellä uhkalla. Venäjällä ulkomaalaisten pelko on todellista. Kaikkia ulkomaalaisia voidaan pitää potentiaalisena uhkana.

Niin venäläiselle älymystölle kuin länsimaiselle tutkijoiden, toimittajien ja muiden liberaalien piireille kelpasi pitkään se, että Medvedev näytti edes yrittävän modernisoida Venäjää.

Nyt tandemia eli kaksoisjohtoa ei ole, ja on vain ajan kysymys, milloin Medvedev vaihdetaan sopivampaan pääministeriin. Yksi ehdokas on ilman muuta ökyrikas **Mihail Prohorov,** joka on luvannut ryhtyä kansallisen rintaman johtoon. Kyse on kvasipuolueorganisaatiosta, jollaisia Venäjällä on rakennettu vuosia. Satarov kirjoittaa:

”Olen aivan tosissani. Stalinin totaalinen terrori perustui lumivyöryn tavoin kasvavaan tunnustusten ketjuun. Kidutuskammioihin ensiksi joutunut ilmiantoi tunnustuksessaan muutamia muita, minkä jälkeen tunnustusten määrä alkoi kasvaa eksponentiaalisesti. Silloin otteet kidutuskammioissa olivat tietenkin paljon kovempia kuin nyt, koska kansakin oli lujatekoisempaa eikä niin hemmoteltua kuin nykyaikana.”

Jarmo Koponen on sananvapausjärjestö Vikesin projektikoordinaattori ja verkkolehti *Uuden Suomen* tuottaja, entinen lehdistöneuvos Suomen Moskovan suurlähetystössä ja Ylen kirjeenvaihtaja Neuvostoliitossa ja Venäjällä.

Puhetta VENÄJÄSTÄ

Venäjä on aina koettu eri tavalla erilaisena kuin muut Suomen lähipiirissä olevat maat. Venäjän toiseutta on pidetty niin itsestään selvänä, ettei sitä tarvitse erikseen korostaa ja alleviivata.

Erot ovat kaventuneet siinä mielessä, ettei Venäjän nykyinen yhteiskuntajärjestelmä poikkea perusteiltaan Suomen järjestelmästä, eikä myöskään nykyinen idän ja lännen välinen rajalinja tarjoa aikaisempia perusteita Venäjän määrittämiseksi.

Jonkin etäiseksi koetun ja täysin omassa luokassaan toimivan supervallan sijasta Venäjä on kumppani, jonka kanssa tehdään monenlaista yhteistyötä yhteisten etujen edistämiseksi ja ongelmien ratkaisemiseksi.

Niin lähelle Venäjä ei ole kuitenkaan tullut, että sen erilaisuus olisi kokonaan lientynyt ja kadottanut uskottavuutensa. Tavanomainen naapuruus ei riitä, vaan Venäjän yhteydessä noudatettu politiikka on myös poikkeavaa, uhkan torjumisen politiikkaa.

Onhan pohjimmiltaan kysymys – näin asia koetaan – kansallisen loukkaamattomuuden ja Suomen olemassaolon varmistamisesta.

Turvallistamisen mahdollistavan ja Venäjän sotilaalliseksi uhkaksi luokittelevan puheen asema on kuitenkin olennaisesti heikentynyt. Sitä on heikentänyt Venäjän arkipäiväistyminen, maiden välisen vuorovaikutuksen lisääntyminen ja suomalaisten kohtaamiset venäläisten maahanmuuttajien kanssa.

Suurin muutos sisältyy kuitenkin markkinapuheen aseman voimistumiseen ja tunkeutumiseen entistä vahvemmin myös Venäjä-puheen alueelle. Venäjä säilyttää siinä erilaisuutensa kaupallisten ponnistelujen kohteena ja taloudellisen vuorovaikutuksen kumppanina, mutta erilaisuutta ei nähdä uhkaavana.

Myös Suomi joutuu nykyisessä kansainvälistyvässä ja globalisoituvassa maailmassa määrittämään itsensä ennen kaikkea markkinapuheen ehdoilla. Uhkakuvien maalailun sijaan joudutaan turvautumaan mainospuheen kaltaiseen brändäykseen.

Turvallisuuspuheen korvautuminen markkinapuheella on tietysti tappio siinä mielessä, että erilaisuuden liudentuminen nakertaa kansallista identitettiä. Tappioksi voi lukea myös sen, että politiikka menettää markkinapuheen yhteydessä dramaattisuuttaan.

Venäjän raamittamisella ensisijaisesti markkinapuheen kautta ja sen erilaisuutta koskevien käsitysten muuttumisella on siten hintansa. Ei ole helppo luopua rakkaaksi käyneestä viholis-Venäjästä.

Pertti Joenniemi työskentelee tutkijana Karjalan tutkimuslaitoksessa, Itä-Suomen yliopistossa

TEEMU MÄNTPURO

Miehitys ja vaiettu vallankumous

LÄNSI-SAHARASSA

Marokko on kaikessa hiljaisuudessa, ilman suurempaa kansainvälistä huomiota miehittänyt Länsi-Saharaa jo vuosikymmeniä. Miehityksen alla ja Algeriassa pakolaisleirillä elävien sahraweiden mielestä on jo aika täyttää annetut lupaukset itsemääräämisoikeudesta. Vaiettu vallankumous on käynnissä.

Länsi-Saharan alkuperäisasukkaat, sahrawit, kertovat vitsiä maailmanlopusta, jonka seurauksena kansat vaeltavat vuoronperään taivaanporteille kuulemaan tuomiotaan. Saksalaiset saavat kuulla joutuvansa manalaan, sillä onhan heidän kontollaan niin monen ihmisen henki. Suomalaiset puolestaan saavat ilokseen kuulla, että pääsevät pienenä ja yritteliäänä kansana taivaaseen.

Kun tulee sahrawien vuoro, seuraa taivaanporteilla hämmennys. Papereita plärätään epätoivoisesti: ”Länsi-Sahara? Mikä se on? En ole kuullutkaan moisesta.” Lopulta sahrawit saavat kuulla kohtalonsa: ”Olkaa hyvät ja pystyttäkää leiri taivaanporttien eteen ja jääkää odottamaan, kunnes tiedämme, kuinka teidän käy.”

Sahrawit ovat kyllästyneet odottamaan. Luoteis-Afrikassa sijaitseva erämaakaistale oli Espanjan siirtomaa 1800-luvun lopusta lähtien. Heti espanjalaisten vetäydyttyä vuonna 1975 alkoi Marokon ja Mauritanian miehitys, joka tuomittiin YK:ssa kansainvälisen oikeuden vastaiseksi.

Itsenäisyysliike Polisario aloitti taistelut miehitysjoukkoja vastaan. Mauritania vetäytyi jo vuonna 1979, mutta Marokko on jatkanut miehitystään. Taistelut taukosivat vuonna 1991 aselepoon, joka solmittiin YK:n välityksellä. Sopimuksessa luvattiin järjestää kansanäänestys, jossa sahrawit saisivat päättää tulevaisuudestaan. Kansanäänestystä ei ole vieläkään järjestetty.

Länsi-Saharassa on rikkaat kalavedet, fosfaattia ja mahdollisesti öljyä. Takaamalla kansainvälisille yhtiöille pääsyn alueen rikkauksiin Marokko on onnistunut kiertämään kansainvälisen oikeuden koukerot, ja miehitys on saanut kaikessa hiljaisuudessa jatkua. Etenkin Ranska on käyttänyt häikäilemättömästi vaikutusvaltaansa niin YK:ssa kuin EU:ssakin turvatakseen geopoliittiset ja taloudelliset etunsa. Valtamedia pitää matalaa profiilia tapahtumien kulusta.

Kiistelty kalastussopimus

Vuonna 2006 EU solmi kalastussopimuksen Marokon kanssa, josta hyötyivät Marokon lisäksi useat EU-maat kuten Espanja, Portugali ja Ranska. Sopimus oli kuitenkin laiton, sillä kansainvälisen oikeuden mukaan *de facto* miehitetyn alueen luonnonvarojen käyttö ei ole sallittua, ellei se hyödytä miehitetyn alueen väestöä.

Laki kierrettiin jättämällä määrittelemättä Marokon eteläraja, jolloin lähinnä espanjalaiset troolarit pääsivät vetämään nuottaa Länsi-Saharan rikkaille kalavesille. Samalla sahrawien näkemykset jätettiin omaan arvoonsa. EU-maista vain Ruotsi vastusti sopimusta loppuun asti. Suomi taipui kovan painostuksen jälkeen lopulta äänestämään tyhjää.

Joulukuussa Euroopan parlamentti lopulta kaatoi suunnitellun jatkon kalastussopimukselle. Se vetosi päätöksessään kansainväliseen oikeuteen, kalakantojen vähentymiseen sekä siihen, ettei sopimus loppujen lopuksi juuri hyödyttänyt EU:ta taloudellisesti.

Marokko ja sopimuksesta hyötyneet kalastajat pettyivät sopimuksen päättymiseen, mutta uutta puuhaillaan jo kulissien takana. Espanjalaisen kalateollisuuden LDRAC:n (Regional Advisory

KERTTU MATINPURO

Erämaa tarjoaa ankarat elinolosuhteet: 50 asteen helle ja toistuvat hiekkamyrskyt.

Naisia ja lapsia Tindoufin pakolaisleireillä, jossa noin 165 000 sahrawia elää kansainvälisen ruoka-avun varassa.

Council of Long Distance Fleet in Non-Community Waters) edustajat ovat panneet toivonsa marraskuussa Rabatissa vierailevaan EU:n delegaatioon, jotta sopimus uusittaisiin vielä tämän vuoden puolella.

Ihmisoikeusrikkomukset arkipäivää

Marokko pitää hallussaan noin 70 prosenttia Länsi-Saharasta. Sille kuuluu hedelmällisempi Atlantin rannikko. Itsenäisyysliike Polisario puolestaan pitää hallussaan itäistä erämaa-aluetta. Marokko on rakentanut satoja kilometrejä pitkän hiekkamuurin alueiden väliin ja sijoittanut suurimman osan armeijastaan alueelle. Hiekkamuuria koristaa myös maailman suurin miinakenttä.

Taisteluiden alettua vuonna 1975 tuhannet sahrawit pakenivat Algerian rajan taakse turvaan väkivaltaisuuksia, joita sävyttivät pommitukset napalmilla ja valkoisella fosforilla. Sahrawien kansa on jaettu kahtia. Toiset elävät Tindoufin tuntumaan rakennetuilla pakolaisleireillä Algerian rajan tuntumassa, toiset jäivät Marokon miehittämille alueille.

Tindoufin pakolaisleireillä elää noin 165 000 sahrawia kansainvälisen ruoka-avun varassa. Hyvin organisoidut leirit koostuvat tuhansista teltoista ja aurinkotiilistä rakennetuista taloista. Erämaa tarjoaa ankarat elinolosuhteet: 50 asteen helle, toistuvat hiekkamyrskyt sekä harvinaiset sateet opettavat nauttimaan elämän pienistä asioista. Myös Euroopan talouskriisi tuntuu pakolaisleirien arjessa.

– Kaikesta on pulaa. Ruoka-annokset joudutaan suunnittelemaan siten, että ihmiset saavat edes minimin. Riisi, sokeri ja maitotuotteet ovat harvinaisia. Kyse ei ole ihmisarvoisesta elämästä. Espanjan ja Italian osuus kansainvälisestä ruoka-avusta on ollut 90 prosenttia. Talouskriisin seurauksena näiden maiden toimittama apu on romahtanut, kertoo Suomen Polisarion edustaja **Maima Mahamud.**

Miehitetyillä alueilla ihmisoikeusrikkomukset ovat puolestaan arkipäivää. Marokko on pyrkinyt asuttamaan valtaamansa alueet omilla kansalaisillaan. Marokon edesmennyt kuningas **Hassan II** järjesti 300 000 marokkolaisen ”Vihreän marssin” rajan yli jo vuonna 1975. Kapinoivat sahrawit pidetään kurissa kovin ottein ja Human Rights Watch ja Amnesty International ovatkin raportoineet systemaattisista ihmisoikeusloukkauksista.

– Ihmisiä pidätetään mielivaltaisesti ja pahoinpidellään. Niin naisia, vanhuksia kuin lapsiakin viedään kaupungin laidalle hakattaviksi. Sitten heidät ajetaan alastomina erämaahan. Raiskaukset ovat yleisiä, kertoo marraskuussa Suomessa vieraillut aktivisti **Salah Mohammed.**

Salah Mohammed toimi pitkään miehitettyjen alueiden maanalaisessa verkostossa ja salakuljetti alueelle toimittajia ja diplomaatteja todistamaan sahrawien ankaraa todellisuutta. Hänet paljasti Wikileaks, minkä vuoksi Salah Mohammed kiertää nyt maailmalla kertomassa Länsi-Saharan tilanteesta.

– Länsi-Saharan konfliktia voidaan verrata Palestiinan tilanteeseen. Ainoa ero on se, että Marokko ei päästä kansainvälisiä tarkkailijoita alueelle.

Gdeim Izik ja ”arabikevät”

Lokakuussa 2010 miehitetyn alueen sahrawit perustivat pääkaupunki El Aaiúnin ulkopuolelle Gdeim Izikiin rauhanomaisen protestileirin osoittaakseen vaietun vallankumouksen elinvoimaisuuden. Leiri kasvoi nopeasti 20 000 sahrawin ja tuhansien telttojen kyläksi.

Kuukauden protestoinnin jälkeen Marokon turvallisuusjoukot päättivät tuhota leirin voimakeinoin. He hyökkäsivät keskellä yötä karkottaen sahrawit tiehensä polttamalla ja repimällä koko leirin maan tasalle. Useat saivat surmansa, loukkaantuivat tai pidätettiin.

Vaikka tapahtuma sai vähän huomiota kansainvälisessä mediassa, totesi muun muassa **Noam Chomsky** Gdeim Izikin olleen lähtölaukaus Arabikeväälle.

Yhä tänäkin päivänä 22 sahrawia odottaa pidätettyinä oikeudenkäyntiä marokkolaisessa sotilastuomioistuimessa Salessa. Oikeudenkäyntiä on siirretty lukuisia kertoja eikä syytteitä ole esitetty. Jo pelkästään siviilien syyttäminen sotilastuomioistuimessa rikkoo kansainvälisen oikeuden normeja. Lukuisat maat ovat lähettäneet kansainvälisiä tarkkailijoita seuraamaan oikeudenkäyntiä. Käsittelyn toistuvan siirtämisen tarkoituksena tuntuukin olevan kansainvälisten tarkkailijoiden väsyttäminen.

Loka-marraskuun vaihteessa YK:n erityislähettiläs **Christopher Ross** vieraili El Aaiúnissa. Tämä oli ensimmäinen kerta 37 vuoteen, kun YK:n erityislähettiläs vieraili miehitetyillä alueilla. Hän matkusti alueelle, jotta saisi omakohtaista tietoa sahrawien tilanteesta. Vierailun järjesti YK:n rauhanturvaoperaatio MINURSO yhdessä paikallisten tahojen kanssa.

Marokko piiritti kaupungin samalla, kun tuhannet sahrawit osoittivat mieltään kaduilla. Lukuisia sahraweja pidätettiin ja pahoinpideltiin, heidän joukossaan kansainvälisellä rauhanpalkinnolla palkittu **Aminatou Haidar.** Yhteensä 21 ulkomaalaista poistettiin alueelta Marokon viranomaisten toimesta.

Nyt Ross on vaatinut itsemääräämisoikeuden toteutumista ja YK:n päätöslauselmien täytäntöönpanoa. Marokko on pyrkinyt purkamaan yhteistyön Rossin kanssa, mutta tätä ei tue enää edes Ranska.

Karim Maiche on työskentelee Rauhanpuolustajissa ja on tohtorikoulutettavana Tampereen yliopiston Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskuksessa. Länsi-Saharan parissa hän on työskennellyt 2000-luvun alkupuolelta lähtien.

Robin Hahnel
KÄVI TÄÄLLÄ

On harvinaista herkkua, että millään kielellä ilmestyy todella lukemisen arvoista tekstiä nykyaikaisen punavihreän politiikan filosofisista perusteista. Vielä harvinaisempaa herkkua on, että sellaista tekstiä ilmestyy suomeksi.

Puolitoista vuotta sitten keväällä 2011 ilmestyi **Ele Aleniuksen** kirja *Maailmankehityksen suuri käänne* ja viime syyskuussa **Robin Hahnelin** kirja *Kilpailusta yhteistyöhön – kohti oikeudenmukaista talousjärjestelmää* (molemmat kirjat Likeltä).

Kirjat ovat kovin erilaisia, mutta molemmat ovat aatepoliittisesti ajankohtaisia ja arvokkaita. Siksi niiden lähestymistapoja aiheeseensa kannattaa vertailla. Suosittelenkin kirjojen lukemista rinnakkain.

Ele Alenius on etenkin vanhemman polven suomalaisille tuttu oltuaan 60- ja 70-luvuilla kansanedustaja, SKDL:n puheenjohtaja ja ministeri, ja toimittuaan Suomen Pankin johtokunnan jäsenenä vuosina 1977–1992. Aatepoliittiseen keskusteluun Alenius on osallistunut kaikkiaan seitsemällä kirjalla, joista neljä on ilmestynyt hänen jätettyään tehtävänsä Suomen Pankissa.

Robin Hahnel on opettanut poliittista ja ekologista taloustiedettä yli kolme vuosikymmentä Yhdysvalloissa American Universityssä ja Portland State Universityssä. Hänkin on julkaissut useita kirjoja, joista aikaisemmin on suomeksi ilmestynyt teos *Poliittisen taloustieteen aakkoset*.

Suurelle yleisölle mies siis on tuntematon, ja sellaiseksi jääneekin. Mutta juuri tuon monenkirjavan edistyksellisen tai punavihreän ajattelun filosofisten perusteiden pohtimiselle Hahnelin tuore suomennos antaa tervetullutta potkua.

Sellainen pohdiskelu on eksklusiivinen, intellektuaalinen harrastus, ei suuren yleisön laji. Mutta modernin punavihreän ajattelun säteily ulottuu jo nykyisin laajalle. Mitä terveemmällä intellektuaalisella perustalla ajattelu lepää, sitä laajemmalle sillä on mahdollisuus ulottua.

Punavihreät ajattelijat

Molemmat miehet ovat sosialisteja. Aleniuksen itsenäinen sosialismin teoretisointi johti hänet vihoihin Neuvostoliiton kanssa. Hahnel puolestaan sanoo olevansa libertaari sosialisti. Varsinaisena poliittisina liikkeinä hän sanoo libertaarisen sosialismin esiintyneen vain Venäjän 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun sosiaalivallankumouksellisena liikkeenä ja Espanjan maailmansotien välisen ajan anarkismina.

Eräänlaisen uudelleensyntymän libertaari sosialismi koki hänen mielestään Euroopan ja Yhdysvaltojen 1960-luvun uusvasemmistolaisessa ajattelussa. Molempien miesten sosialismia yhdistää tyytymättömyys sosiaalidemokratian historialliseen intellektuaaliseen kehitykseen, mutta samalla kommunismin ehdoton torjunta.

Ele Aleniuksen teoksen lähtökohta on hänen kirjansa nimeksikin ottama ”maailmankehityksen suuri käänne”. Tällä Alenius tarkoittaa sitä ennen näkemätöntä tieteellis-teknistä vallankumousta, joka alkoi ydinvoiman valjastamisella

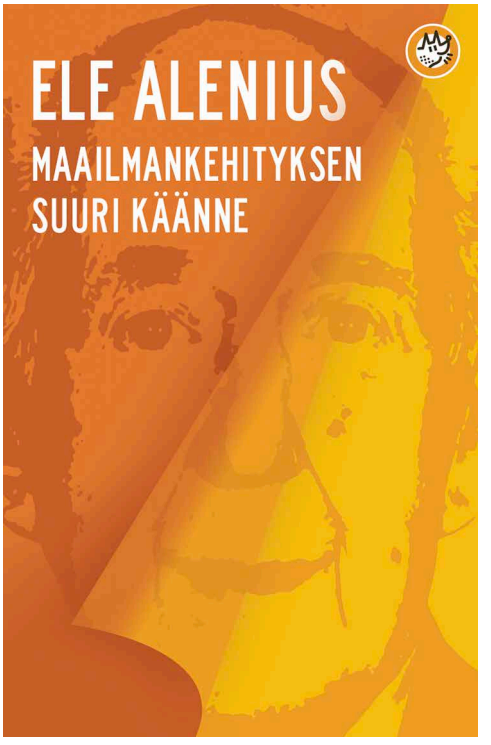

Ele Alenius
Maailmankehityksen suuri käänne
Like 2011, 192 s.

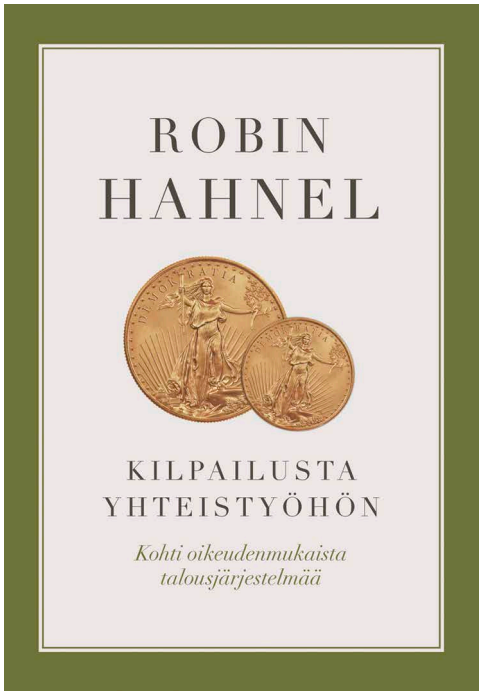

Robin Hahnel

Kilpailusta yhteistyöhön

Like 2012, 500 s.

ihmisen käyttöön, ja on sittemmin edennyt valtavina harppauksina muun muassa informaatio-, bio- ja nanoteknologiassa.

Alenius näkee, että maailmankehitys on siirtynyt käänteenomaisesti teollisesta vaiheestaan tieteellis-teknologiseen vaiheeseen. Käänne avaa ihmiskunnalle nyt rajattomat mahdollisuudet yhtäältä tasapainoisen ja rauhanomaisen hyvän elämän rakentamiseen tai toisaalta kaiken elämän tuhoon, joko ekokatastrofien tai suurten väkivaltaisten konfliktien seurauksena.

Hahnel ei kirjoita yhtä selvästi auki oman ajattelunsa lähtökohtaa, mutta ehkä sen voi rekonstruoida seuraavasti. Lokakuun vallankumous, Neuvostoliiton synty ja kommunismin valtapiirin leviäminen toisen maailmansodan jälkeen Itä-Euroopassa ja Aasiassa estivät tehokkaasti sosialististen arvojen mukaisen yhteiskunnallisen kehityksen omassa valtapiirissään Neuvostoliiton ja kommunismin tuhoon asti.

Samaan aikaan sosiaalidemokratia joutui lännessä ahtaalle ensin poliittisesti maailmansotien välisenä aikana fasismin vuoksi ja sitten toisen maailmansodan jälkeen ideologisesti kylmästä sodasta johtuneen sopeutumispakon vuoksi. Tästä näkökulmasta ”aidolle” sosialismille on avautunut kommunismin kuoleman myötä sadan vuoden umpikujan jälkeen uusi mahdollisuus – ja uusi tehtävä.

Molemmat kirjoittajat ovat erittäin huolestuneita ilmastonmuutoksesta ja muista maapallon asuttavuutta uhkaavista kehityskuluista. Molemmat tiedostavat selkeästi, että näiden potentiaalisesti erittäin vaarallisten ekologisten kehityskulkujen saaminen ihmiskunnan hallintaan edellyttää yhtenäistä globaalia sääntelyä.

Siis sekä yhteiskuntaelämän tasa-arvoinen järjestäminen että maapallon asuttavuuden turvaaminen edellyttävät ihmisten peruuttamattoman keskinäisen riippuvuuden ja siksi yhteisvastuun tiedostamista ja yhtenäistä poliittista toimintaa. Tämän vuoksi molempia kirjoittajia voi luonnehtia juuri punavihreiksi ajattelijoiksi.

Uusiokäyttö vanhoille ideologioille

Hahnel avaa sosialismin filosofista perustaa esittämällä neljä vaihtoehtoista distribuutiomaksiimia taloudellisesta oikeudenmukaisuudesta:

1) jokaiselle hänen inhimillisen ja aineellisen pääomansa arvon mukaan,
2) jokaiselle vain hänen inhimillisen pääomansa arvon mukaan,
3) jokaiselle hänen vaivannäkönsä tai henkilökohtaisen ahkeruuden mukaan,
4) jokaiselle hänen tarpeidensa mukaan.

Neljännestä maksiimista (joka Marxilla oli kommunismin määritelmä) Hahnel toteaa kuivakkaasti, että se on loogisesti eri kategoria kuin muut kolme muuta. Se voi ilmaista suotavaa yhteiskunnallista arvoa, mutta ulottuu taloudellisen oikeudenmukaisuuden ulkopuolelle. Vain kolmas maksiimi on Hahnelin mielestä sosialistinen, ensimmäinen on kapitalistinen ja toinen on meritokraattinen.

Näiden maksiimien esittelyä seuraa **Robert Nozikin** ja **John Rawlsin** oikeudenmukaisuusteorioiden arviointi. Varsinkin Rawlsin filosofian esittely ja arviointi on parasta, mitä Hahnelin kirja tarjoaa.

Hahnel moittii Rawlsia, joka on ollut hänen opettajansa ja keskustelukumppaninsa, tarpeettomasta sekavuudesta, mutta tulkitsee että Rawls useimmissa yhteiskuntapoliittisissa valintatilanteissa olisi todennäköisesti päätynyt kannattamaan vaihtoehtoa, joka korostaa kolmatta oikeudenmukaisuusmaksiimia.

Nämä ajatuksenkulut ovat tärkeitä, jos vanhat käsitteet kapitalismi ja sosialismi halutaan ottaa nykyaikaiseen punavihreään uusiokäyttöön. Hahnel itse, vaikka osoittaa muuten joustavuutta ajattelussaan, ei tunnu tätä täysin oivaltaneen.

Minulle näyttäytyy selkeän (punavihreän) ajattelun kannalta ehdottoman tärkeältä että markkinataloutta ja kapitalismia ei käsitetä synonyymeiksi. Yhteiskunta, joka nojaa markkinatalouteen, voidaan mielestäni määritellä kapitalistiseksi vain, jos sen yhteiskuntapolitiikka suosii kohtuuttomasti pääomatuloja palkkatulojen ja hyvinvointipalvelujen kustannuksella. Tämä on pejoratiivinen määritelmä, mutta niin sen pitääkin olla. Se on politiikkaa sanan syvässä merkityksessä.

Eikä sosialisminkaan määritelmää ole järkevää kiinnittää perinteiseen tapaan tuotantovälineiden yhteiskunnalliseen omistukseen – etenkään, jos se käsitetään vain valtion omistukseksi. Sosialismin erottaa liberalismista ja liberalismin poliittisesta taloustieteestä se, että se ei pidä taloutta itsenäisenä, omalakisena alueena, johon yhteiskunnan demokraattinen päätöksenteko ei saa kajota.

Sosialismi ulottaa yhteiskunnan oikeuden ohjaavaan lainsäädäntöön ja sääntelyyn myös talouden alueelle. Kyse ei silloin ole välttämättä lainkaan juridisista omistusoikeuksista, mutta sitäkin enemmän talouden demokraattisesta omistajuudesta.

Aleniuksen kirja sisältää loistavan ja huikean ajankohtaisen analyysin rahoitusmarkkinoista ja niiden sääntelyn tarpeesta, minkä Alenius näkee välttämättömäksi ensimmäiseksi askeleeksi rakennettaessa globaalisesti kestävää poliittista kulttuuria.

Suurin ero kirjoissa on siinä, keille sanoma on kohdistettu. Alenius vetoaa sivistyneisiin ja vastuuntuntoisiin ihmisiin puoluekannasta riippumatta. Hän toivoo yleisten ajattelutapojen muutosta ja heräämistä kokonaisvaltaiseen planetaariseen ajatteluun, jos halutaan valita hyvä elämä tai elämä yleensä ja välttää hirvittävät dystopiat.

Hahnel käyttää satoja sivuja perustellakseen erilaisten edistyksellisten yhden asian liikkeiden oikeutusta, mutta ennen kaikkea tarvetta niiden tiiviiseen yhteistyöhön ja toistensa tukemiseen. Itse arvelen, että me tarvitsemme sekä Aleniuksen että Hahnelin reseptiä.

Kalevi Suomela

Totaalinen KONTROLLI

Millaiseksi ihmiseksi kasvaa, kun syntyy Pohjois-Korean vankileirillä? Dokumenttielokuva Camp 14 kertoo Pohjois-Korean vankileirien todellisuudesta vähäeleisesti, mutta vaikuttavasti.

Camp 14 on vähäeleisen vaikuttava kertomus, joka piirtää hyytävän kuvan Pohjois-Korean piilotetusta todellisuudesta mässäilemättä väkivallalla tai kärsimyksellä. Saksalaisen **Marc Wiesen** ohjaama dokumentti antaa tilaa päähenkilöiden puheelle. Ohjaaja on keskittynyt kuuntelemaan ja jättää tulkinnan katsojalle.

Dokumentin päähenkilö on Suomessakin vieraillut, leiri 14:ltä paennut **Shin Dong Huyk,** joka asuu tällä hetkellä Etelä-Koreassa. Kiinnostavan lisän dokumenttiin tuovat haastatellut **Hyuk Kwon** ja **Oh Yangnam,** jotka edustavat Shin Dong Huykin vastapuolta: Pohjois-Korean salaista poliisia ja vartijoiden komentajaa vankileiriltä numero 22.

On kunnioitettava saavutus Wieseltä, että hän on onnistunut houkuttelemaan myös Pohjois-Korean valtakoneistoa edustavat, maasta loikanneet miehet, kameran eteen. Heidän haastattelunsa täydentävät kertomusta vankileirin todellisuudesta ja toisaalta järjestelmän voimasta, joka tunkee läpi ihmisyyden.

Arkista työtä kontrollikoneistossa

Hyuk Kwonia ja Oh Yangnamia ei demonisoida, vaikka molemmat miehet kantavat muistoa kymmenistä, jos ei sadoista kiduttamistaan ja teloittamistaan vangeista. Miehet ovat ihmisiä, lihaa ja verta, esiintyvät haastattelussa puvussa, näppäilevät kännykkää, mutta ovat selvästi myös hermostuneita.

– Jos haluat selvitä leirillä, sinun täytyy totella, muuta vaihtoehtoa ei ole, sanoo leiri 22:en vartijoita komentanut Hyuk Kwon.

Hyuk Kwon kertoo myös ihan suoraan, että hän ja muut vartijat veivät mielestään viehättäviä naisvankeja koteihinsa ja makasivat näiden kanssa.

– Naiset tiesivät, etteivät voineet kieltäytyä. Jos naiset joskus tulivat raskaaksi, oli helppo keksiä jokin syyte ja teloittaa heidät. Päätös siitä, saivatko vangit elää vai kuolevatko he, oli täysin minun käsissäni.

Näiden lauseiden arkisuus ja loppuun välähtävä hymy saa aikaan vahvan vaikutuksen. Onko siinä pilkahdus vallasta, ylpeydestä, häpeästä ja väärinteon tiedostamisesta?

Hämmennys on ehkä paras sana kuvaamaan etenkin Hyuk Kwonia. Sen tiedostaminen, että tulisi katua, mutta ei pysty tuntemaan muiden vaatimia tunteita.

Oma tai muiden henki

Pääosin tarina on kuitenkin Shin Dong Huykin, joka syntyi leiri 14:ssä vuonna 1983. Shin Dong Huykin tarinaa viedään osittain eteenpäin animaatiolla, jolla kuvataan tapahtumia leirillä. Animaatio toimii hienona tarinankerronnan visuaalisena lisänä.

Shin Dong Huykin vanhemmat eivät tunteneet toisiaan ennen vankileiriä. Heidät vihki leirin vartija, koska Shin Dong Huykin isä oli saanut hänen äitinsä palkinnoksi hyvin tekemästään työstä. Lapsia syntyi kaksi, molemmat poikia. Leiriltä ei vapauduttu, joten leirillä syntyneet oli tuomittu myös kuolemaan siellä.

Shin Dong Huykin kuvaa, kuinka leirillä jokainen vahti toistaan, lapset vanhempia ja vanhemmat lapsiaan. Kielletyistä teoista seurasi usein teloitus, joita vangit pakotettiin seuraamaan. Vartijoiden väkivalta oli tavallista, sitä pidettiin normaalina. Ruoka oli aina samaa ja sitä säännösteltiin. Vangeilla oli aina nälkä.

Käännekohdaksi Shin Dong Huykin elämässä muodostui vahingossa kuultu keskustelu. Tuolloin 14-vuotiaan Shin Dong Huykin veli oli karannut sementtitehtaalta ja pyysi äidiltään neuvoa. Äiti sanoi, että pojan olisi parasta karata ja piilotella vuorilla. Ikkunasta Shin Dong Huyk näki, kuinka äiti antoi veljelle niukoista ruoka-annoksista sivuun laittamaansa hätävararuokaa.

Shin Dong Huyk juoksi piilopaikastaan opettajan luo ja kanteli veljensä ja äitinsä pakosuunnitelmasta.

– Minä olin nälkäinen, ehkä se oli se, mikä sai minut kantelemaan heistä. Se, että äiti antoi ruuan hänelle, pohtii Shin Dong Huyk videolla hiljaa.

Miehen on selvästi vaikea puhua asiasta. Kyse ei kuitenkaan ole surusta, vaan katkeruudesta tai vihasta, josta Shin Dong Huyk kertoo yrittävänsä päästä eroon. Hän oli vihainen äidilleen ja veljelleen sekä isälleen, joka ei tehnyt mitään estääkseen veljeä ja äitiä. Sääntöjä rikkomalla he nimittäin asettivat kaikkien hengen vaakalaudalle.

Ensimmäinen ymmärrys huolenpidosta

Ilmiantonsa jälkeen Shin Dong Huyk vangittiin ja hänet sijoitettiin leirin vankilaan, jossa häntä kuulusteltiin ja kidutettiin. Lopulta Shin Dong Huyk päästettiin samaan selliin vanhemman

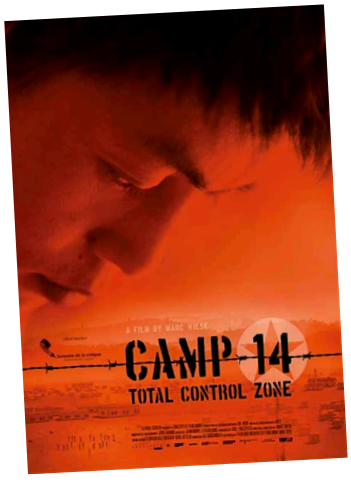

Marc Wiese

Camp 14 – Total Control Zone

Engstfeld Film 2012

1 h 44 min

miehen kanssa, joka hoiti hänen haavojaan ja auttoi tekemään tarpeet, koska Shin Dong Huyk ei pystynyt vammoiltaan kunnolla liikkumaan.

– Häneltä minä opin jotain, mitä en ollut ulkopuolella oppinut ymmärtämään. Ensi kertaa koin, mitä inhimillinen huoli ja kiintymys tarkoittavat. En ollut koskaan tiennyt, että ihmiset voivat olla sosiaalisia ja tukea toisiaan näin. Kun minut vietiin pois, mies toivotti minulle kaikkea parasta. Hän sanoi, että minun pitäisi selvitä hengissä.

Vankilasta vapauttamisen hetkellä Shin Dong Huyk vietiin samaan huoneeseen isänsä kanssa. Hänet oli pidätetty Shin Dong Huykin kanssa ilmeisesti samaan aikaan. Isä ja poika ajettiin vankilasta suoraan teloituspaikalle katselemaan, kun äiti ja veli teloitettiin.

– Minä en tuntenut mitään, koska en ollut koskaan oppinut, mitä perhe tarkoittaa. Ajattelin vain, että äiti ja veli ovat ansainneet rangaistuksensa tekemästään rikkeestä. Olin vihainen, koska ajattelin, että oli äidin vika, että jouduin kärsimään niin paljon vankilassa.

– En ollut oppinut, että pitäisi itkeä, kun oma äiti teloitetaan.

Shin Dong Huyk on kohtelias, hillitty, surumielinen. Hänestä pitää heti. Rauhallista puhetta kuunnellessa katsoja miettii väkisin, miten lähellä ihmisen pintaa vaistonvarainen selviytymisvietti, itsekkyys ja väkivalta ovat? Miten kiintymys ja empatia eivät ole luontaisia, itsestään selviä ihmisenä olemisen osia.

On pelottavaa ajatella, millaisiksi ihmiset voidaan kasvattaa.

Kaipuu takaisin kotiin

Ajatus pakenemisesta syntyi Shin Dong Huykin mielessä vasta, kun leirille tuotiin uusi vanki, joka kertoi tarinoita entisestä elämästään. Shin Dong Huyk kertoo, ettei hän päättänyt karata vapauden vuoksi, vaan että saisi edes kerran elämässään syödä kanaa ja täyttää vatsansa riisillä.

Hänellä oli onnea. Pakokumppani kuoli sähköaidasta saamaansa iskuun ja Shin Dong Huyk kiipesi pakoon ruumista pitkin. Elämä leirin ulkopuolella oli shokki, on vieläkin. Kidutuksen arvet ruumiissa muistuttavat joka päivä menneestä. Silti Shin Dong Huyk haluaisi palata Pohjois-Koreaan.

– Jos Pohjois-Korean raja koskaan aukeaa, haluan olla ensimmäinen, joka matkustaa sinne. Haluan mennä asumaan leirille, jossa synnyin.

Etelä-Koreassa elämä on raskasta ja kuluttavaa, jos ei ole tarpeeksi rahaa. Shin Dong Huyk selittää, että leirillä juuri kukaan ei tehnyt itsemurhaa, Etelä-Koreassa itsemurhat taas ovat tavallisia. Elämä on vaikeampaa, vaikkei pelkoa jatkuvasta väkivallasta ole.

– Kaipaan viattomuutta ja sitä, ettei minun tarvinnut ajatella mitään. Olin niin naiivi, ei tarvinnut ajatella rahan valtaa ja ongelmien ratkaisemisesta rahan avulla, mitä minun täytyy tehdä Etelä-Koreassa.

– En kaipaa elämää leirillä, mutta kaipaan viatonta sydäntäni. En tiedä, miten sen paremmin sanoisin?

Muistan, kun luin Shin Dong Huykiakin Suomen vierailun aikaan lehtijutun, jossa kerrottiin hänen tarinansa. Silloin mietin, kuinka kukaan voi ilmiantaa perheensä ja paeta sitten itse? Dokumentin nähtyäni ajattelen toisin. Shin Dong Huyakia voi ymmärtää. Siinä on elokuvan syvempi viesti, jossa Pohjois-Korea on lopulta vain sivujuonne.

Kirsi Koivuporras-Masuka

Dokumenttia esitetään Doc Point -dokumenttifestivaalilla 22.–27.1.2013. Tarkemmat ohjelmatiedot verkosta: www.docpoint.info

Kuvat: Engstfeld Film

Katja Ihamäki

Venäläistä rulettia. Nuorten perhesuunnittelun esteet ja tarpeet Pietarissa sekä Riiassa.

Turun yliopiston julkaisuja
Sarja C, Osa 330
2012

Miksi venäläisten määrä vähenee?

Suomen ja Venäjän erilaiset viranomaiskäytännöt ovat olleet viime aikoina julkisuudessa huostaanottojen ja huoltajuusriitojen yhteydessä. Venäjällä ei tunneta suomalaista perhekulttuuria, mutta ei täälläkään tiedetä sikäläisistä systeemeistä.

Katja Ihamäen väitöskirjan *Venäläistä rulettia* aiheena on nuorten perhesuunnittelu post-sosialistisissa Latviassa ja Venäjällä, mutta se kertoo perhekulttuurista myös paljon laajemmin.

Yksilötasolla perhesuunnittelu kattaa yhden perheen lapsiluvun, kansallisella tasolla väestörakenteen muutoksen suunnan. Venäjän väkiluvun kehitys ratkaistaan aborttiklinikoilla. Neuvostoliiton aikana aborttia pidettiin naisen terveyden kannalta turvallisempana kuin e-pillereitä, ja monet ajattelevat näin edelleen. Abortteja on yhä enemmän kuin synnytyksiä.

Aiheen laajuus tekee kirjasta hieman sekavan. Taustatietoja on paljon, eikä kirjassa ole selkeää jaottelua ”teoria, tutkimusmenetelmät, empiria, johtopäätökset”, vaan Ihamäen käsittelytapa on hyppivä: empiirisen aineiston yhteydessä on läpi kirjan länsimaisia teorioita.

Kirja kertoo paljon muistakin muutoksista kuin ehkäisyvälineiden saatavuuden paranemisesta. Pietarista ja Riikasta kerätty empiirinen aineisto on kirjan kiinnostavin osuus, varsinkin haastateltavien suorat lainaukset. Omin sanoin kerrotut kokemukset välittävät viranomaisten ja asiakkaiden hämmennyksen yhteiskunnan täydellisestä muutoksesta konkreettisemmin kuin tutkijan analyysi.

Aineiston kerääminen kahdesta kaupungista on kiinnostavaa, mutta hankaloittaa toisaalta kirjan lukemista. Kaupunkien eroista haluaisi tietää enemmän.

Entä tulevaisuus? Kirjan luettua ymmärtää, miksi syntyvyys ei nouse Venäjällä, vaikka vanhoilliset tahot ja ortodoksinen kirkko korostavat perhearvoja hieman samaan tapaan kuin aiempi järjestelmä tervehenkistä neuvostoperhettä.

Kristiina Koivunen

Sofi Okasanen

Kun kyyhkyset katosivat

Like 2012
366 s.

Omantunnon kova hinta

Sofi Oksasen kolmannessa Viron historiaa käsittelevässä kirjassa liikutaan miehitetyssä Tallinnassa ja Viron maaseudulla 1930–1960-luvuilla. Kirjan ytimen muodostavat henkilöhahmot, heidän välisensä jännitteet sekä paine elää ja selvitä epävarmassa yhteiskunnassa yhteisön ja oman moraalin vaatimassa ristivedossa.

Kirjan kolme päähenkilöä yrittävät kaikki selviytyä. Ja kaikki pakenevat – yksi onnetonta avioliittoaan, toinen seksuaalisuuttaan, kolmas sotaa. Pakeneminen ja kieltäminen tuntuvat olevan näiden ihmisten ainoat selviytymiskeinot, syyllisyydentunnolle ei ole varaa.

Raadollisimmillaan syyllisyyttä ei enää tunne. Edgarilla selviytyminen on vaatinut uhrikseen omantunnon, ei ole enää mitään merkitystä, kenen puolella on, ja ketkä siitä kärsivät – toisilla ihmisillä on vain välinearvo.

Juudit puolestaan kamppailee moraalinsa ja onnensa kanssa. Kuinka helppoa olisikaan jättää kaikki sodan ja avioliiton köyhyys ja kurjuus taakseen, paeta ja aloittaa aivan alusta. Helppoa, jos ei olisi omaatuntoa, ei syvässä istuvia siveys- ja moraalisääntöjä.

Heli Yli-Räisänen

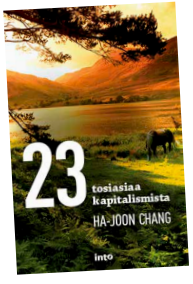

Ha-Joon Chang

23 tosiasiaa kapitalismista

Into 2012
294 s.

Irti kapitalismista?

Myisikö eteläkorealaisen taloustieteilijä **Ha-Joon Changin** kirja *23 tosiasiaa kapitalismista* huonommin, jos sen nimi olisi *23 tosiasiaa maailman taloudesta?*

En tiedä, mutta niin tai näin, kirja ansaitsee laajan levikin. Se on **Keynesin, Galbraithin** ja **Stiglitzin** hengessä kirjoitettu poleeminen kirja vapaiden markkinoiden taloustieteen virheellisiä uskomuksia vastaan – ja terveen järjenkäytön puolesta.

Kirja on ehdottomasti ansainnut tulla suomennetuksi ja **Marja Ollilaa** voi onnitella onnistuneesta käännöksestä. Jokaisen 23 erillisen teeman käsittely on tehty selkeästi, asiantuntevasti ja huumorintajuisesti. Kokonaisuus muodostaa murskaavan argumentin viime vuosikymmeninä valtavirrassa ollutta uusliberalistista ajattelutapaa vastaan, ja tarjoaa sille perustellun vaihtoehdon.

Silti kirjan nimi on ongelmallinen. Viittaan juttuuni *Robin Hahnel kävi täällä* toisaalla tässä lehdessä. Chang olisi luultavasti kanssani samaa mieltä siitä, että markkinatalous ei ole poistumassa maailmasta ainakaan alkaneella vuosituhannella. Kun hän haluaa sen järkevää sääntelyä, hän ajattelee haluavansa parempaa kapitalismia.

Minun suosimani ajattelutavan mukaan hän kuitenkin haluaa rajoittaa ja vähentää kapitalismia. Ideologisten diskurssien sanat ja niiden yleisesti ymmärretyt merkitykset ohjaavat poliittista toimintaa. Ajattelumme ja toimintamme selkiytyvät huomattavasti, jos erotamme markkinatalouden ja kapitalismin käsitteet toisistaan.

Tällä lukuohjeella Changin kirjasta saa irti vielä enemmän.

Kalevi Suomela

Emma Kari
& Kukka Ranta

Kalavale
– Tyhjenevä meri ja ihmiset sen rannalla

Into 2012
160 s.

Amy Chua

Tiikeriäidin taistelulaulu

Siltala 2011
247 s.

Martha C.
Nussbaum

Talouskasvua tärkeämpää: Miksi demokratia tarvitsee humanistista sivistystä

suom. Timo Soukola

Gaudeamus 2012
191 s.

Kaloille ja kalastajille

Emma Karin ja **Kukka Rannan** teos *Kalavale – Tyhjenevä meri ja ihmiset sen rannalla* alkaa läheltä ja palaa lähelle. Helppolukuinen ja visuaalinen tietoteos onnistuu nappaamaan kalastukselle tai eläinten oikeuksille vihkiytymättömänkin lukijan.

Hienointa teoksessa on se, että Kari ja Ranta onnistuvat punomaan kalastukseen liittyvien syiden ja seurausten verkon, jonka saaliina on hieno kokonaiskuva kalastukseen liittyvistä ongelmista.

Meistä afrikkalaisen kalastajan ja laittoman siirtolaisen elämä Espanjassa saattaa tuntua kaukaiselta, mutta yksittäisten ihmisten kohtalo linkittyy ostopäätöstemme ja Euroopan unionin harjoittaman politiikan kautta yhteen.

Vaakakupissa painavat vastakkain myös kalastajien töiden säilyminen ja luonnonsuojelu. Kari ja Ranta kuvaavat eri tekijöitä kuitenkin ilman vastakkainasettelua, kertoen ja selittäen. Lopulta Kymijoen vaari, vanha kalastaja, edustaa juuri niitä, jotka tuntevat luonnon ja kalat.

Huutia tuntuu teoksessa saavan lähinnä maa- ja metsätalousministeri **Jari Koskinen** (kok) ja hiukan kalastuspolitiikan grand old man **Markku Aro,** jolle luonnon- ja kalojensuojelu jää ammattikalastuksen suojelun jalkoihin.

Kalavale on kelpo lukupaketti, taustaidea hieno ja toteutus virkistävä. Keskiaukeamalta lukija löytää myös piskuisen WWF:n julkaiseman *Meren herkkuja* -kuluttajaoppaan. Siitä voi kätevästi tarkistaa, mitä kalaherkkuja olisi eettisintä tuoda joulupöytään.

Kirsi Koivuporras-Masuka

Elämäntehtävänä menestyjän kasvattaminen

Amy Chuan kutsumus ja elämäntehtävä on olla äiti, kiinalainen äiti, kahdelle tyttärelleen. Keveän itseironisesti kirjoitetussa kirjassa *Tiikeriäidin taistelulaulu* toisen polven siirtolainen Amy Chua kuvaa kiinalaisten kasvatusmenetelmien toteuttamista Yhdysvalloissa.

Aasialaisia huippuoppilaita on amerikkalaisissa kouluissa enemmän kuin on heidän osuutensa väestöstä ja Aasian maat jylläävät maailmanmarkkinoilla. Kuinka menestyjiä kasvatetaan? Keino näyttää olevan lapsen oman tahdon ja luovuuden tukahduttaminen. Tavoitteena ei ole lapsen onnellisuus vaan hyvä itseluottamus, ja että hän on luokkansa paras oppilas kaikissa muissa aineissa paitsi liikunnassa.

Kasvattajan uurastuksella ei ole rajoja: kun tytär saa matematiikan kokeessa luokkansa toiseksi parhaan tuloksen, Chua teettää hänellä tuhat laskutehtävää joka ilta viikon ajan. Sen jälkeen tytär on aina paras.

Avaamalla oven kiinalaiseen lastenhuoneeseen kirja kuvaa kiinalaisten arvojen soveltamista arkielämässä. Kirjan loppuosassa Amy Chua kyseenalaistaa osittain rankat kasvatusmenetelmät. Hänen muutostaan kuvaa koiran hankkiminen: se ei ole tapana Kiinassa, jossa koiran paikka on ravintolan ruokalistalla.

Kristiina Koivunen

Kokemuksellinen lähestymistapa filosofiaan

Filosofi **Martha Nussbaumin** ensimmäinen suomennettu teos väittää, että talouskasvun edistäminen on ajanut demokratian tukemisen edelle koulutuspolitiikassa. Nykymenon sijaan kouluissa tarvitaan kriittistä ajattelua, maailmankansalaisuuteen valmistamista ja mielikuvituksen herättämistä taideaineiden avulla. On aika alkaa taas arvostaa humanistista sivistystä.

Tukea näkemyksilleen Nussbaum ammentaa muun muassa **Jean-Jacques Rousseaulta, John Deweyltä** ja **Rabindranath Tagorelta** sekä kehityspsykologiasta. Kirjan filosofisesti mielenkiintoisinta osiota onkin tunteiden merkitystä moraalille käsittelevä luku, jonka **Pauliina Remeksen** jälkisanat linkittävät Nussbaumin muuhun tuotantoon.

Nussbaumin käytännön esimerkit demokratiaa edistävän koulutuksen tappioista ja voitoista ovat lähinnä Yhdysvalloista ja Intiasta, Euroopan puolellakin enimmäkseen Isosta-Britanniasta. Väitteitä koulutuksen kriisistä olisi kuitenkin tukenut perusteellisempi kansainvälinen vertailu. Kirja ei myöskään onnistunut vakuuttamaan, että esimerkiksi amerikkalaisen yliopistojärjestelmän laaja-alaiset perustutkinnot ja yksityisiin lahjoituksiin nojaava rahoitus olisivat humanistien kannalta parhaat mahdolliset vaihtoehdot.

Demokratiaa edistävän koulutuksen ihanteessa ei sinänsä ole mitään uutta, mutta *Talouskasvua tärkeämpää* on silti hyvä puheenvuoro sen puolesta. Toivoa sopii, että teos ei jää ainoaksi Nussbaum-suomennokseksi.

Eero Suoranta

www.ydinlehti.fi

Sivustolla julkaistaan mielellään uusia kirja-arvosteluja vastailmestyneistä kirjoista. Pidemmät arviot kirjoista ovat luettavissa Ytimen verkkosivuilla.

Nikkes plättar

Musiikin suurkuluttaja **Niklas Piiparinen** jakaa Ytimen lukijoiden kanssa valikoituja ajatuksiaan äänistä, joihin harrastuksensa parissa törmää.

Tiiu Helinä

Veli

CD/LP/Digital
El Camino Records
2012

Yleisön mielenkiinnon kesän esiintymisillään herättänyt **Tiiu Helinä** tuo nälkäisille odottajille kuultavaksi esikoisalbuminsa. **Tannerin** sisarukset ovat suorittaneet työnjaon jokseenkin niin, että Tiiu Helinä tekee sanoitukset ja sävelet, **Samuli** kutoo taustasävelmät. Levyllä kuullaan myös **Ville Husgafvelin** haitarinsoittoa. Levyllä kuullaan kaunista lauluääntä, jonka alle maalataan koneellisia rytmejä ja melankolisia melodiakulkuja. Päivitettyjen kansanlaulujen kuuloiset laulut kestävät kuuntelua vielä pitkään.

Marjo Leinonen

Huff'n'Puff

CD
Playground Music
2012

Yksi Suomen tunnistettavimmista lauluäänistä on saanut tälle levylle taustalleen tiukasti groovaavan bändin, levyn muusikoilla on nähtyjä takahuoneita plakkarissa enemmän kuin Talvivaaran kaivoksella ympäristöön päästettyjä nikkelikiloja. Levyn kappaleissa kuuluu rock'n'roll ja soul. Sovitukset ovat tyylikkäitä ja ihastuttavan rentoja, jopa leikkisiä. Tämä on väkisinkin hymyn huulille tuova levy!

Absoluuttinen Nollapiste

Pisara ja lammas 1

CD/LP
Diu Dau Records
2012

Progressiivista rokkia tuoreella otteella lähestyvä Absoluuttinen Nollapiste on julkaissut ensimmäisen osan vahvasti scifin puolelle painuvasta teemalevystä, jossa esiintyvät nainen, paimen ja Planeetta Hyvästä lähteneen, pahaa sisältävän pisaran päälleen saanut lammas. Vierailijat **Paula Vesala, Olavi Uusivirta** ja **Erkki Seppänen** tulkitsevat roolinsa taidolla **Tommi Liimatan** toimiessa kertojana. Genesiksensä kuunnellut bändi on pedanttisen varmaotteinen. Hankkikaa tämä käsiinne.

STEFAN BREMER

Kierrätyksen taidetta

Kierrätyksen maailmanmestarit – Oppimiskeskus Kairon zabbaleeneille
26.9.2012–6.1.2012

Espoon Tapiolan WeeGee-keskus on todellinen helmi, sillä taidemuseo Emmassa on aina kiinnostavia näyttelyjä. Nyt esillä on sekä **Jaume Plensan** valon ja energian veistoksia että brittijulisteita vuosilta 1890–1940. Julisteet ovat modernin ylistystä: *No Smoke, No Dirt, No Work.* Niissä ylistetään sähköä, kodinkoneita, julkista liikennettä, erityisesti Lontoon maanalaista, mutta myös öljy-yhtiö Shelliä. Ripaus viehkoa vanhaa aikaa yhdistyy huipputaiteeseen, kun ihmisiä houkutellaan kuluttamaan.

Kuluttaminen on tuonut tullessaan esineiden ja tavaroiden nopean kiertokulun ja jätevuoret. Kääntöpuolena taidemuseon kävijälle avautuu hylättyjen tavaroiden estetiikka. Kuvataiteilija **Juhani Harrin** (1939–2003) vielä maaliskuulle jatkuva näyttely koostuu löydetyistä esineistä tehdyistä tarinoista. Arjen usein yhdentekevät esineet ovat muuttuneet Harrin käsissä haikeiksi ja hauskoiksi muistikuviksi. Ystävän lahjoittamista piipuista on sukeutunut teos *Haiku.*

Helinä Rautavaaran museo esittelee *Kierrätyksen maailmanmestarit.* Kairon suurkaupungin zabbaleenit paitsi kierrättävät myös jalostavat jätemateriaaleja. Zabbaleenit ovat köyhiä koptikristittyjä, joille suomalaiset arkkitehdit ovat puuhaamassa oppimiskeskusta. **Stefan Bremerin** valokuvat ja **Antti Seppäsen** videot vievät vierailulle roskien keskelle, jossa kuitenkin eletään täyttä elämää ja synnytetään jotakin uutta.

WeeGee sopii erinomaisesti vuorovaikutteisuutensa vuoksi myös lapsiperheille. Kello- ja lelumuseossa riittää katsomista. Myös yhteisnäyttely *Aika ja ajanlasku* on kiinnostava.

Bussit Helsingin Kampista 106 ja 110 ja Espoon sisäiset 15,18 ja 18Z. WeeGee-lippu 10 €, alle 18-vuotiaat ilmaiseksi.

Arja Alho

Itsenäisyyspäivän matinea

6.12.2012 KLO 15, CAFE MASCOT, HELSINKI

Sadankomitea järjestää yhteistyössä taiteilijayhdistys Kiilan kanssa perinteikkään itsenäisyyspäivän matinean. Ohjelmassa on rauhanpalkinnon luovutus, puheita, runonlausuntaa ja musiikkiesityksiä. Tervetuloa Cafe Mascotiin Helsingissä itsenäisyyspäivänä klo 15. Tilaisuuteen on vapaa pääsy.

Joukkotuhoaseista vapaa Lähi-Itä?

14.–16.12.2012, HELSINKI

Suomen Rauhanliitto kokoaa kansalaisjärjestöjä 14.–16.12.2012 luomaan painetta Lähi-Idän tilanteen rauhoittamiseksi (The Middle East without Weapons of Mass Destruction- Civil Society Input). Näin se tukee omalta osaltaan joukkotuhoaseista vapaan alueen synnyttämistä alueen vakauden ja rauhantilan edistämiseksi. Kokous järjestetään yhteistyössä Kansainvälisen Rauhantoimiston (IPB) kanssa, paikkana on Helsingin Paasitorni.

Tarkemmat tiedot ja ilmoittautuminen *peace.union@rauhanliitto.fi*

Tampereen Talvifoorumi

8.12.2012 KLO 11–17, TYÖVÄENMUSEO WERSTAS, TAMPERE

Tampereen Talvifoorumi on osa keväällä vietettävää Tampereen Sosiaalifoorumia. Se pidetään lauantaina 8.12.2012 työväenmuseo Werstaalla klo 11–17. Talvifoorumissa puhutaan muun muassa perustulosta.

Markkinatalous, tuloerot, perustulo

19.12.2012, KLO 18, SELLON KIRJASTO, AKSELI-SALI, ESPOO

Viime keväänä perustettiin perustuloverkosto edistämään yhteiskunnallista keskustelua kansalaisten toimeentuloturvasta muun muassa työmarkkinoiden muutosten vuoksi. Loppusyksystä verkosto organisoitui yhdistykseksi nimeltä BIEN Finland – Suomen perustuloverkosto. BIEN tulee englanninkielen sanoista Basic Income Earth Network (Perustulon maailmanverkosto). Suomen perustuloverkosto on hyväksytty BIENin jäseneksi.

Länsi-Uudenmaan Humanistiyhdistys järjestää perustulosta keskustelutilaisuuden keskiviikkona 19.12. klo 18 Espoon Sellon kirjaston Akseli-salissa. Vieraana on kansanedustaja ja filosofian tohtori **Outi Alanko-Kahiluoto.**

Joulumyyjäisiä

17.–23.12.2012, HELSINKI,
LA–SU 10–18, TI 10–17, KE–TO 10–20, PE 10–14
FORUM, 2. KERROS
ITÄKESKUS, STOCKMANNIN JA ANTTILAN VÄLISSÄ
KIASMA

Katsasta Perinteiset kunnon kirjallisuuden joulumyyjäiset & Rosebudin & Innon joulukaupat. Hae hyvät lahjakirjat!

Köyhyys ja sairaudet: kehitysmaiden terveysongelmat

16.1.–22.5.2013, HAARTMAN-INSTITUUTTI, HELSINKI

Helsingin yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan Haartman-instituutti, Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan kehitysmaatutkimuksen oppiala, Itä-Suomen-, Oulun-, Tampereen - ja Turun yliopistot yhdessä yhteistyökumppaneidensa kanssa järjestävät kehitysmaalääketieteen kurssin 2013.

Kurssille voi osallistua ilman opinto-oikeutta missään korkeakoulussa tai oppilaitoksessa, mutta kurssi on muille, kuin opiskelijoille maksullinen (100 euroa). Kurssi järjestetään 16.–22.5.2012.

Tarkemmat tiedot, kurssin ohjelma ja ilmoittautuminen: *www.hi.helsinki.fi/kehitysmaalaaketiede*

Tieteen päivät

TIETEEN PÄIVÄT 9.–13.1.2013, HELSINGIN YLIOPISTO, PÄÄRAKENNUS, HELSINKI

Tieteen päivien teemana ovat kriisit ja niiden kahdet kasvot. Päivien aikana tarkastellaan markkinatalouden, hyvinvointivaltion tulevaisuuteen ja ympäristöön liittyviä riskejä. Päivän paineissa väitellään muun muassa siitä, edistääkö sosiaalinen media demokratiaa vai ei?

www.tieteenpaivat.fi

Musica Nova

8.–16.2.2013, MUSICA NOVA, HELSINKI

Musica Nova on yksi Euroopan merkittävimmistä nykymusiikin tapahtumista. Festivaali ottaa kantaa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin niin ohjelmistonsa kuin kiinnostavien säveltäjien teosten kautta. Musica Novan taiteellinen johtaja on **Johan Tallgren.**

www.musicanova.fi

MUISTA myös Tiedekulman keskustelutuokiot ja Työväenliikkeen kirjaston mainiot kirjakahvilatilaisuudet!

www.tyovaenperinne.fi

Tarja Cronberg

Kirjoittaja on Rauhanliiton puheenjohtaja ja Vihreiden edustaja Euroopan parlamentissa.

Kohteena – TEHERAN

OLIN johtamassa parlamentin Iran-valiokunnan matkaa maahan lokakuun lopussa. Kaikki oli valmista. Iran-valtuuskunta, jonka puheenjohtaja olen, oli päättänyt lähteä. Parlamentin lupa oli vahvistettu viikkoa ennen matkaa. Iran oli myöntänyt viisumit. Keskustelisimme Iranin parlamentin ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa. Tapaisimme vähemmistöjen ja naisten edustajia, YK:n edustajia sekä maittemme suurlähettiläitä.

Päivää ennen lähtöä parlamentin puheenjohtajakokous päätti antaa vuosittaisen Saharov-sananvapauspalkinnon kahdelle iranilaiselle, ihmisoikeusjuristi **Nasrin Soutodehille** ja elokuvaohjaaja **Jafar Panahille.** Soutodeh kärsii vankeusrangaistusta, Panahi ei saa poistua maasta.

Tavoitteemme oli saada Teheranissa lupa tavata heitä henkilökohtaisesti ja ojentaa kutsu palkinnonjakotilaisuuteen. Nyt kuitenkin puheenjohtajakokous päätti, että tapaamisen järjestyminen olisi ennakkoehto, muuten matka olisi peruttava.

Meillä oli vajaat 24 tuntia aikaa saada Iranista vahvistus, ja maassa oli vielä juhlapyhä. Iranin suurlähettiläs soitti lauantai-aamuna, ettei viime hetkellä esitettyä ennakkoehtoa voida toteuttaa. Ilmoitin, että matka perutaan.

Jo viikkoja ennen olivat monet tahot lähettäneet sähköpostia ja vaatineet matkan perumista. USA:n ja Israelin virallinen kanta on, että Iran pitää eristää ennen kaikkea Iranin ydinohjelman lopettamiseksi. Monet ihmisoikeusrikkomusten ulkomailla asuvat uhrit ovat samaa mieltä. Konservatiivinen siipi parlamentissa on tätä mieltä. Viestinä oli, että jos lähdemme, annamme tukemme ihmisoikeusrikoksille.

Ymmärrän tämän näkemyksen, ja kunnioitan sitä. On kuitenkin niin, että juuri eristäminen voi johtaa vielä suurempiin ihmisoikeusrikoksiin. Kukaan ei kritisoi paikan päällä, ulkomaiden kritiikki ei saavuta iranilaisia. Tässä vuoropuhelu on kuitenkin voimakkaampi ase.

VUOROPUHELUN merkityksestä Myanmar on hyvä esimerkki. Pari vuotta sitten YK:n alivaltiosihteeri aloitti dialogin maan kanssa. Tulokset ovat näkyvissä. Maassa on luvattu reformeja, vähemmistöjä on luvattu suojella. Nobel-palkittu **Aung San Suu Kyi** on parlamentin jäsen. Vuoropuhelu toimi eristämistä tehokkaammin.

> Luottamuksen rakentaminen, mikäli se onnistuisi, on hidas prosessi.

Maat, jotka ovat täysin eristyksissä muusta maailmasta, ovat juuri niitä, jotka kehittävät ydinaseita. Libya luopui ydinaseohjelmastaan, kun maalle luvattiin yhteistyötä. Viisi vuotta ydinohjelman lopettamisen jälkeen tapahtui vallanvaihto. Jos Libyan eristystä ei olisi purettu, maalla olisi nyt ehkä ydinase ja **Gaddafi** saattaisi olla vallassa.

Yhdysvaltain vaaleilla on Iranin suhteidenkin kannalta iso merkitys. Iranin vallanpitäjät kommentoivat **Obaman** voiton selvittyä, että neuvottelut maiden välillä olisivat mahdollisia. Obaman jatkokautta pidettiin myös yleisemmin Iranissa hyvänä merkkinä. Luottamuksen rakentaminen, mikäli se onnistuisi, on hidas prosessi. Obaman liikkumatilaa kaventaa kongressi, joka hyväksyy sanktiot. Myös niiden muuttaminen vaatii lakikäsittelyä.

Yksi tärkeä näytönpaikka rauhan rakentamisessa Lähi-itään olisi Helsinkiin suunniteltu Lähi-idän ydinaseetonta vyöhykettä käsittelevä YK-kokous. Kokouksen toteutuminen on edelleen epävarmaa, ellei peräti epätodennäköistä. Iran on kuitenkin ilmoittanut, että se voisi osallistua. Se on jo yksi askel.

JOS neuvottelupöytään saataisiin Iranin lisäksi Israel, voisi keskustelu merkitä tärkeää askelta lännen suhteissa Iraniin. Jos kokous onnistuisi ydinaseettoman Lähi-idän edistämisessä, olisi se yksi keskeisimmistä ulkopoliittisista saavutuksistamme Suomessa pitkään aikaan. Edellisen kerran keskustelua on käyty vakavasti muutama vuosikymmen sitten.

Prosessin uusi alku olisi omiaan myös hoitamaan niitä haavoja, jotka Suomen ulkopolitiikka kärsi YK:n turvallisuusneuvostoäänestyksessä. Keskustelu Iranin kanssa ydinaseettomasta vyöhykkeestä voisi luoda luottamusta myös ydinohjelmasta käytäviin neuvotteluihin. YD

LE MONDE diplomatique & NOVAJA GAZETA

into

Sateen sattuessa vallankumous pidetään sisätiloissa.

Joko sinulle tulee oma Diplo?
Nyt sen saa kotiinkannettuna 30 €/vuosi (ovh 34 €).
Le Monde diplomatique ja *Novaja Gazeta* muodostavat yhdessä 48-sivuisen, nelivärisen maailmanpoliittisen lehden, joka ilmestyy 6 kertaa vuodessa.

Tilaajalahjaksi hieno kartasto! Valitse omasi (arvo 9–23€).

Tilaa osoitteesta myynti@mondediplo.fi, viestikenttään ”ydin” ja valitsemasi lahja,
Diplon **Ympäristö-, Maailmanpolitiikan-** tai **Historia-Atlas!**

. E844
M
Itella Oyj

Yhteinen vastuumme. Kyllä elinluovutukselle

Yleishyödyllisen toiminnan tukeminen on keskeinen osa Osuuskuntamme yhteiskuntavastuuta ja tänä vuonna lahjoitamme eri projekteihin, kampanjoihin ja tutkimustoimintaan lähes 450 000 euroa.

Vuosittain tuemme mm. kahdeksan terveysalan järjestön yhteistä KYLLÄ elinluovutukselle -kampanjaa, jonka tavoitteena on edistää elinsiirtoja ja pelastaa näin ihmishenkiä. Elinluovutukselle voit sanoa KYLLÄ täyttämällä elinluovutuskortin sekä kertomalla oman kantasi läheisillesi.

Osuuskunta Tradeka-yhtymä